

Kungl Utrikesdepartementet

Avd: S

Grupp: 2

Mål: En^I

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1952, juni - nov.

14.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Sjöborgsutredningen

STOCKHOLM		19
Stockholm den 3 juni 1952.		
Strängt förtroligt.		BIL.
P 2 858		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	Eu ^I

Broder,

Åberopande Dine handbrev den 19 och 20 maj från
Budapest i Bendel-affären tillåter jag mig erinra om
önskemålet att meddelanden i detta ärende måtte insändas
i tre exemplar.

u/ Sven Dahlman

Envoyén A l l a r d,
P r a g .7/6 20
2

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Sjöborgsutredningen

Hemlig.

Sthlm. den 6.6.52.
 Överl.f.k. till Komm.
 Danielsson, Sthlm.
 E.u.
 S. Engfeldt
 l:e sekr.

EXP 12/6

STOCKHOLM			19
Stockholm den 6 juni 1952.			
Personligt och strängt förbott			
P 2 143			
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MAL.	
P	2	Eu ^I	

Broder,

I samband med efterforskningarna av Raoul Wallenberg ha vi nyligen genom olika mellanhänder och på ytterst hemliga vägar sökt upprätta kontakt med en som fanatisk kommunist känd ungrare i Budapest vid namn Mandula. Denne har nämligen, enligt vad vi erfarit, under en tid efter krigsslutet suttit i det ryska krigsfängelägre Krasnogorsk några mil utanför Moskva, där, enligt vad Mandula uppgivit för en viss person, en "lång mager svensk" (som kan vara Wallenberg) jämväl befunnit sig. Tidrymden för denne svensks vistelse i lägre är okänd men torde med all sannolikhet ha infallit under första halvåret 1945, noga räknat före den 21 juni. Vid det kontaktförsök med Mandula, som nyligen gjorts, avböjde denne emellertid bestämt att lämna några som helst uppgifter om sitt uppehåll i Sovjetunionen. Wallenbergs namn kom därför aldrig att nämnas för honom.

Våra sagesmän anse emellertid, att ytterligare en möjlighet återstår att erhålla upplysningar om Mandulas sammanträffanden med olika personer i Krasnogorsk. Denne lär nämligen efter sin återkomst till Ungern - obekant när under några månader ha delat bostad med en mycket intim vän vid namn Laszlo Heller, för vilken han med all sannolikhet berättat om sina upplevelser. Heller, som sedermera utsågs till ungersk handelsattaché i Paris, har sedan någontid tillbaka hoppat av och vistas nu i Brasilien under följande adress: Donna Gabrielle Portó Alegre, Gaira, Postal 796, Brasil. Han har avbrutit alla förbindelser med

Envoyén T h y b e r g ,
 Rio de Janeiro .

EXP 6/6 20

det kommunistiska partiet och kan därför antagas vara villig att lämna de informationer varöver han förfogar.

Jag har nu tänkt be Dig uppdraga åt attaché Arvidson att så snart som möjligt efter hans inträde i tjänst på beskickningen söka personlig kontakt med Heller. (Att Du själv eller von Euler skulle utföra detta uppdrag har jag inte velat ifrågasätta; det skulle kunna tänkas verka för uppseendeväckande om någon av er reste till Porto Alegre i ett sådant ärende.) I första hand bör Arvidson skriva ett personligt brev på beskickningens papper till Heller för att förvissa sig om att den uppgivna adressen stämmer. I brevet synes endast böra nämnas, att Arvidson, som nyligen kommit från Europa, erfarit, att Heller numera vistas i Brasilien och att Arvidson gärna vill ha ett personligt sammanträffande för att tala med honom om en ungersk vän, som varit i Sovjetunionen, samt att Arvidson är beredd personligen uppsöka Heller.

Om kontakt med Heller uppnås genom brevet och denne ställer sig positiv till ett möte, bör Arvidson omedelbart avresa till Porto Alegre - om icke annan mötesplats avtalas. Det är naturligtvis mycket viktigt att gå varligt fram vid samtalet med Heller, som säkerligen är intresserad av att få veta, varför Arvidson intresserar sig för honom - och måhända även är något misstänksam. Lämpligt vore, synes det mig, om Arvidson helt enkelt kunde säga, att de svenska myndigheterna söka efter en "svensk", som under krigets slutskede försvunnit och att vissa uppgifter föreligga om att han år 1945 skulle ha befunnit sig i sovjetisk fångenskap i Krasnogorsk utanför Moskva. (Varken Wallenbergs namn och ställning eller försvinnande från Budapest böra sålunda omnämnas.) Vidare kan Arvidson säga, att vi erfarit, att en god vän till Heller vid namn Georg Mandula, som varit anställd vid radiofabriken Orion i Budapest - en firma, som för övrigt har ett dotterbolag i Sverige - samma år vistats i Krasnogorsk och att han kan förmodas ha stor personkännedom rörande övriga fångar i lägret; då det emellertid är bekant, att Mandula alltjämt är kommunist, ha svenska vederbörande icke velat vända sig till honom. (Att vi, såsom jag nämnde i början av detta brev, försökt genom mellanhänder komma i förbindelse med Mandula får naturligtvis absolut icke omnämnas.) Arvidson bör slutligen tillägga, att han fått i uppdrag av

svenska utrikesdepartementet att i stället strängt konfidentiellt vända sig till Heller, hos vilken ju Mandula, enligt vad vi ha oss bekant, under några månader efter sin återkomst från Sovjetunionen varit bosatt och som förmodligen berättat om personer med vilka han sammanträffat under fångenskapen eller hört omtalas. Man vore alltså nu på svensk sida intresserad av att erfara, huruvida Mandula berättat något om "svenskar" i Krasnogorsk.

Kommer man så långt, att Heller bekräftar detta, gäller det att försöka plocka ur honom alla tänkbara detaljer, som han kan minnas (namn, ålder, yrke, kropps-konstitution, utseende, eventuella egenheter etc.). Saken är nämligen den, att förutom Mandulas "svensk" ytterligare två svenskar visats i Krasnogorsk under år 1945, nämligen journalisten Edvard af Sandeberg och sjömannen Erlandsson. Dessa anlände dock - tillsammans med en grupp på 10 personer, vilka alla, oavsett nationalitet, synas ha gått under benämningen "svensk-gruppen". - först den 21 juni 1945 till lägret, medan Mandula uppgivit för vår sagesman, att en "lång mager svensk" tidigare funnits i lägret, innan svensk-gruppen kom dit.

Arvidson bör göra en utförlig rapport över sitt samtal med Heller under beaktande av att även till synes obetydliga detaljer kunna vara av värde för oss, då de jämföres med annat material, som vi ha i vår hand.

u/ Sven Dahlman

August 10/6 52

UTKAST TILL NOTE NR 3

(Notens formulering förutsätter jakande ryskt svar å svenska noten
den 23 maj 1952)

*Notens formulering förutsätter jakande ryskt svar å svenska noten
den 23 maj 1952*
I sin verbalnote den har Sovjetunionens Ambassad
på uppdrag av sin regering meddelat Kungl. Utrikesdepartemen-
tet, att Sovjetunionens regering, såsom Utrikesdepartementet
i sin verbalnote den 23 maj 1952 erbjudit ~~Ambassaden~~ ^{sagda regering}, önskar
få del av de närmare uppgifter rörande Raoul Wallenbergs öde
efter 1945, som framkommit under de svenska myndigheternas
undersökningar.

Med anledning härav har Utrikesdepartementet äran med-
dela följande.

Under det utredningsarbete, som bedrivits av de svenska
myndigheterna efter Wallenbergs försvinnande i Budapest i
början av år 1945, ha ett stort antal personer lämnat upp-
gifter om hans öde. ~~De~~ Ingående undersökningar ~~som~~ ^{ha} verkställt
dessa/
för prövning av uppgifters trovärdighet, ~~ha~~ I några fall har
prövningen givit vid handen, att sagesmännen drivits av ekonomisk vin-
ningslystnad eller velat göra sig intressanta - i andra fall
ha uppgiftslämnare varit påverkade av tidningsartiklar. Alla
utsagor, som kunna tänkas vara avgivna av egoistiska motiv
förmodas vila på/
eller/tidningsartiklar, ha givetvis lämnats obeaktade vid
svenska regeringens slutliga bedömning av frågan om Wallen-
bergs öde. Kvar stå en överväldigande mängd uppgifter, som
styrka svenska regeringens uppfattning, att Wallenberg om-

händertagits av sovjetiska vederbörande och från och med år 1945 befunnit sig i fängsligt förvar i Moskva-området, tidvis i Lefortovskaja-fängelset. Dessa/uppgifterna, som återgivas här nedan under 25 olika punkter, härröra från personer, vilka som

måste tillmätas stor betydelse vid helhetsbedömningen av frågan om Wallenbergs öde. regel äro helt okända för varandra, ett förhållande, som ^{x)} ~~ingen av de nämnda svenska regeringens helhetsbedömning är ändad~~

~~Dessa uppgifter återgivas här nedan i utsagornas trovärdighet har undersökats och mest ingående prövning~~ Inga uppgifter av personer, som lämnat i detaljer påvisbart oriktiga upplysningar, ha i det följande medtagits. Ifråga om de flesta återgivna utsagorna har trovärdigheten kunnat styrkas, i vissa fall på ett ovederläggligt sätt genom de detaljundersökningar som verkställets.

Uf. a Namnen på svenska regeringens sagesmän kunna i allmänhet icke yppas, på grund av de villkor, som vederbörande ställt för att delgiva de svenska myndigheterna sina upplysningar.

1. Vice utrikesministern Dekanosov meddelade i en skrivelse den 16 januari 1945 dåvarande svenske ministern i Moskva, Söderblom, följande:

"Enligt meddelande från Budapest har i den av sovjettrupperna erövrade delen av staden vid Benczurgatan påträffat svenske undersåten Herr. Raoul Wallenberg, som uppgav sig vara den sekreterare vid svenska beskickningen i Ungern, varom Ni

underrättat mig i Edert brev av den 31 december förra året.

Enligt uppgift av herr R. Wallenberg befinna sig övriga medlemmar av svenska beskickningen i stadens västra del. Åtgärder till skydd av herr R. Wallenberg och dennes egendom hava vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna."

I en skrivelse den 18 augusti 1947 från dåvarande vice utrikesminister Vysjinskij till envoyén Sohlman kompletterades ovannämnda meddelande bl.a. med upplysningen, att "Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benczurgatan".

Uppgifterna om Wallenbergs omhändertagande av de sovjetiska militärmyndigheterna i Budapest styrkas av de undersökningar, som verkställtts av de svenska myndigheterna. Genom dessa undersökningar har Wallenbergs verksamhet omkring mitten av januari 1945 kunnat i viss mån klarläggas. Det är sålunda utrett, att han den 11 eller 12 januari anlände i bil till Benczurgatan 16 i Pest, där en av den internationella röda kors-kommitténs i Budapest avdelningar hade sitt kvarter.

den 13 jan. 1945 till
Benczurgatan 16

De första ryska soldaterna ankom under framryckningen i riktning mot Donau. ~~xxxx Benczurgatan 16 den 13~~
~~januari 1945.~~ Hos en av de ryska militärpersonerna, som behärskade rumänska språket, enär han, såsom senare framkom, var bördig från Bessarabien, anhöll Wallenberg med en rumänstalande röda kors-man som tolk om skydd för röda kors-avdelningens lokaler. Något senare samma dag anlände en rysk officer till Benczurgatan 16, en major vid namn Demtschinkov. Wallenberg uppvisade då för honom sin på fyra språk, däribland ryska, utfärdade legitimationshandling och sade, att han ville taga kontakt med den sovjetiske marskalken Malinovski. Hos denne ämnade Wallenberg

av allt att döma inhämta tillstånd att sörja för vidare hjälp till de nödlidande judarna i Ungern. Demtschinkov lät utsätta två vakter framför Benczurgatan 16 och begav sig den 14 januari i sällskap med Wallenberg till ett sovjetiskt kommando i Budapest, förmodligen för- lagt till stadsparken, för att bereda Wallenberg tillfälle att därifrån begiva sig till marskalk Malinovskis högkvarter, som då torde ha legat i Debrecen. Det synes ställt utom allt tvivel, att den sovjetiske majoren Demtschinkov till någon ^{sovjetisk} ~~svsk~~ instans i Budapest lämnat det meddelande om Wallenbergs påträffande på Benczurgatan, vilket kom Sovjetunionens utrikesministerium tillhanda den 14 januari.

2.

Den ungerske professorn och nobelpristagaren

Szent omtalade vid ett besök i maj 1945 på svenska beskickningen i Moskva, att han påträffats av de sovjetiska trupperna i Ungern vid ungefär samma tid som Wallenberg. Han sammanträffade ej med denne bakom de sovjetiska linjerna men hörde nyheten om Wallenberg. ~~påträffande~~ och förklarade, att man inom marskalk Malinovskis högkvarter glatt sig åt att den förste svensken påträffats.

3. (Portvakten)

A. har uppgivit, att ett antal fångar, bl.a. "en diplomat som räddat många judar", under loppet av januari månad 1945 förts till ett under 2-3 veckor använt provisoriskt fängelse i Budapest. För A. har uppvisats ~~A.~~ sju fotografier av Wallenberg och andra personer med mer eller mindre liknande utseende. A. utpekade just de två fotografier, som föreställde Wallenberg, såsom liknande en person han iakttagit i fängelse-lokalen.

Polisöversten

4. (Vertesch)

B. har uppgivit, att han den 21 januari 1945 såg Wallenberg tillsammans med några ryska officerare i närheten av en viss lokal i Budapest. ~~xxxxxxx~~
~~xxxxxxx~~

5.

Lars Berg, chef för svenska beskickningens skyddsmaktsavdelning i Budapest, har i en av honom

i maj 1945 till utrikesdepartementet avgiven rapport uppgivit, att de sovjetiska myndigheterna efter Budapests intagande flera gånger kallat honom och andra tjänstemän vid svenska beskickningen till förhör och därvid sagt sig hysa misstankar om att beskickningen arbetat för tyskarna och bedrivit spioneri för deras räkning - beskyllningar som herr Berg givetvis kunde tillbakavisa såsom helt ogrundade. De ryska förhørsledarna hade i detta sammanhang särskilt utpekat Wallenberg och Berg själv.

6. (Prade)

C. som flera gånger efter Budapests fall varit i förhör hos de sovjetiska myndigheterna där, har uppgivit, att han under förhören utfrågats om Wallenbergs verksamhet i Budapest. Därvid hade förhørsledaren bl.a. ^{angiva} utfrågat om C. kunde ~~svara~~ ^{angiva} storleken av det belopp Wallenberg erhållit av den tyske SS-chefen Himmler för sin verksamhet. Vid något tillfälle hade den ^{sovjetiske} ~~ryske~~ förhørsledaren sagt, att man vidtagit åtgärder för att hindra Wallenberg att utställa flera skyddspass och att återse både Ungern och Sverige.

7. (Hodosi)

D. har uppgivit, att han i slutet av mars månad 1945 varit i fängsligt förvar tillsammans med Wallenberg hos ett NKVD-förband.

8. (Takacsy)

E. har i slutet av augusti 1945 uppgivit, att Wallenberg, enligt vad han visste, omhändertagits av sovjetiska vederbörande och att han då var vid liv.

9. (Madame Kollontay)

Handwritten: Kollontay's statement

Några månader efter Wallenbergs försvinnande inbjöd Sovjetunionens sändebud, Madame Kollontay, dåvarande utrikesminister Günthers maka till sitt hem och meddelade henne bl.a., att Wallenberg fanns i livet i Sovjetunionen och behandlades väl. En liknande försäkran har enligt uppgift redan i februari 1945 lämnats hans moder, fru Maj von Dardel av Madame Kollontay.

10. (Boom)

F. träffade under sin verksamhet i Budapest 1946 en sovjetisk journalist, som uppgav, att han på sin tid passerat en plats i Sovjetunionen nära Moskva, där Wallenberg hölls internerad. F. har också träffat en medlem av den sovjetiska kontrollkommissionen i Budapest, som sagt att Wallenberg bortförts från staden i början av 1945.

11. (Nordström)

G., som under ~~hela~~ år 1945 varit internerad i Krasnogorsk-lägret, som består av tre olika avdelningar benämnda zon I, zon II, och zon III och är beläget c:a 30 km utanför Moskva, har uppgivit, att en medfånge ^{svensk} berättat för honom, att en ~~man~~ vid namn Wallenberg

befann sig i sovjetisk fångenskap. G. utgick ifrån att Wallenberg befann sig i den i zon I befintliga baracken, som under år 1944 avspärrats från de övriga barackerna genom en palissad och där huvudsakligen och ~~och~~ högt uppsatta civilpersoner höga officerare ~~men även ämbetsmän befunnit sig~~ befunno sig.

12. (Erlandsson) H. har uppgivit, att två namngivna personer berättat för honom, att en lång mager svensk funnits i Krasnogorsk-lägret. Denne man tillhörde icke den från Tyskland anlända gruppen i vilken bl.a. svenske medborgaren redaktören Edvard af Sandeberg ingick och som den 21 juni 1945 anlant till lägre

13. (Deutschbein) I. har uppgivit, att han år 1948 i Sovjetunionen sammanträffade med en person, som under år 1945 och en tid därefter befunnit sig i Krasnogorsk-lägret, där der sistnämnde varit tillsammans med höga ämbetsmän och diplomater bland vilka befann sig en svensk diplomat.

14. (Akleros) slutet av år
I ~~december~~ 1949 träffade ovannämnde I. i Sovjetunionen en annan person som berättade, att han under flera år fr.o.m. 1945 befunnit sig i Krasnogorsk-lägret där han varit tillsammans med en svensk diplomat, som senare flyttats från lägre

15. (Dr. Chem. Glietenberg) slutet av år
J., som fr. ~~december~~ 1944 vistats i Krasnogorsk-lägret, zon I, har uppgivit, att Wallenberg, som han förklarat sig ~~ej~~ känna igen på förelagda fotogra-

grafier, befunnit sig i den avskilda baracken i zon I. J. iakttog Wallenberg där för sista gången ~~med säkerhet~~ i maj 1945.

16. (Artur Schwartz)

K., som på sin tid förts till Krasnogorsk-lägreret, zon I, tillsammans med ett stort antal generaler och stabsofficerare och som vistades i zon I till mitten av år 1945, har uppgivit, att en svensk medborgare, vars namn K. icke ~~anmärks~~ ^{kände till,} men som K. med ledning av honom förelagda fotografier förklarat vara identisk med Wallenberg. ^{x)} Anmärkas må i detta sammanhang, att K. även kände till den svenske redaktören af Sandebergs och den svenske sjömannen Erlandssons tillfälliga vistelse i lägreret, varför en sammanblanding mellan dessa ^{båda/} och Wallenberg icke ~~kan~~ föreligger.

x) befann sig i den avskilda baracken, där K. sist såg honom på sommaren 1945.

17. (f.d. Oberleutnant Jiru)

L., som under ~~XXXX~~ år 1945 vistades i Krasnogorsk-lägreret, zon I, har, då fotografier av Wallenberg ^{/det särskilt avspärrad} visats för honom, uppgivit, att han sett denne i ~~XXXX~~ området. Han kunde emellertid icke erinra sig Wallenbergs namn.

18. (Ing. Gillessen)

M., som även vistats i Krasnogorsk-lägreret, zon I under år 1945 är av den bestämda uppfattningen, att Wallenberg befunnit sig i zon I i lägreret, ehuru han icke direkt kan erinra sig dennes namn. M. har uttryckligen förklarat sig känna igen Wallenberg på företedda fotografier och framhållit, att ifrågavarande person

karaktiserats av sin längd, som M. uppskattade till 180 cm och sin raka hållning. (Wallenbergs längd är 175 cm) M. har vidare uppgivit, att personen ifråga läspade obetydligt, vilket stämmer in på Wallenberg.

(f.d.officieren
19. Tesarek)

N., som ~~xxxxxx~~ på hösten 1945 anlände till Krasnogorsk-lägret, zon I, har uppgivit, att han under sitt uppehåll i Krasnogorsk hört omtalas, att även några svenskar befunno sig i lägre)t bl.a. en svensk diplomat från Bukarest eller Budapest.

20.

Den svenske redaktøren ^{Edvard/}af Sandeberg anlände den

21 juni 1945 från Berlin till Krasnogorsk-lägre, zon I
överfördes den 16 augusti till Butyrka-fängelset i Mosk-
va, där han vistades t.o.m. den 24 november, då han
återfördes till Krasnogorsk-lägre, som han fick lämna
den 2 april 1946 för att under en veckas tid stanna i
Moskva i en kasern i avvaktan på hemtransport. En per-
son, som Sandeberg lärde känna under sin tid i Sovjet-
unionen berättade för honom, att han en dag i Moskva
samtalat med en man, som sade sig vara svensk och heta
Wallenberg. Wallenberg kom från ett arbetsläger utanför

staden och var åtföljd av vakter därifrån. Sandeberg vill på grundval av de uppgifter han erhållit förlägga tidpunkten för denne sagesmans sammanträffande med Wallenberg till början av 1946.

utgår

5.4

21. (Erhard Hille) En annan person, som Sandeberg lärde känna under sin vistelse i Sovjetunionen, berättade för honom, att han tidigare suttit i en cell i ett fängelse i Moskva tillsammans med en landsman till Sandeberg vid namn Raoul Wallenberg.
22. (v. Holzhausen), O. har uppgivit, att han under krigsfångenskap i (Martin Weiss) Sovjetunionen talat med en person, som tillfångatagits i Polen sommaren 1944 av de sovjetiska trupperna. Någon gång under år 1944 hade denne förts till ett fängelse i Moskva, där han stannat till omkring mitten av år 1945. Där hade han sammanträffat med en svensk diplomat
23. P. har uppgivit, att Wallenberg suttit fången i Lefortovskaja-fängelset i Moskva.
- P., som ~~på hösten~~^{år} 1944 fördes till Lefortovskaja-fängelset i Moskva och kvarhölls där i flera år, erfor under vistelsen i fängelset namnen på de personer, som befunno sig i granncellerna. Vid en viss tidpunkt, som icke kunnat närmare fastställas, infördes nya fångar i en av dessa celler. En av fångarna var en bekant till en av P:s medfångar i cellen. Den andre var en herr Wallenberg, en svensk diplomat. P. hade blivit mycket förvånad över att en svensk diplomat hölls fånge av de sovjetiska myndigheterna och försökte taga reda på anledningen härtill. På grund av de svåra kommuni-

ceringsförhållandena erhöll P. emellertid endast knapphändiga upplysningar om Wallenberg. Han erfor dock, att denne icke visste om anledningen till sin arrestering, som ägt rum i Budapest i januari 1945 och att Wallenberg tjänstgjort i Budapest för att skydda judarna där.

P. har vidare uppgivit, att Wallenberg efter en tid flyttades upp till fjärde våningen i Lefortovskaja-fängelset. ("Fjärde våningen" är enligt svenskt språkbruk lika med våningen tre trappor upp. Ifrågavarande ~~svaren xxxxxxxxxx~~ Lefortovskaja-våning är den översta i fängelset.)

(Bergemann) Betydligt senare flyttades P. till en annan cell där redan en fånge befann sig. Den sistnämnde berättade för P., att han tidigare suttit i en cell i fjärde våningen och under vistelsen där erfarit, att en svensk diplomat vid namn Wallenberg befunnit sig i en granncell.

24. (Ronchi) Q., som också suttit i Lefortovskaja-fängelset, har kunnat i huvudsak bekräfta de av P. lämnade uppgifterna.

25. (Moschetti) En tredje person R, som under ^{från och med år 1944} lång tid förvarats i Lefortovskaja-fängelset, har uppgivit, att han under en tid delade cell med en fånge, som omtalade för R., att, då han tidigare ^{suttit} ~~förvarats~~ i en annan cell i

(Zoltan de Rivo)

fjärde våningen, en svensk befunnit sig i cellen bredvid. Denne svensk hade, enligt vad R:s medfånge kunnat inhämta, sänts i något officiellt uppdrag från Sverige till Budapest för att skydda judarna mot tyskarna. R. har av sin medfånges berättelse dragit slutsatsen, att den sista delen av den tid, som kan komma ifråga för svenskens vistelse i medfångens granncell, måste ha inträffat under första hälften av år 1949.

utgår
SS

Av särskilt intresse är att den här nämnda uppgiften om Wallenberg i fjärde våningen sammanfaller med den ovan under punkt 23 lämnade upplysningen.

(Avslutningsvis synes svenska regeringens
ståndpunkt i frågan åter^{böra}/angivas med några ord)

na F.v.
Vattnet 10. goldeb. rest
S.S. 22/1052

1076-52

Kommentar till utkast till note nr. 3

Då flera av de i noten åberopade uppgifterna härröra från de första åren efter Wallenbergs försvinnande bör övervägas, om någonting skall sägas skriftligt eller muntligt, till förklaring, varför svenska regeringen först nu för Sovjetunionens regering preciserar vad som är känt - i interpellationssvaret 1946 redogjordes för vissa spår, som nu tagits med i note-utkastet (Szent, Hodosi, Takascy och Sandeberg). Kanske man ytterligare borde understryka vad som kort sades i vår note den 11 februari, nämligen att "materialet har under det senaste året avsevärt ökats" etc. Man borde, möjligen muntligen, framhålla, att ytterligare material om Wallenbergs omhändertagande i Sovjetunionen befinner sig under utredning hos de svenska myndigheterna och att svenska regeringen förbehåller sig rätten att senare delgiva Sovjetunionens regering utredningsresultatet liksom att eventuellt komplettera de redan lämnade uppgifterna. Samtidigt bör väl sägas, att de i noten meddelade upplysningarna rimligtvis måste anses tillräckliga för Wallenbergs återfinnande och hemsändande, varför svenska regeringen hoppas, att saken nu utan dröjsmål får en tillfredsställande lösning utan ytterligare skriftväxling. Nödvändigheten av att i motsatt fall inom viss tid publicera utredningsresultatet bör väl också framhållas i detta sammanhang.

Eventuellt kunde övervägas om tyskarna Schwartz' och von Cansteins uttalanden om den ryske "Oberleutnant Elperin" såsom förhørsledare i den avskilda baracken i Krasnogorsk-lägre, Zon I bör utnyttjas i noten eller i samband med notens överlämnande.

I utkastet ha uppgifter härrörande från Ujvary, Arfwedson ("fånglägre 1156"), Dickinson, Maasburg, Korody-Katona och Kon (jämför min sammanfattande p.m. den 30 januari 1952 angående Raoul Wallenberg) icke medtagits. Maasburg har utgått enligt beslut av kabinettsssekreteraren; "fånglägre 1156" synes böra utgå, då vi icke kunnat erhålla bekräftelse på att något sådant lägre finns; Dickinsons uppgift om Wallenbergs på listan understrukna namn är av intresse för oss, men kan ej åberopas som indicium gentemot ryssarna. Spåren Korody-Katona och Kon (Wallenberg i lägre 100 km från Moskva, respektive i Lemberg) förrycka helt den övriga bilden av Wallenbergs förvaring först i Krasnogorsk nära Moskva, sedan i Lefortovskaja-fängelset i själva staden, ehuru

därmed icke vare sagt, att nämnda spår sakna grund. Mera diskutabelt är om Ujvarys uppgifter skola utelämnas. Erhålles bekräftelse från nytt håll rörande Wallenbergs arrestering i Buda den 7 februari 1945, bör spåret Ujvary medtagas, i annat fall ifrågasätter jag lämpligheten. Likaledes ifrågasättes huruvida icke Hodosis uppgifter (p.7) böra utgå ur den nya noten.

Bergs utsago (p.5) styrker ej direkt Wallenbergs omhändertagande men har på grund av sitt allmänna intresse medtagits. Med hänsyn härtill kunde eventuellt en mindre ändring göras i notens inledning, där vi förklara, att uppgifter, som styrka Wallenbergs omhändertagande etc., komma att redovisas.

Utsagorna från tyskar, som varit i Krasnogorsk - p.15-19 - torde kunna kompletteras, därest Danielsson får tillfälle resa till Tyskland för samtal med dem. Beslut härom synes böra fattas inom kort. Gillesens (p.18) påstående om Wallenbergs obetydliga läspning förklaras i note-utkastet vara riktigt. Anger bekräftar uppgiften, medan familjen vid en i förbigående riktad förfrågan förnekat läspningen; klarhet måste skapas på denna punkt.

Sandebergs (p.20) uppskattning av tidpunkten för Stefan Carls sammanträffande med Wallenberg - "början av 1946" - har under intrycket av övriga uppgifter icke medtagits. (Klart står ju också att Sandeberg ingalunda är säker på tidpunkten.)

Sedan note-utkastet justerats, kunde det förslagsvis överlämnas till kommissarie Danielsson för yttrande och därefter, för tids vinnande, översättas till ryska. Ändringar, som föranledas av det väntade ryska svaret på vår note den 23 maj, kunna därefter snabbt göras.

Stockholm den 10 juni 1952.

(Stig Engfeldt)

1945.197
CC. n: 22.
Feb. 14/6
11 6 52
P. M.

RM
Vid samtal innevarande dag med redaktören af Sandeberg delgav jag honom Oberleutnant Jirus och Dr. Glietenbergs uppgifter om Wallenberg, vartill af Sandeberg lämnade följande kommentarer:

När Jiru talar om att han på grund av sin arbetsuppgift hade möjlighet att se och tala med några av internerna i "Quarantänegone", menar han tydligen karantänsbaracken, vilken var avskild från de övriga barackerna med en palissad, som hindrade kommunikering mellan internerna i karantänsbaracken och de övriga internerna i Zon I. Tillträde till karantänsbaracken torde Jiru knappast ha haft, men det kan vara möjligt, att Wallenberg kan ha släppts ned till klädkammaren i barack 3. Vidare kan det vara möjligt, att Jiru kan ha sett Wallenberg i badet, till vilket man kom genom en dörr i palissaden kring karantänsbaracken. Från dörren ledde en inbyggd gång direkt in i badhuset

=====

Beträffande Dr. Glietenberg erinrar sig af Sandeberg denne mycket väl. De hade sammanträffat i Zon III, d.v.s. efter det att af Sandeberg frigivits från fängelset, och det är onekligen av tämligen stort intresse att få veta, om och när Glietenberg befann sig i Zon I, ty om han verkligen sett Wallenberg borde detta ha skett i Zon I. Som bekant kom af Sandeberg till Moskva den 20 juni 1945, och då Glietenberg talar om att han sett Wallenberg i maj 1945, ev. i någon därpå följande månad, måste detta tydligen ha skett i Zon I. I början av vistelsen i Zon III hade af Sandeberg hållit sig litet ifrån Glietenberg, mot vilken vissa tyskar framfört en del varningar, men orsaken härtill hade troligen varit den, att Glietenberg varit medlem i nazistpartiet. Anledningen till att af Sandeberg bett Glieten-

berg taga kontakt med honom, om Glietenberg kom till Sverige, var den, att Glietenberg sagt sig sitta inne med uppgifter av hemlig natur om IGF:as produktionsmetoder, och af Sandeberg hade tänkt sig, att han på något sätt skulle kunna hjälpa Glietenberg med lämplig kontakt här i Sverige.

=====

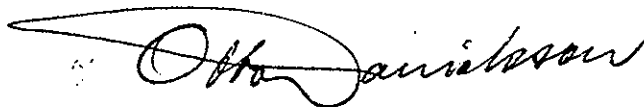
Jag förde därefter in samtalet på ungraren Mandula, och af Sandeberg sade sig mycket väl känna till Mandula, som gällde som något slags halvkommissarie, varför af Sandeberg höll ett visst avstånd, men han ville intyga, att Mandula var en förtju-sande sällskapsmänniska. Med Mandula hade af Sandeberg samman-träffat först i Zon III, och han hade sett, att Erlandsson och Mandula voro tämligen mycket tillsammans och spelade schack. Jag påpekade för af Sandeberg, att Erlandsson sagt sig hava erfarit, av Mandula, att en svensk befunnit sig i Krasnogorsklägrret innan berlinggruppen, i vilken af Sandeberg och Erlandsson med flera befunno sig, kom till Krasnogorsk, och härtill genmålde af Sandeberg, att han fann detta uttalande egendomligt, enär han hört någon av internerna säga, att av Sandeberg och hans grupp voro de företa civilinternerna, som kommo till Krasnogorsklägrret. Detta skulle tyda på, att Wallenberg, om han befunnit sig där, måste ha varit klädd i uniform. (Mot detta talar dock bl.a. att Paul Nordström befann sig som civilintern i Krasnogorsklägrret, och vad Wallenberg beträffar kan han mycket väl på grund av vinterkylen ha fått ut vadderade kläder, vilka måhända voro att jämföra med något slags uniform).

af Sandeberg ifrågasätter, om de, som tro sig känna igen Wallenberg efter fotografi, kunna ha tagit fel på Wallenberg och holländaren Mijsberg, vilken enligt af Sandeberg ganska mycket liknar Wallenberg att döma av de foton av Wallenberg, som

af Sandeberg sett.

För att få ett säkert besked om Wallenberg verkligen befunnit sig i karantänsläget, alltså Zon I, borde man enligt af Sandeberg söka komma i kontakt med jugoslaviske medborgaren Ivan Dianovic, som var chef för karantänen och säkerligen hade stora möjligheter att få kännedom om vilka som befunno sig i Zon I.

Stockholm den 11 juni 1952.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Otto Larsson', with a large, sweeping flourish extending from the end of the name.

Botan Caspiskijtrant
Zur Danckson

Vandkär i 2 år.

Fick ut bäck med v. r. p. t. r.

Jude

Otämpligt Dan. Palan med Selmeri

Avskrift av manuskript till tidningsartikel av ungraren Peter Selmeçi, S:t Ansgarsväg 8 (tel. 27 82 36). Avskriften tagen på U.D. av originalet, som konfidentiellt överlämnats av redaktör af Sandeberg, Stockholms-Tidningen, och därefter återstälts till honom.

Sensationella nya vittnen har dykt upp i Wallenbergsaffären som bekräftar att den f.d. svenska legationssekreteraren har tillfångatagits av ryska trupper 1945 utanför Budapest. Avslöjandet härstammar från en av Wallenbergs närmaste medarbetare under Budapesttiden, den ungerske ingenjören Istvan Török, som arresterades tillsammans med sin svenske chef och en annan ungersk legationstjänsteman Istvan Lövenberg av NKVD. De båda ungrarna anklagades för att vara tyska spioner och samma beskyllning gällde av allt att döma Raoul Wallenberg. Török dömdes till straffarbete men hans vittnesmål utsmugglades på underjordiska vägar från Ungern.

De ryska ockupationsmyndigheterna i Ungern var sedan 1945 ytterst angelägna att på alla sätt låta utbasunera att Wallenberg är död och att det var de retirerande SS-trupperna som sköt ihjäl honom. Den ryska bluffen sprack emellertid på en väsentlig punkt som de inte hade tagit med i räkningen. Samtidigt med Wallenberg försvann nämligen även flera av hans medarbetare från den svenska beskickningen på Ullöigatan i Budapest bl.a. ingenjör Istvan Török och tjänstemannen Istvan Lövenberg. Török har efter någon tid givit livstecken från sig att han var i rysk fångenskap och avtjänade straffarbete. Lövenberg har totalt försvunnit och har enligt vittnen avrättats. 1947 blev Török villkorligt frigiven men stod fortfarande under poliskontroll.

Den ungerska ingenjören, berättade då till sina närmaste, att han blev konfronterad under NKVD-förhöret med Raoul Wallenberg och att de var anklagade för spionage för tysk räkning samt utfärdning av skyddspass till nazipampar. Wallenberg och de ungerska medanklagade har bestämt förnekat beskyllningen och ryssarnas "bevismaterial" har visat sig vara tagen ur luften.

Därmed började cirkulera de första rykten i Budapest att den legendariske svenske legationssekreteraren lever och befinner sig i rysk fångenskap. Efter kommunisternas totala maktövertagning i Ungern erhöll säkerhetspolisen 1949 order från Moskva att röja undan alla före detta Wallenbergs medarbetare. Huvudvittnet Török har

återarresterats och transporterats till okänt ställe tillsammans med hela sin familj. Mest tragiskt var när hans svärfar Imre Salgo skulle arresteras, som också var en av Wallenbergs närmaste män. Den gamle affärsmannen hade svalat en giftkapsel i samma ögonblick som terrorpolisen ville gripa honom och dog några minuter efteråt. En annan medlem av den förföljda familjen Istvan Kadar som var Wallenbergs f.d. sekreterare, lyckades i tid fly genom järnridån och befinner sig nu i Australien. Han har också kännedom av Istvan Töröks dramatiska konfronterings med Raoul Wallenberg i den ryska hemliga polisens fångenskap.

sa
Vab.-rekr. och Dan. pers
S.E.

10/6-52

röd lapp

Sthlm. 12.6.52.
a + 1 bil.f.k. (hemlig
t. Komm. Danielsson.
E. u.
S. Engfeldt
l:e sekr.

Alfabetisk namnförteckning.

(Raoul Wallenberg-ärendet)

19/6

./.

Utredningsarbetet har efter den 1 mars 1951 för vinnande av större överskådlighet bedrivits med hjälp av successivt upprättade arbetsdossierer. I här närslutna förteckning har därför efter varje namn inom parentes angivits numret på den arbetsdossier (således icke den officiella dossieren), vari namnet kan återfinnas. Ett "S" (jämte därefter följande anteckningar) hänför sig till den av envoyén Sjöborg på sin tid upprättade namnlistan. (Sjöborgs-utredningen omfattade ärendet till och med februari månad 1951; 79 st. namn.)

./.

I förteckningen upptagas sammanlagt 233 namn. Anmärkas må, att ett antal som mindre betydelsefulla bedömda namn ur det synnerligen omfattande material, som tillkommit efter den 1 mars 1951, uteslutits ur namnlistan. Viktigare namn, som tillkomma efter denna dag avses införas i namnförteckningen understrukna med rött. Namnlistor ha dessutom upprättats för varje arbetsdossier. De återfinnas främst i respektive dossierer. Ett exemplar av samtliga dessa namnlistor bifogas härjämte.

Stockholm den 10 juni 1952.

Stig Engfeldt
(Stig Engfeldt)

Acyl; baron (8)

Akleros, Nikolaus)
Akleros, Vlademias) greker (18 A)

Allmänt, diverse (fängelser i Moskva, krigsfångars behandling
etc.) (19 A)

Amerikanska piloter i Sibiu-fängelset (15)

Anonym person (S-P.M.s.3)

Ahonym sagesman (S-bil.D.nr.9)

Apor; baron, f.d. ungerskt sändebud (8)

v. Asmuth; (Oberregierungsrat) (19 TB)

Auer, Paul; f.d. ungerskt sändebud (8)

Adam, Etienne, journalist, statslös, boende i Bryssel. (18 div.)

Barrat, Reginald; brittisk flygare (8), (S-bil.J)
Bendel (alias Vas), (15)
Bentzur, israelisk chargé d'affaires (7)
Berg, Lars (18 B), (S-P.M.s.6)
Berger; ungrare (14)
Bergemann, anställd vid tyska ambassaden i Bukarest (19 M)
Berglund; fru, Örebro (9), (S-bil.0 s.4, bil.L)
v. Bethlen; grevinna (8)
v. Biro, Stefan; jurdr., ungrare (14)
v. Bogen; general (10), (19 TA)
v. Bogen, Lena (10)
Bologa; f.d. rumänsk vice konsul, Budapest (18 M)
Boom; miss, holländska (3), (S-bil.D nr.3)
Boorn, Fritz; Internationella Röda Korset (14)
Brandi (alias Vas) (15)
Buntschuh, Kaspar (19 TB)
Butler-Ellenberg (4), (S-bil.I)
Bässler, Pitt; Dr. (8), (S-bil.J)
Böhm (S-P.M.s.4,12)
Bártok, Lazlo, f.d. ungersk minister i Wien (19 B)

Carl, Stefan (10), (S-bil.0 s.4)

Christiansen, Christian; dansk pastor (1), (10)

Coen, A.K. (2) se Kon (S-bil.0 s.4, bil.M)

Cvergel, Frantisec (8), (S-bil.0 s.3, bil.J)

Czermak (S-bil.I)

Dahl, Haakon; dansk (18 D) (S-bil.D nr.7)

Dannowski, Ernst (19 TB)

Deutschbein, Karl; dansk (18 A)

Dianowic, Ivan; jugoslav (10) (Deanovich)

Dietel; tysk överste (19 M)

Dietrich; överstelöjtnant (18 A)

Diverse (18 Y)

v. Dombrowsky (19 TB), (S-bil.J)

Dranschke (S-bil.D nr. 16)

Duvall (S-bil.J)

Dürr (S-bil.D nr. 3)

Edquist (S-bil.D nr.13)

Ehrenstråle (S-bil.D nr.16)

Eichinger, Kurt; sudettysk (4)

Eisenharth-Rothe (4)

Engeström (4), (S-bil. I)

Ericsson (S-bil.D nr.18)

Erlandsson, Karl Einar; svensk (9)

Eskorten (Wallenbergs ryska eskort) (18 E)

Esterhazy (8)

Falk (S-P.M. s.5)

Feller; schweizisk diplomat (3), (S-P.M. s.5, bil.D nr.2 o. 3)

Fick, Hans; Med.dr. (19 TB)

Finstermann, Franz; Med.dr. (19 TB)

Focke; major (19 TB)

Fricke; general (10), (19 TB, 19 TA)

Frickman (S-bil.D nr.4)

Friedmann; rumänsk advokat (2)

Fürer (4), (S-bil. 0 s.3, bil. I)

Fånglägret nr. 1156 (18 F)

Feigl, Aladar, dr (19 T, A)

Gans (Ganz ?), Eberhart (10), (19 TB)
Gans " , Dietrich " "
Gergely; dr. ungrare (18 G), (S-P.M.s.2)
Gibran; amerikan (10), (S-bil.K)
Gigold, Karl; Dr. (19 TB)
Gillesen; ingenjör (19 TA)
Glietenberg, Eugen; Dr.chem. (19 TA)
Gollwitzer; professor (19 TB)
Graf, Hermann; överste (19 TB)
Grübel, Jakob; lantbrukare (19 TB)
Grübel, Johann; maskinbyggmästare (19 TB)
Grazia, Emma, ital, ung. härstamning. (19 G)

Halevy; israeliskt legationsråd (10)

Hammarén (S-bil.D nr. 3)

Harlo (10)

v. Hartmann (S-bil. D nr. 4)

Hausmann, Johannes (9)

Heller (9)

Henneleinen (S-bil. Dr nr.18)

Herrmanns, Otto; direktör (16)

Hille, Erhard (10), (S-O.s.4,bil.K)

Hilvert (S-P.M.s.2)

Hodosi, Kovacs Geza (S-bil.O.s.2,bil.I),(4)

Holländska krigsfångar (S-bil.D nr.10)

v. Holzhausen, K.,baron (4), (19 TB)

Hryniewicz; polsk professor, Lemberg (2)

Huber; löjtnant (10), (19 TB)

Horstmann, Richard, (19 T, B)

Hass, Dr. (19 T, B)

Hoth, Marie-Louise, (19 T, A)

Interpellationssvaret 22.5.51 (18 I)

Italienska diplomater (S-bil. D nr. 12)

Italienska krigsfångar (S-bil. D nr. 11)

Jamnik; jugoslav i Sydafrika (18 J)

Jankowitch (6), (S-bil.G)

Jenewein, Karl (19 TB)

Jennsen, Willy (19 TA) 3

Jiras; f.d. major (19 TB)

Jiru; Oberleutnant (19 TA)

Jonstrup (S-bil.D nr. 6)

Jennsen, Hans (19 T, B)

Kaminski (S-bil.D nr.16)

Karmanovic (S-bil.J)

Karpucin; medlem av ryska kontrollkommissionen, Budapest
(S-bil.D nr. 3)

Kasser (S-P.M.s.5, bil. 0 s.1, bil. F)

Kaufmann, Oswald; Dr. tysk läkare (10), (19 TB)

Kiadmer (4)

Kircher (S-bil. 0 s.3, bil. I)

Klaus Edgar (19 T, A)

Kleewein, Egon; apotekare (19 TB)

Kollontay, Madame (18 K)

Kon, Adolphe (2)

Korody-Katona; ungersk häradshövding (7), (19 TB)

Krause; Hauptmann (19 TB)

Krigsfångar (återvändande danska, norska belgiska, holländska
och franska) (19 K)

Kubovi; Israels minister i Warszawa (2)

Kunz; ingenjör (19 TB)

Kurmanovic; överstelöjtnant (19 TB)

Kuza, Surdu; dr. (15)

Kühlechner, Hans (19 TB)

Kálmán, Konkoly, (19 R)

Krämer, (19 T, B)

Kulzer, Albert (19 T B)

Kindermann, (19 J)

Laarmann, Albert; Dr. Chef för informationstjänsten vid tyska
besk:en i Bukarest (19 M)

Laichner, Hugo (19 TB)

Langfelder, Wilhelm; ungrare (18 L)

Langlet (S-P.M. s.4,5,12)

Lauer (S-bil. D nr. 5)

Laurell; polismästare (9)

Lemminki; löjtnant (9)

Leyser; general (19 TB)

Lichtner-Laczko (5), (S-bil. D nr. 14), Zoltan

Lillträck (S-bil. D nr. 17)

Liške (6), (S-O s.2, bil. G)

Lonyay, Stanislaus; prins (18 L)

Lukacs, Bela (7)

Lundberg (S-bil. I)

Lundenius (S-bil. D nr. 18)

Lybinow (S-bil. D nr. 18)

Löwheim, Julien; norrman (9)

v. Maasburg, Nikolaus; österrikisk baron (8), (S-bil. 0 s.3,
bil. J)

Mahle, Georg (19 TB)

Mandula, George; ungrare (9), (10)

Manner; Dr. (9)

Marculescu; f.d. rumänsk legationssekreterare (18 M)

Meijer; schweizisk kanslist (3)

Meinert (Meiners ?) (10), (19 TA), Wolfgang

Menkel; general (19 TB)

Mijsberg, Jacob; holländare (10)

de Mohr, Claudio; Dr. italiensk diplomat (19 M)

Mohr, Peter; tysk armépastor (19 TB)

Molnár; bankdirektör, ungrare (18 N)

Moser; general (19 TB)

Moschetti, Romeo (19 M)

Müller (alias Vas) (15)

Müller, Rezsö; ungrare (18 G)

Müller, Wolfgang; Dr.med. (19 TB)

Meiners, (19 T, B) *Wolfgang*

Martens, Birgitta (19 T)

Nandris; professor (15)

Nordström, Paul; Jakobstad (9), (S-bil. 0 s.4, bil. L)

Norska militärer, 3 st. (9)

Paaso (9)

Palfy, Geza; ungersk greve (8)

Palfy, Josef (8)

Pauno (S--bil. D nr. 18)

Persson, Hörving (S-bil. D nr. 16)

Pikler (S-P.M. s. 5)

v. Pirkner; SKF Budapest (9)

Popa, Isaja; rumänsk fängelsechef (15)

"Portvakten" i Budapest (18 P)

Popper; direktör (9) (Orion)

Prade (S-P.M. s.6)

Pumpernickl (10)

Putera, Carol (8)

v. Pözel, Stefan; ungrare (14)

Ramm; tysk generalkonsul Nya Zeeland (19 TB)
Raess; generalarzt (19 TB)
Reteor; överste (10)
Rick; professor (19 TB)
de Rivo, Zoltan; ungrare (19 R)
Rivonoff; rysk journalist (3), (S-bil.D nr. 3)
Roedel; tyskt legationsråd Bukarest (19 M)
Roblenblech; Dr. (19 TB)
Ronchi; italiensk kanslist (19 M)
Rossmanit; Dr. (19 TB)
Roswänge, Helge; dansk operasångare (10)
Roth; Dr. (19 TB)
v. Rothe (S-bil. O s.2, bil. H)
Rotta, Angelo; nuntie (14)
Röda Korset (S-bil. D nr. 8)
Rumiano, Mario, ital., (19 P)
Rivo, fru (19 R)

Sambold (S-bil. 0 s.5, bil. N)

Samehold; amerikanare (10)

Sammanfattningar (tidigare diskussioner med ryssarna; P.M. an
olika spåren) (18 S)

af Sandeberg, Edvard (10), (S-bil. 0 s.3 o. 4, bil. K)

Sandell; fru (11), (S- 0 s.5, bil. N)

Sauerwein, Franz (19 TB)

Schwartz, Artur (19 TA)

Schweizisk legationstjänsteman (S-bil. D nr. 1)

Schwikert; överste (19 TB)

Schäfer; Hauptmann (19 TB)

Somssich (4), (S-bil. I)

Sparka, Karel (Sporka ?) (9)

v. Spiessen (Spiesser ?); generalkonsul (19 TB)

Stackowiak (S-bil. D nr. 16, bil. 0 s.2 not)

Stadtler, Magnus (19 TA)

Steinmann, Heinz (19 TB)

Strobele, Johann (4)

v. Stumm; f.d. ungersk militärattaché i London (9)

Supprian, Karl; generalsekreterare vid tyska kulturinstitutet
i Bukarest (19 M)

Süsskind; överste (19 TB)

Szeben (S-P.M. s.2)

Szent-Györgyi; ungersk professor, nobelpristagare (12), (S-P.M.
s.4)

Szigyzarto, Bela; ungersk fallskärmshoppare (15)

Schreiner, Josef (19 T, B)

Steingass, Otto (19 T, B)

v. T.; baron (19 TB)

Takacsy, M; ungerska nationalbanken (12),(13), (S-bil.D nr.5)

Tarani, Daisy; ungerska (14)

Taska (S-bil. D nr. 18)

Thassy, Jenö (4)

Thomsen; Dr. dansk läkare (10)

Thomsen, Harry (Henry ?); norrman ? från Budapest (18 T)

Titus; ungrare (19 TB)

Turunen (S-bil. D nr. 18)

Tyngvik (S-bil. D nr. 18)

Tesarek, Till (19 TA)

Ujvary, Alexander (Sandor) (14 b), (S-bil. O s.2, bil. H)

"Ungersk dam i Rom" (14 a)

Ungerska judinnor (S-P.M. s.2)

Ungersk tysketös (S-bil. D nr. 15)

Ungersk dam X (S-bil. O, bil. E)

Wagner, Walter (10), (19 TB)

Wallenberg-aktionen (UD:s förhållande till aktionen o. familjer
(18 V)

Walter; israelisk pressattaché (10)

Vas, Ghe⁴orge (15)

Weidenfeld, Walter (19 TB)

Weiss, Martin; Hauptmann (4), (19 TB)

Weissberger, Karl (Weissenberger); tysk diplomat Dr. (19 M)

Veres, André; Dr. ungrare (16), (18 G)

Vertesch; polisöverste, Budapest (18 P)

Weyermann, Hans; ungrare (14)

Wiedmaier, Karl (Wittmeier); telegrafassistent o. löjtnant (19
TB)

Wilhelm, Georg; Dr. ungrare (18 G)

Visjinovski (alias Wallenberg) (15)

Wohl, Mr.; Orion Company of Budapest (12), (S-bil.D nr. 5)

Woytasch; general (19 TB)

Wurm; diplomingenjör (19 TB)

Vamos, judisk läkare (19 P)

v. Wamboldt, Philip (19 T, B)

"Frau X" Kvinna i Budapest (17)

Zermsky (S-bil. D nr. 16)

Zinkahn, Willy; Dr.jur. (10)

Zorn, Wolfgang; f.d. officer (19 TB)

Åtgärder för befrielsen; ryska och svenska noter m.m. (18 Å)

Arbetsdossier nr. 1
=====

Christiansen, Christian; dansk pastor

Arbetsdossier nr. 2

=====

(A.K. Coen-spåret)

Coen, A.K.

Friedmann; rumänsk advokat

Kubovi; Israels minister i Warszawa

Hryniewicz, polsk prof., Lemberg

Arbetsdossier nr. 3

=====

(Harald Feller-spåret)

Boom, miss; holländska
Feller, Harald
Meijer; schweizisk kanslist

Rivonoff; rysk journalist

Karpucin; medlem av ryska kontrollkommissionen, Budapest

Arbetsdossier nr. 4

=====

(Kovacs Geza Hodosi-spåret)

Butler-Ellenber

Eichinger, Kurt

Eisenharth-Rothe

Engeström

Fürer

Hodosi, Kovacs Geza

v. Holzhausen, K., baron

Kiadmer

Somssich

Strobele, Johann

Thassy, Jenö

Weiss, Martin (Hauptmann)

Arbetsdossier nr. 5

=====

(Lichtner-Laczko-spåret)

Lichtner-Laczko, Zoltan

Arbetsdossier nr. 6

=====

(Litke - Jankowitch-spåret)

Jankowitch

Litke

Arbetsdossier nr. 7

=====

(Bela Lukacs via Johann von Kóródy-
Katona - spåret.)

Bentsur; israelisk chargé d'affaires
Korody-Katona; ungersk häradshövding
Lukacs, Bela

Arbetsdossier nr. 8

=====

(von Maasburgska spåret)

Acyl; baron

Auer, Paul; f.d. ungerskt sändebud

Apor; baron, f.d. ungerskt sändebud

Barrat, Reiginald; brittisk flygare

v. Bethlen; grevinna

Bässler, Pitt; dr.

Cvergel, Frantisek

Esterhazy

v. Maasburg, Nikolaus; österrikisk baron

Palfy, Geza; ungersk greve

Palfy, Josef; " "

Putera, Carol

Arbetsdossier nr. 9

=====

(Paul Nordström-spåret)

Berglund; fru

Erlandsson, Karl Einar; svensk

Hausmann, Johannes
Heller,

Lemminki; löjtnant

Laurell; polismästare

Löwenheim, Julien; norrman

Mandula, Georg

Manner, dr.

Nordström, Paul; Jakobstad

Norska militärer (3 st.)

v. Pirkner; SKF Budapest

Popper; direktör

Paaso

Sparka (Sporka), Karel

v. Stumm; f.d. ungersk militärattaché i London

Arbetsdossier nr. 10

=====

(af Sandeberg-spåret)

v. Bogen; general

v. Bogen, Lena

Carl, Stefan

Dianowic, Ivan; jugoslav

Fricke

Gans (Ganz), Eberhart

Gans " , Dietrich

Gibran; amerikanare

Halevy; israeliskt legationsråd

Harlo

Hille, Erhard

Huber; löjtnant

Kaufmann, Oswald; dr., tysk läkare

Mandula, Georg

Meinert (Meiners?), Wolfgang

Mijsberg, Jacob; holländare

Pumpnickl

Reteor; överste

Roswänge, Helge; dansk operasångare

Samebold; amerikanare

af Sandeberg, Edvard

Thomsen; dr., dansk läkare

Wagner, Walter

Walter; israelisk pressattaché

Zinkahn, Willy; dr.jur.

Arbetsdossier nr. 11
=====

(Sandellska spåret)

Sandell; fru

Arbetsdossier nr. 12

=====

(Prof. Szent - Györgyi -
dir. Takacsy - Mr. Wohl - spåret)

Szent-Györgyi; ungersk nobelpristagare

Takacsy; ungerska nationalbanken

Wohl, Mr., Orion Company of Budapest

Arbetsdossier nr. 13

=====

(Takacsy - spåret)

Takacsy; direktör i ungerska nationalbanken

Arbetsdossier nr. 14

=====

(a/ "Ungersk dam i Rom

b/ Ujvary-språret)

Biro, Stefan; jur.dr., ungrare

Boorn, Fritz; Internationella Röda Korset

Berger; ungrare

v. Pözel, Stefan; ungrare

Rotta, Angelo; nuntie

Tarani, Daisy; ungerska

Weyermann, Hans; ungrare

Arbetsdossier nr. 15

=====

(Vas - spåret)

Amerikanska piloter i Sibiu-fängelset

Bendel (alias Vas)

Brandi (alias Vas)

Kuza, Surdu; dr.

Müller, (alias Vas)

Nandris; professor

Popa, Isaia; rumänsk fängelsechef

Szigyzarto, Bela; ungersk fallskärmshoppare

Vas, Gheorge

Visjinovski (alias Wallenberg)

Arbetsdossier nr. 16

=====

(Dr. André Veres-spåret
genom Dir. Herrmanns.)

Herrmanns, Otto; direktör

Veres, André; dr., ungrare

Arbetsdossier nr. 17

=====

(Frau X, Kvinna i Budapest)

"Frau X", Kvinna i Budapest

Innehållsförteckning (Arbetsdossier nr. 18)

=====

- A Akleros, Wlademiaus och Nikolaus (greker)
Deutschbein, Carl, Överstelöjtnant Dietrich
- B Berg, Lars. Beskickningens i Bonn efterforskningar, se 19 T
Bologa, se M
- C
- D Dahl, Haakon
Deutschbein, se A
Dietl, se 19 M
Dietrich, se A
Diverse, se Y
- E Eskorten (W:s ryska eskort)
- F Fånglägret nr. 1156
- G Dr. Gergely
Dr. Wilhelm
Dr. Veres
Müller, Rezsö
- H
- I Interpellationssvaret 22/5 1951
- J Jamnik
- K Madame Kollontay
- L Langfelder
Laarmann, se 19 M
Lonyay
- M Marculescu, f.d. rumänsk legationssekreterare
Bologa, f.d. rumänsk vicekonsul Budapest
Müller, Rezsö, se G
Övriga på "M" (Mohr, Moschetti) finnas på 19 M
- N Molnar, bankdir.
- O
- P "Portvakten" i Budapest
Vertesch, polisöverste i Budapest
- QR
- S Sammanfattningar (tidigare diskussioner med ryssarna; p.m. ang.
olika spåren)

- T Thomsen, Harry (Henry?), norrman (?) från Budapest
- V Dr. Wilhelm,
Dr. Veres, se G
- W Vertesch, se P
Beskickningens i Wien efterforskningar, se 19 T
Wallenbergaktionen (UD:s förhållande till aktionen och familjen)
- Y Diverse
- Å Åtgärder för befrielsen (ryska och svenska noter m.m.)

Innehållsförteckning

=====

(Arbetsdossier nr. 19)

- A Allmänt diverse (fängelser i Moskva, krigsfångars behandling e
B Bergemann, se M
C von Canstein, se T, avd. A
D Dietl, se M
E
F
G Glietenberg och Gillessen, se T, avd. A
H
I Italienska spåren, Se M
J f.d. Oberleutnant Jiru, se T, avd. A
K Krigsfångar (återvändande danska, norska, belgiska, holländska,
franska)
L Laarmann, se M
M Italienska spåren:
Mohr { Supprian
 { Roedel
 { Bergemann
 Ronchi
Moschetti { Zoltan de Rivo
 { Dietl
 { Laarmann
 { Weissenberger
N
O
P
Q
R Roedel, Ronchi, Rivo, se M
S Supprian, se M, Schwartz och Stadtler, se T, avd. A.
T Omfattar följande: Kommissarie Danielssons tyska och österrikis
resa nov.-dec. 1951 och därav föranledda un-
dersökningar.
Beskickningens i Bonn efterforskningar

"Tyska generalerna" i Krasnogorsk (se
Nordström först talade om, se arbets-
dossier nr. 9)

Bokstaven T indelad i två avdelningar A: positiva resultat
B: negativa "

I A finnas bl.a.: Dr.Chem. Eugen Glietenberg
Artur Schwartz
f.d. Oberleutnant Jiru
Ingenjör Gillesen
Stadtler
Till Tesarek

I B finnas bl.a.: v. Asmuth, Oberregierungsrat
Buntschuh, Kaspar
Dannowski, Ernst
Fick, Hans; Med.dr.
Finstermann, Franz; Med.dr.
Focke; Major
Fricke; General
Gans (Ganz ?), Eberhart
" " Dietrich
Gigold, Karl; Dr.
Gollwitzer; professor
Graf, Hermann; överste
Grübel, Jakob; lantbrukare
Grübel, Johann; maskinbyggmästare
Kaufmann, Oswald; Dr.tysk läkare
Kleewein, Egon; apotekare
Korody-Katona; ungersk häradshövding
Karuse; Hauptmann
Kunz; ingenjör
Kurmanovic; överstelöjtnant
Kühlechner, Hans
Laichner, Hugo
Leyser; general
Mahle, Georg
Menkel; general
Mohr, Peter; tysk armépastor
Moser; general
Müller, Wolfgang; Dr.med.

Ramm, tysk generalkonsul Nya Zeeland
Raess; generalarzt
Rick; professor
Rollenblech; Dr.
Rossmanit; dr.
Roth; Dr.
Sauerwein, Franz
Schwikert; överste
Schäfer; Hauptmann
v. Spiessen (Spiesser ?); generalkonsul
Steinmann, Heinz
Süsskind; överste
v. T.; baron
Titus; ungrare
Wagner, Walter
Weidenfeld, Walter
Weiss, Martin; Hauptmann
Wiedmaier, Karl (Wittmeier); telegrafassistent o. löjtnant
Woytasch; general
Wurm; diplomingenjör
Zorn, Wolfgang; f.d. officer

Wien den 20 juni 1952. röd lapp
Strängt förtroligt. 16/5 /P 2 L^I

R 18.

Engfeldt/Rtz
Sthlm. den 27.6.52.
Överl. t. Komm. Danielsson,
Sthlm., f.k. (hemligstpl.)
u/ S. Engfeldt
tjff. Byråchef

P. G.
Broder,

Enligt Din i handbrev den 13 maj 1952 uttryckta
önskan avreste jag den 12 dennes till Innsbruck för att
höra den där bosatte greve Josef Palfy rörande von Maasburgs
olika uttalanden. Som Du vet, våga vi varken telefonera eller
skriva över zongränsen i ärenden sådana som detta och jag
hade därför i förväg via inrikesministeriet och polisen i
Innsbruck sökt försäkra mig om dels Palfys adress i
Innsbruck, dels att han verkligen också skulle vara där
tillfinnandes.

Vid ankomsten till Innsbruck sökte jag först upp
därvarande chef för säkerhetspolisen för att söka få klam-
lagt, om Palfy vore en sådan person, att man överhuvudtaget
vågade taga kontakt med honom i detta ärende. Från polisens
sida förklarade man sig icke ha något ofördelaktigt bekant
om Palfy, som i varje fall med sin bakgrund och sina anhöriga
icke kunde antagas politiskt stå längre ut på vänsterkanten.
Man tillade dock, att man inom den österrikiska polisen nå-
got räknade med möjligheten av att Palfy kunde stå i fransk
underrättelsetjänst. Vidare bekräftades, att Palfy för när-
varande vistades i Innsbruck. Dessvärre visade sig Innsbruck-
polisen såväl i det ena som i det andra avseendet vara mindre
tillförlitlig. När jag infann mig vid den uppgivna bostads-

rikesrådet S. D a h l m a n,
ungl. Utrikesdepartementet,
t o c k h o l m.

adressen, befanns det nämligen, att Palfy, polisen ovetande, på några dagar avrest till utlandet och i bostaden påträffades endast hans unga hustru, ungersk flykting som han själv. Sedan jag av grevinnan Palfy inhämtat, att mannen vore att återförvänta först om några dagar och då jag icke hade möjlighet invänta hans återkomst till Innsbruck, sade jag henne i korthet, att jag för anförvarters räkning sökte efter en under kriget försvunnen landsman (självfallet nämndes vare sig Wallenbergs namn eller att det gällde en i Budapest försvunnen person). Jag hade rörande den eftersökte fått vissa uppgifter av en baron Nikolaus von Maasburg och syftet med min hänvändelse till Palfy förklarade jag vara, att av denne eventuellt söka få några kompletterande uppgifter rörande dessa av Maasburg redan lämnade upplysningar. Då grevinnan Palfy förklarade sig beredd till maken vid dennes återkomst framföra vad frågor jag önskade ställa, ansåg jag mig böra begagna denna utväg. Jag bad henne följaktligen ställa följande frågor till mannen

1.) Kände han baron Nikolaus von Maasburg eller hade han hört talas om denne?

2.) Hade han någonsin suttit fungen på slottet Ceklis? (Grevinnan Palfy trodde icke detta, men visade sig väl veta, var Ceklis låg och vem slottet på sin tid tillhörde).

3.) I jakande fall, vid vilken tidpunkt hade han suttit där och hade han eventuellt vistats där vid mer än ett tillfälle?

Grevinnan Palfy utlovade att skriftligt svar på dessa frågor av hennes make skulle tillställas mig per brev, som via Bundespolizeidirektion i Innsbruck skulle vidarebefordras till mig på säkert sätt.

Efter besöket i makarnas Palfys bostad hade jag tillfälle luncha med chefen för den franska underrättelsetjänsten i Österrike (se även mitt handbrev till Lundberg 18.6.52). Då österrikarna, som tidigare nämnts, antytt möjligheten av att Palfy skulle vara något slags fransk agent passade jag

i förbigående på att fråga min interlokutör, om han kände greve Josef Palfy eller visste något om denna person. Som svar på denna min fråga, fick jag det mycket direkta beskedet, att Palfy vore en person, som man borde nalkas med den allra största försiktighet. Fransmännen kände till österrikarnas förmodanden om att han skulle stå i fransk tjänst, något som förklarades ingalunda vara fallet och som ansågs vara grundat på Palfys ofta återkommande resor mellan Innsbruck och Paris. Betydligt värre vore, att man i Paris syntes hysa grundade misstankar om att Palfy, som till karaktären vore en typisk äventyrare, hade vissa förbindelser med sovjetryska vederbörande.

Då jag har all anledning sätta tro till dessa franska uppgifter, få dessvärre den österrikiska polisens besked nog dessvärre betraktas som mindre tillförlitliga och jag kan endast beklaga, att jag - även om detta skett med stor försiktighet - överhuvudtaget sökte kontakt med grevinnan Palfy. Tilläggas bör kanske, att jag ännu i dag icke fått mottaga något slags livstecken från hennes make. Skulle denne låta sig avhöra, skall jag givetvis återkomma i ärendet.

Jag begagnade tillfället forska efter den till Innsbruck på sin tid lokaliserade frisören, Hans Peterlin, som visade sig ha avflyttat till Wien, där vi nu skola fortsätta följa hans spår.

Ain Fungione
K-A. Belfrage

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 20 juni 1952.

Strängt förtroligt.

R 18. 2 bil.

P 23.

röd lapp ✓

inh. 25/6

979 / P2 Eu^I

Broder,

§4

./.

Härmed min: räkning över resa till Innsbruck i Wallenbergsärendet den 12 och 13 dennes. Jag vill samtidigt påpeka, att räkningen för den 14 och 15 omfattar mitt besök i Mondsee för avtäckandet av en däruppsatt minnestavla över August Strindberg.

An Turgine

Karl. Beldringe

Förste sekreteraren S. E n g f e l d t,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

LÉGATION DE SUÈDE

4. 25/6

röd lapp ✓

22/6 25/6 Rio de Janeiro Im Gr. 6. 52.
Str. Götterl. 980/P2Eu²

Broder.

Skäpande den handkes
ber jag få meddelat, att den upp-
satta postboxen i Porto Alegre
(caixa postal)
under de sist 12 månaderna
innehåfts av en affärsfirma,
dette meddelat vad vår konsul
där nere - som självfallet
icke informerade om någon
detalj - uttönt. Genom
därkända förfrågningar har
Konsulen vidare fått veta
att Hennes och Hennes bar i
Porto Alegre utan bemärkt
i São Paulo, och att han
bärar en del del på resor
i Brasilien. Genom en

föbinder i så Paulo i öfver
jag nu spira Heltos där.
Potts Hope adressen kan knapp-
kast ha varit riktig. I
tror jag fullt har jag också
närändigt undersöka och
närmare. Jag återkommer
snarast. (C)

din Tjänare

R. R. Thyberg. (C)

P.M.

Frank Wright.

72

8/11

Radford

$$n \approx 1/7$$

53

When would it be and make an-
 derson any. opinion ~~offered~~ in. in. be-
 prepare it. What is his on him int
 had night welcome at you. I. Well.
 long taken. But have him int. When first
 on it. Try it as retrograde for counter
 when Solomon on Zarin, killed by be-
 trust me. He Robinson by alls says will in
 he otherwise surprised on 2. and left
 in taken. — the minute at Solomon
 late on him and begin as action.
 When on David report at all common
 to him on it. something about the action.
 But by alls been known to be at all as
 has surprised as he would with something
 attitude.
 When 28. 6. 1852.

Engfeldt/RtZ

Sthlm. 2.7.52.

Överl. f. pers. o. strängt
förr. kännedom t. Amb.
Sohlman, Moskva,
u/ S. Dahlman

12/2

2

2.7.
Rem. d. Sohlman
Moskva.

Strängt förtroligt.

P.M.

Under samtal idag med ryske ambassadören angående spionaffären m.m. begagnade jag tillfället att fråga, om han inte hade något meddelande att göra i Wallenbergs-saken. Det hade han inte. Han frågade, om jag tagit del av redogörelsen för samtal mellan Sohlman och Zorin, vilket jag bekräftade. Herr Rodionov tycktes lägga vikt vid de allmänna synpunkter som Zorin anlagt på saken. - Han nämnde, att Sohlman hade överlämnat kopia av noten i Moskva och därvid avgivit exakt samma förklaring som jag muntligen fogat till noten. Det tycktes bereda honom tillfredsställelse att han rapporterat så korrekt mitt muntliga uttalande.

Stockholm den 28 juni 1952.

(Östen Undén)

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

röd lapp " Ymk. 30/6
1006/P2 EuE
Wien den 27 juni 1952.
Personligt och Strängt förtroligt.
R 18. 1 bil.(i 3 ex.)

Engfeldt/Rtz
Hemlig.
Sthlm. 1.7.52.
a + b f.k. till
Komm. Danielsson,
Sthlm.
u/S. Engfeldt
tj.f. Byråchef

Broder,

dm
./.

I anslutning till mina rader av den 20 juni 1952 ber jag få meddela, att jag numera via Bundespolizeidirektion, Innsbruck fått mottaga härjämte i avskrift närslutna skrivelse från Palffy. Såsom Du av densamma kommer att finna, förklarar sig Palffy varken känna Maasburg eller ha varit i rysk fångenskap. Beträffande brodern, Géza Palffy, uppgiver han, att denne anhölls i Budapest våren 1946 och därefter, efter kortare uppehåll i Budapest och Baden bei Wien, avförts till Sovjetunionen. Om slottet Ceklis är det ingenstädes fråga. Ehuru, som jag tidigare inberättat, fransmännen ju betrakta Palffy med stort misstroende, undrar jag dock, om man icke vågar sätta tilltro till dessa enkla uppgifter, särskilt som Palffys hustru redan vid mitt besök uppgav, att hon aldrig hört namnet Maasburg.

Am. Tuziome
K. H. Palffy

Utrikesrådet S. D a h l m a n,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

Avskrift.

Innsbruck, den 18. Juni.

Sehr geehrter Herr Minister,

Es tut mir aufrichtig leid Sie hier vermisst zu haben. Meine Frau hat mir die fragliche Angelegenheit erzählt. Ich bedauere Ihnen mitteilen zu müssen, dass ich Hr. Nikolaus Maasburg nicht kenne. Auch war ich nicht in russischer Haft, da ich mich vor meiner Arretierung nach Westen entflüchtete. Mein Bruder Géza wurde im Frühling 1946 auf der Gasse in Budapest festgenommen und wurde eine Zeit lang im Gefängnis Contigasse eingesperrt; nachher ist er wahrscheinlich eine Weile in Baden bei Wien gewesen und ist von dort nach Russland transportiert. Ich habe von ihm seit zwei Jahren gar keine Nachricht.

Meine Frau hat Ihnen auch mitgeteilt, dass mein Bruder Géza nach dem Umsturz schon einmal in Westen war. Sie hat sich geirrt, denn dies war nicht mein Bruder sondern Georg Pallavicini, der auch zu dieser Zeit verhaftet wurde. Hoffentlich werde ich die Gelegenheit haben Sie Herr Minister persönlich kennen zu lernen und falls Sie wieder in diese Gegend kommen würden bitte besuchen Sie mich.

In aufrichtiger Hochachtung zeichne ich

(undert.) Joseph Palfy

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

15/P 2 Eu⁴ 7/2 röd lapp
Wien den 3 juli 1952.

Personligt och Strängt förtroligt

R 18.

1 bil. (i 3 ex.)

Engfeldt/Rtz
Hemlig.
Sthlm. den 9.7.52.
a + b till Komm. Danielsson,
Sthlm., f.k.
u/S. Engfeldt
tjff. Byråchef

17/7 25

Broder,

./.

Härmed ber jag få översända en den 27 nästlidne juni daterad promemoria angående ett samtal, som jag å beskickningen haft med vid tidigare tillfälle omnämnde Johann Petelin (ej Peterlin). Tyvärr har Petelin ej kunnat uppgiva annat än namnet på den person (Willi Strömer), som, enligt vad han med säkerhet visste, hade hafttillträde till karantänen i Krasnogorsk. Då man möjligen torde kunna komma i kontakt med denne man genom den tidigare omnämnde översten Graf (se vår P.M. av den 6.2.1952 ang. samtal med Wolfgang Zorn), vilken lär vara hemmahörande i Konstanz, skulle jag vilja hemställa, att beskickningen i Bonn finge göra en undersökning för att konstatera, huruvida Graf fortfarande uppehåller sig därstädes. Skulle så vara fallet, emotser jag ett meddelande, om möjligt före den 1 instundande augusti månad, enär en av mina medarbetare vid sagda tidpunkt kommer att uppehålla sig i Tyrolen och därifrån lätt kunde resa till Konstanz för att kontakta Graf.

Sin Tjänare
K. A. Biedinger

Utrikesrådet S. D a h l m a n,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

P.M.

Samtal med Johann Petelin, Wien XVI., Wilhelminenstrasse 18/12.

Källa: Hugo Laichner, Telfs/Tirol (se P.M. 6.2.1952).

Datum: 27 juni 1952.

Petelin tillfångatogs i kurland den 9 maj 1945 och överfördes i juni månad samma år till lägret Krasnogorsk, zon 2, där han uppehållit sig under cirka 1 1/2 år. Han överfördes sedan till zon 1 i samma läger och anlände till Wien i november 1947.

Petelin uppgav, att han i motsats till vad som uppgivits av ovannämnde Laichner, icke hade haft tillträde till karantänen. Under den tid han befann sig i zon 1 var han verksam såsom frisör enbart för den ryska kontrollpersonalen (kommissarier m.m.). Tillfrågad vad han visste om de personer, som uppehållit sig i karantänen, svarade han, att han hade hört talas om polacker, ungrare, japanska generaler, och en tysk ambassadör vid namn Wagner. Han tror sig hava hört talas om att även en svensk befunnit sig i lägret. Såsom en mycket viktig person, som han visste hade haft tillträde till karantänen, uppgav Petelin en fältväbel vid flygvapnet vid namn Willi Strömer, född 1913 eller 1914 och hemmahörande i eller i närheten av Berlin. Strömer var frisör till yrket och uppgives hava haft intimt umgänge med en vid tidigare tillfällen nämnde överste Graf. Denne Graf lär ha varit eller är fortfarande hemmahörande i Konstanz och Petelin trodde sig veta, att Graf under tiden återvänt från fångenskapen.

Såsom ytterligare personer, som möjligen kunde lämna kompletterande upplysningar, uppgav Petelin en major eller kapten Wanek, österrikisk medborgare och troligen bosatt i Wien samt en överste Müller.

Antalet personer, som under hans tid uppehållet sig i karantänen uppgav Petelin med omkring tjugo.

Wien den 27 juni 1952.

62/P 2 Eu² Mth. 11/7 röd lapp
Rio de Janeiro den 10 juli 1952.

LÉGATION DE SUÈDE

Engfeldt/Rtz

Sthlm. 16.7.52.

Personligt och förtroligt

a f.k. till:

Env. Allard, Prag. (förtr.k.)

Komm. Danielsson, Sthlm. (hemligstpl.)

u/ S. Engfeldt

tjff. Byråchef

Broder,

Åberopande Ditt brev den 6 juni 1952 ber jag få meddela, att det äntligen lyckats mig att få fatt i Laszlo Heller, som numera bor i São Paulo, Pensão S. Geraldo, rua Emilio Menezes 67. Det mötte icke några svårigheter att få ett sammanträffande till stånd: Sedan vi talats vid i telefon infann han sig i förrgår på konsulatet och jag hade ett litetlångt angenämt samtal med mannen. Tyvärr framkom icke under detta såvitt jag förstår något av intresse för efterforskningarna av Raoul Wallenberg.

Emellertid bekräftade Heller att han vore god vän med Mandula och att denne en tid vistats i krigsfångeläget Krasnogorsk, han mindes icke exakt när, men det torde ha varit någon gång under år 1945. Först 1948 hade Mandula återvänt till Budapest. Han hade överhuvud icke därvid eller senare talat med Heller om svenskar som han träffat eller hört omnämnas i Krasnogorsk eller annorstädes i Ryssland. Heller var mycket kategorisk på denna punkt. Däremot hade Mandula berättat för honom om en del gemensamma ungerska bekanta i fångenskapen, vars öde intresserat dem båda.

Heller hade 1950 fått anställning som ungersk handelsattaché i Haag (icke Paris) och därvid insisterat på att få taga familjen med sig. Detta hade givit honom möjlighet att senare hoppa av och bege sig till Brasilien och Porto Alegre, där han hade en ungersk vän, som hjälpt honom. De holländska myndigheterna hade varit mycket förstående och försett honom med holländskt främlingspass, rekommenderat honom till de brasilianska myndigheterna m.m. Mandula däremot vore alltjämt kvar i Ungern och hade nu anställning i ungerska utrikeshandelsministeriet "för att kunna leva". Därför att jag var svensk ville Heller strängt förtroligt omtala för mig att Mandula, vars förträffliga egenskaper i sammanhanget varmt prisades, ingalunda vore kommunist, och att han säkerligen också under sina besök i utlandet skulle hava hoppat av, om han icke haft sin hustru och

...

Utrikesrådet Dahlman,

S t o c k h o l m.

moder som gisslan i Ungern. Heller hade icke någon möjlighet att kommunicera med Mandula i Budapest; varje kontaktförsök skulle ofelbart leda till svårigheter för denne. Ej heller med andra vänner i Ungern hade Heller f.n. några förbindelser. Emellertid visste Heller att Mandula då och då finge medfölja ungerska handelsdelegationer till utlandet. Utsikterna att under dessa utlandsbesök komma i kontakt med mannen, vore emellertid även de små.

Mandula hade två vänner, som möjligen skulle kunna anlitas som mellanhänder i fortsättningen, nämligen dels Hugo Wohl, underdirektör i Electro Impex, Budapest 51, P.O.B. 4, dels Emerico Tordai, anställd i svenska Orion och bosatt i Stockholm. Förmodligen känner Du redan till båda. Wohl hade tidigare varit Mandulas chef och hade såvitt Heller visste alltjämt kontakt med denne. Wohl hade varit intim vän med Raoul Wallenberg - Heller förde alltså själv dennes namn på tal, vilket gav mig anledning fråga, om Mandula någonsin sagt något om att han råkat Wallenberg i Ryssland eller där hört denne omtalas. Aldrig någonsin, blev svaret. Om icke ens Wohl hade kunnat utforska något om Wallenbergs öde, vore sannerligen utsikterna att någonsin komma denne på spåren små, menade Heller. Det enda man - enligt honom - visste om Wallenberg vore att han i sin bil begivit sig till södra Ungern och sedermera icke avhörts. Mandula hade säkerligen icke några möjligheter att genom ryssarna få veta något om W. Ej ens på högsta ungerska kommunisthåll kunde man räkna med hjälp från rysk sida vid efterforskning av försvunna personer.

Ja, som Du ser är resultatet av mitt samtal med Heller synnerligen magert. Är det någon speciell fråga Du vill att vi skola rikta till honom, utgår jag från att Du återkommer. Jag tvivlar icke på Hellers goda vilja att hjälpa oss i den mån han kan. Själv lovade han låta höra av sig, om han mot förmodan skulle erfara något som möjligen skulle kunna vara av intresse för våra fortsatta efterforskningar.

Jag hemreser måndag kväll den 14 juli och hoppas några dagar senare få råka Dig i Stockholm.

*Om tidigare
K. V. B. Thysen.*

LEGACIÓN DE SUECIA

kontakt med tyske
Oswald Kaufmann.

Hbr. Dahlman-Berg 24.3.52.

röd lapp *Ymk. 15/7*
Lima den 5 juli 1952. *38/P 2 E. i*

P 2

Personligt och strängt förtroligt.

Engfeldt/Rtz

Hemlig.

Sthlm. 16.7.52.

a f.k. till Komm.

Danielsson, Sthlm.

u/S. Engfeldt

tj.f. Byråchef

NM
12/2
PE
2
Herr Utrikesråd,

33
Tyske läkaren Oswald Kaufmann uppsökte idag på min begäran beskickningen under ett tillfälligt, kortare besök i Lima. Han lämnade därvid beredvilligt av egen drift en del uppgifter om Krasnogorsk-lägreten men nämnde icke något om Raoul Wallenberg.

På mina senare, direkta frågor uppgav Kaufmann, att han under sin tid i nämnda läger aldrig sett eller hört talas om en fånge med Wallenbergs namn. Jag fick intrycket att K. var helt oförberedd på att bli utfrågad om W. och att han ej kände till W:s namn eller dennes gärning i Budapest.

*Wallenberg var med alla
samtliga läger
lediga, i varje fall
21/6, 1946
samtliga läger
samtliga läger
S.E.*
Kaufmann kom till K - lägreten i juni 1945 samt
var lägerläkare där intill december månad samma år. Till straff för en smärre förseelse blev han då överförd till ett annat, närbeläget läger. I juli 1946 sändes han tillbaka till Krasnogorsk men fick icke längre vara verksam som läkare. Hösten 1947 blev han på nytt förd till ett annat läger samt frigavs slutligen år 1949.

Som lägerläkare gjorde han en daglig rond i hela lägreten och besökte därvid såväl den s.k. "generalsbaracken" som den del av lägreten där civila, neutrala fångar inhysts. I "generalsbaracken" funnos endast framstående tyske, rumänska och

Herr Utrikesrådet S. D a h l m a n,

S t o c k h o l m.

ungerska generaler. Bland de senare kunde han erinra sig förre ungerske militärattachén i Moskva, general D^ézö (stavning ?), samt förre ungerske sändebudet i Berlin, general Sandor Hoffman. I de neutralas hus träffade han en hel del diplomater bl.a. beskickningscheferna i Berlin från bl.a. Holland, Schweiz, Norge och Siam samt Mexikos generalkonsul i Hamburg. Han hade även mött "tjänstemän från svenska legationen i Berlin" men trodde inte att någon av dessa varit svensk. Han kunde inte erinra sig ha sett några diplomater eller andra officiella, utländska representanter, ditförda från Budapest.

Enligt Kaufmann hade skandinaverna en egen barack i K-lägr^et. Han hade där träffat en flertal svenskar och kunde bl.a. namnge Edvard af Sandeberg och en fröken Margarethe D^os (tysksvenska ?) med adress c/o Bergsingenjör Johan Morsing, David Bagares gata 10, Stockholm. Fröken Dos skulle numera vara gift i Stockholm med en läkare vid namn (osäkert) Schneider eller Müller.

K-lägr^et var en slags genomgångsstation för olika "speciella" fångar såsom tyske generaler, läkare, professorer och skådespelare samt utländska diplomater, journalister, industrichefer o.s.v. Kaufmann ansåg att Wallenberg knappast kunde ha vistats i lägr^et under den tid han var där utan att han skulle ha hört talas om honom. Även när han inte längre hade rörelsefrihet som läkare, hade han nämligen genom hemliga förbindelser fångarna sinsemellan tämligen väl reda på vilka som voro i lägr^et. Den möjligheten kvarstode likväl, att Wallenberg liksom så många andra fångar av försiktighetsskäl antagit ett annat namn och under

detta passerat lägret under Kaufmanns tid där.

Jag vill tillägga att K. lämnade alla sina uppgifter öppen hjärtigt och utan tvekan, i synnerhet sedan jag senare under samtalet, för att vinna hans förtroende, berättat att jag också hade erfarenhet av ryssarna från ockupationen av Budapest. Det är min övertygelse, att hade Kaufmann vetat någonting om Raoul Wallenberg hade han säkert talat om detta för mig.

Utskrift av vad som är uttalat
Raoul Wallenberg

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Sjöborgsutredningen

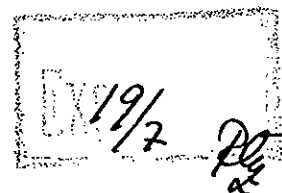
STOCKHOLM		19
Stockholm den 19 juli 1952.		
<u>Strängt förtroligt.</u>		BIL.
P 2		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	Eu ^I

Broder,

Med dessa rader får jag endast be Dig om möjligt söka fastställa, huruvida en överstelöjtnant Graf, som inom parentes sagt uppgivits vara en känd tysk flygare, återkommit från rysk krigsfångenskap och numera är bosatt i Konstanz. För Din personliga kännedom får jag meddela, att vi ha ett visst intresse av att komma i kontakt med Graf i samband med efterforskningarna av Raoul Wallenberg. Då någon av beskickningsmedlemmarna i Wien i slutet av denna månad kommer att uppehålla sig i närheten av Konstanz, vore jag tacksam för snarast möjliga besked, så att vederbörande eventuellt kan uppsöka Graf före den 1 augusti. Då jag i dagarna reser på semester, ber jag Dig svara Carbonnier, som jag skall informera.

u/ Sven Dahlman

Förste legationssekreteraren R y d b e c k ,
B o n n p.t. Köln.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

röd lapp

Ink. 27/7

Wien den 25 juli 1952.

Personligt och Strängt förtroligt.

R 18.

1 bil. (i 3 ex.)

124/P2 bu I

/Rtz

Sthlm. 31.7.52.

a + b till Komm.

Danielsson, Sthlm.,

f.k. (hemligstpl.)

u/ C. Carbonnier

tjf. avdel. chef

Broder,

le

./.

6.4

21/8

Från österrikiska inrikesministeriet har jag i dag fått emottaga härjämte närslutna uppteckning rörande Anton Kainz, vars namn Du kommer att återfinna i en P.M., som insänts med mitt handbrev till Dig den 6 februari i år i Wallenberg-ärendet. Som Du av uppteckningen kommer att finna, synes ifrågavarande Kainz alltjämt befinna sig i sovjettrysk fångenskap.

Min Tjänst

K. A. Belfrage

Utrikesrådet S. D a h l m a n,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

Avskrift.

Anton KAINZ; Ingenieur, Sohn des Josef und der Johanna, geb. Teplicky, am 15.9.1908 in Neutra geb., österr. Staatsangehöriger, rk., led., der bei seinen Zieheltern Igo und Nora Pötsch, in Wien 7., Kirscheng. 18/1/4/16 in Untermiete wohnte wurde ungefähr im Juli 1945 in seiner Wohnung von Angehörigen der sowjetischen Besatzungsmacht ohne Angabe von Gründen festgenommen und ausser Land gebracht. Angeblich wurde er zu 20 Jahren Zwangsarbeitslager verurteilt. Sein gegenwärtiger Aufenthaltsort ist bisher nicht bekanntgeworden.

Es verlautet, dass Anton KAINZ während des Krieges bei einer deutschen Abwehrstelle tätig war, weshalb vermutet wird, dass er aus diesem Grunde von der sowjetischen Besatzungsmacht festgenommen wurde.

Dem Vernehmen nach ist er bis zu seiner Festnahme in politischer Hinsicht nicht in Erscheinung getreten.

25.7.1952.

Juli. 30/7 röd lapp

AMBASSADE DE SUÈDE

Moskva den 28 juli 1952.

Strängt förtroligt.

III / P 2 gu I

hbr. Carbonnier-
Petri, Paris, 31.7.52.

Broder,

6/6
21/8
Om jag inte minns fel rapporterade vi på sin tid från Wien om ett antal fångar från Krasnogorsk, vilka efter flyktförsök skulle ha deporterats till ett läger i Karaganda. I en vitbok kallad "Livre Blanc sur les camps de concentration Soviétiques" utgiven av "Commission Internationale contre le Régime Concentrationnaire" finnas återgivna vissa vittnesmål av personer vilka hållits fångna i Karaganda men något år efter kriget frigivits däriifrån.

7/4
På vitbokens sida 203 återgives bl.a. vittnesmål av tvenne danskar vilka frigivits den 6 september 1946. Jag har icke velat underlåta att meddela Dig detta med tanke på möjligheten att några av de i vitboken återgivna danskarna själv kommit från Krasnogorsk eller varit i kontakt med någon av de fångar som däriifrån förflyttats till Karaganda.

Vitboken är tryckt i Paris hos Les Presses de la C.I.B., 4, Rue du Bouloi, Paris, i november 1951 för les Editions du Pavois, 25, Avenue Kléber.

Din tillfrågare

Knut Sammarsköper

ste Sekreteraren Engfeldt,
rikesdepartementet.

Utdrag ur sid. 203 ur "Livre Blanc sur les camps de
concentration soviétique.

5° MM. Johanssen et Voss:

Nous soussignés, Marie Johanssen et Voss, citoyens danois, certifions avoir au camp russe de Kok-Usek-Spassk (Karaganda), rencontré un groupe de Républicains espagnols dont il subsistait cinquante-cinq environ à notre libération le 6 septembre 1946.

Fait à Copenhague, le 14 mai 1948.

2000

Pol.

Följande P2 Leu

Originaltelegram

ch.tel.besk:en i Wien
31.7.52.

INK UTRIKES DEP:T		
Dnr 10: A 137 a		
31 JUL 1952		
AVD.	GR.	MÅL.
P	L	Leu I

5

cabinet sthlm
telegrafen sth cab290
fm0177 koelnbayenthal 17w 30/7 1755 etat

cabinet stockholm

ej inf.
37 handbrev dahlman-rydbeck nittonde juli se sidan tvåa
kumlin handbrev tjugofjätte mars
rydbeck +

cab290 37 +

Carbonnier/Rtz
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM den 31 juli 19 52.

N:o 11. ✓ Chiffer
Bud BIL.

INK. D. N:o

AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ^I
-----------	----------	-------------------------

4
Svensk
W i e n

Handbrev Belfrage Dahlman tredje juli åberopas. Grafs
adress uppgives från beskickningen i Bonn vara Engen,
Hegau. Tacknämligt om någon kunde uppsöka honom enligt
Edert förslag.

Cabinet

Exp.-d. 31/7 kl. 1800 /H.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETSjöborgsutredningen
tjf.

STOCKHOLM Stockholm den 31 juli 1952.		
P. 2 N:o	<u>Förtroligt.</u> BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Broder,

För särskilt ändamål önska vi taga del av en vitbok kallad "Livre Blanc sur les camps de concentration Soviétiques" utgiven av "Commission Internationale contre le Régime Concentrationnaire". Vitboken är tryckt i Paris hos les Presses de la C.I.B., 4, Rue du Bouloi, Paris, i november 1951 för les Editions du Pavois, 25, Avenue Kléber.

Jag får därför be Dig benäget låta inköpa denna publikation och så snart sig göra låter insända den till mig.

u/ Claes Carbonnier

Förste beskickningssekreteraren P e t r i ,
P a r i s .EXC 4/8
Pty

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Paris den 8 augusti 1952.

1 bil.
(i 2 ex.)

(Särskilt omslag)

205

Ink.	11/8	1952
Avd	7EP	Mål

Broder,

Närslutet ber jag få översända två exemplar av den med
Ditt handbrev till Petri den 31 nästlidne juli beställda publi-
kationen "Livre Blanc sur les Camps de Concentration Sovié-
tiques" utgiven av Commission internationale contre le Régime
concentrationnaire.

Min hängiven
K.F. Almqvist
/K.F. Almqvist

Byråchefen Carbonnier,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETSjöborgsutredningen
tjf.

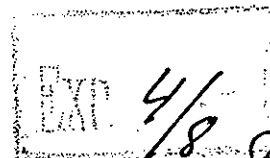
STOCKHOLM Stockholm den 31 juli 1952.		
P. 2 N:o	Förtroligt. BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ^I

Broder,

För särskilt ändamål önska vi taga del av en vitbok kallad "Livre Blanc sur les camps de concentration Soviétiques" utgiven av "Commission Internationale contre le Régime Concentrationnaire". Vitboken är tryckt i Paris hos les Presses de la C.I.B., 4, Rue du Bouloi, Paris, i november 1951 för les Editions du Pavois, 25, Avenue Kléber.

Jag får därför be Dig benäget låta inköpa denna publikation och så snart sig göra låter insända den till mig

u/ Claes Carbonnier

Förste beskickningssekreteraren P e t r i ,
P a r i s .

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Paris den 8 augusti 1952.

1 bil.
(i 2 ex.)

(Särskilt omslag)

205

Ink.	11/8	1952
Avd		Mål
JP		

Broder,

Närslutet ber jag få översända två exemplar av den med
Ditt handbrev till Petri den 31 nästlidne juli beställda publi-
kationen "Livre Blanc sur les Camps de Concentration Sovi-
tiques" utgiven av Commission internationale contre le Régime
concentrationnaire.

En hängiven
K.F. Almqvist
/K.F. Almqvist

Byråchefen Carbonnier,
Utrikesdepartementet.

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 8 augusti 1952.

Personligt och Strängt förtroligt.

R 18.

2 bil. (i 3 ex.)

HEMLIG.

Stockholm den 21 augusti 1952.

Överlämnas jämte bil. för kännedom
till Kommissarie Danielsson, Stockholm.

Enligt uppdrag:

Stig Engfeldt.

Tjf. Byråchef.

210/P2 bu^I30 ~~29~~ 8 Bern.

Herr Byråchef,

P. L.

6.6 21/8

Härmed ber jag i vardera tre exemplar få översända två promemior av den 7 innevarande månad angående samtal med två personer, som vicekonsul Kalhorn haft den 4 resp. 5 innevarande månad i ärendet Wallenberg.

På resan uppsökte Kalhorn även de i promemoriorna omnämnda Magnus Städler i Memmingen och Otto Steingass i München, vilka båda emellertid icke anträffats. Städler befann sig på en affärsresa och väntades icke tillbaka förrän om 8 dagar. Steingass var, enligt vad grannarna i huset upplyste, på semester. Jag vore tacksam för ett meddelande, huruvida beskickningen bör kontakta dessa personer vid lämpligt tillfälle.

Eder Lillegione
Gunnar Lorenz

Byråchefen C. Carbonnier,
Kungl. Utrikesdepartementet,
Stockholm.

HEMLIG

enligt 3 § sekretesslagen
den 4. 8. 1954.

Beskickningen i Wien

P.M.

Samtal med f.d. översten i tyska flygvapnet, Hermann Graf, bosatt i Engen (Hegau).

Källa: Wolfgang Zorn, Grünwalderhof bei Patsch/Tirol.

Datum: Engen den 4 augusti 1952.

Graf tillfångatogs den 8 maj 1945 nära Pisek i Tjeckoslovakien av amerikanska trupper och utlämnades den 17 i samma månad med en hel flygeskader till ryssarna. G. transporterades via Budweis, Stockerau (Wien), Bratislava, Marmarossziget och Moskva till Ural, dit han anlände under sommaren 1945. Efter att under omkring 14 dagar hava blivit intagen på Lubljanka-fängelset, överfördes G. i december 1945 till lägret Krasnogorsk zon I, där han uppehållit sig till lägrets upplösning eller den 17 december 1949. Sistnämnda dag fick G. anträda hemresan till den sovjetryska sektorn i Berlin, som han angivit såsom hemort, varifrån han lyckades resa vidare till sin verkliga hemort Engen. G., som gjorde ett mycket gott och tillförlitligt intryck, berättade, att i lägret Krasnogorsk nästan alla nationer varit representerade, men att han aldrig hört, att några svenska medborgare befunnit sig där vid något som helst tillfälle. Den ende han hört talas om var den vid tidigare tillfällen omnämnde operasångaren Helge Roswaenge.

G. hänvisade emellertid till en person vid namn Arthur Düster, bosatt i Konstanz och därstädes verksam hos Städt. Tiefbauamt samt till ytterligare en man vid namn Otto Steingass, Äussere Wienerstrasse 123/0, München. Den förstnämnde utövade i lägret Krasnogorsk någon slags registreringstjänst, medan den sistnämnde haft till uppgift att på ryssarnas uppdrag fotografera så gott som alla i lägret internerade. G. framhöll, att många av hans kamrater i lägret varit av den uppfattningen, att ryssarna behandlade honom på ett särskilt tillmötesgående sätt och att han därigenom varit i tillfälle att höra och se mera än andra. Detta var emellertid icke fallet, utan tvärtom hade ryssarna hållit ett särskilt öga på honom. Såsom bekant var G. en av de skick-

ligaste jaktflygarna i det tidigare tyska flygvapnet
(Enligt hans egen utsago nedskjöt han under kriget c:a
200 flygplan).

Beträffande den i beskickningens promemoria
av den 6 februari 1952 angående samtal med Wolfgang
Zorn: omnämnde kanadensaren meddelade G., att det här
varit fråga om en kanadensisk flygare vid namn Smith
eller Schmidt. Denne hade med några i lägret internera-
de tyskar gjort ett flyktförsök, vilket emellertid miss-
lyckades. Smith blev därefter svårt misshandlad -- man
hade bl.a. hållt bensen över hans händer och antänt den -
och slutligen blivit dömd till 25 års straffarbete, som
han numera torde avtjäna i Karaganda. Angående den i be-
skickningens promemoria av den 6 februari 1952 angående
samtal med Hugo Laichner omnämnde förutvarande tyske am-
bassadören i Mukden, Wagner, upplyste G., att Wagner dött
av hjärtslag efter meddelandet att han ådömts 25 års fängel-
se. Wagners fru torde däremot fortfarande befinna sig i
Ryssland.

Wien den 7 augusti 1952.

Ha

HEMLIG

enligt 3 § sekretesslagen

den 7.8.1954.

Beskickningen i Wien

P.M. II

Samtal med Arthur Düster, Konstanz, Städt. Tiefbauamt.

Källa: Hermann Graf, Engen (Hegau),

Datum: Konstanz den 5 augusti 1952.

Ärendet
avse
den
Düster uppgav, att han tillfångatogs i augusti 1944 och att han vistades i lägret Krasnogorsk under tiden september 1944 - mars 1949 med tvenne avbrott under tiden oktober 1944 - juli 1945, under vilken tid han befunnit sig i Lubljanka-fängelset. D. upplyste, att han redan tidigare blivit tillfrågad i ärendet av en tysk medborgare, som, såvitt han minns, hade uppsökt honom på uppdrag av svenska beskickningen i Bonn. D. ville än en gång upprepa, att han i lägret icke hört talas om några andra skandinaver än Helge Roswäenge. Tillfrågad vem som möjligen kunde lämna uppgifter framförallt om de personer, som befunnit sig i karantänen, nämnde D. följande personer, om vilka han med bestämdhet visste, att de haft tillträde till denna del av lägret.

Doktor Conrad, tysk eller boliviansk medborgare och enligt uppgift för närvarande verksam såsom kirurg vid Charité-Krankenhaus i Berlin.

Redan
ord. med
ind.
Doktor Kaufmann, gynekolog och troligen bosatt i Hamburg. K. uppgives härstamma från en mycket ansedd familj i nämnda stad. K. torde vara ett särdeles värdefullt vittne (beskickningens P.M. av den 16 januari 1952 angående samtal med ingenjör Kunz åberopas). K. har även av andra personer tidigare blivit nämnd.

Willi Strömer, till yrket frisör och bosatt i Bernau bei Berlin. (se beskickningens P.M. av den 27 juni 1952 angående samtal med Johann Petelin). D. tillade emellertid, att en viss försiktighet med Strömer vore att tillråda, då denne varit medlem av den antifascistiska rörelsen i lägret och möjligen kunde vara verksam för kommunisterna.

Vidare nämnde D. följande personer, som han ansåg kunna lämna vissa upplysningar:

194

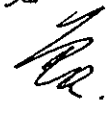
Hans Witt, österrikisk medborgare, frisör, tro-
ligän bosatt i Wien.

Violinisten Pipa Hekkala, finsk eller dansk med-
borgare; hemort okänd.

Willi Ebner, Klagenfurt (viss försiktighet till-
rådes). Sagde Ebner är tidigare omnämnd i beskickningens
P.M. av den 10 januari 1952 angående samtal med ingenjör
Kunz.

Magnus Stadler, dipl.ingenjör, bosatt i Memmingen/
Allgäu, Buxacherstrasse 56. St. lär ha varit "Kartei-
führer" i Krasnogorsk (se bil. 5 till handbrev Belfrage-
Dahlman av den 2 januari 1952 samt handbrev Belfrage-
Dahlman av den 18.2.1952 och 3.3.1952).

Wien den 7 augusti 1952

röd lapp

7.12/8

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

Bonn, p.t. Köln den 7 augusti 1952.

Personligt och strängt förtroligt.

203/P2 9u^I

HEMLIG.

Stockholm den 21 augusti 1952.
Överlämnas för kännedom till
Kommissarie Danielsson, Stockholm.

Enligt uppdrag:

Engfeldt.

Tjf. Byråchef.

Broder,

I enlighet med herr von Trützschlers löfte att varsko oss om återvändande fångar som kunna tänkas sitta inne med någon ledtråd i Wallenbergssaken /se handbrev Kumlin - Dahlman den 18 mars 1952/ ha vi erhållit meddelande om att en person vid namn Toni Flöck, adress Firma Gissler & Pass, Jütich, återvänt från rumänsk krigsfångenskap. Ehuru jag förmodar att Flock knappast kan tänkas ha något av intresse för oss att berätta vill jag med dessa rader för ordningens skull inberätta saken.

Di. tvingade
Olaf Rydbeck.

Tjf. Avdelningschefen Carbonnier,
Kungl. Utrikesdepartementet,
Stockholm.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

röd lapp *Jul. 15/8*
a. a. a.
Haag den 12 augusti 1952.

FÖRTROLIGT.

1 bil.

228/P 2 Gen I

Ärade Broder,

R. S.
2/8
u
./.

Med tanke på tidigare underhandskriftväxling mellan Dig och beskickningen angående Raul Wallenberg-affären, senast min chefs handbrev den 26 oktober 1951, vill jag icke underlåta meddela, att enligt härjämte närslutna klipp ur Haagsche Courant för den 9 innevarande augusti tre nederländska medborgare just återvänt från rysk fångenskap. Därest beskickningen icke inom en månads tid hört något från härvarande utrikesministerium i saken, kommer vi att påminna om tidigare lämnat löfte att utfråga hemvändande krigsfångar om de hört något om Wallenberg.

Sin tjänst
C. S. Höpstedt

Utrikesrådet S. Dahlman,
Utrikesdepartementet.

Haagsche C. 9/8

Drie Nederlanders terug uit Russische gevangenschap

Nog 40 man in Stalino

Drie Nederlanders die in Russische gevangenschap verkeerden, zijn in ons land teruggekeerd. Een van hen is de Rotterdamse journalist Bernhard Slier, vroeger correspondent in Berlijn. De heer Slier werd in 1943 in Berlijn gearresteerd en tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij heeft zijn straf tijd doorgebracht in een gevangenkamp te Varkuta in Sibirië.

De beide anderen zijn M. P. M. Cransen uit Breda en H. Ph. Wigman uit Eindhoven. Beiden hebben tijdens de oorlog dienst genomen bij de SS en zijn in 1944 door de Russen krijgsgevangen gemaakt. Na voorgeleiding voor de Officier van Justitie te Den Bosch zijn zij op vrije voeten gesteld. Volgens het Nederlandsche Rode Kruis zijn er thans nog 40 Nederlandse SS-ers in Stalino, waar de Nederlanders worden verzameld alvorens te worden doorgezonden. De terugkeer van deze 40 is voorlopig niet te verwachten.

Het Nederlandse consulaat-generaal in West-Berlijn heeft tien maanden geleden medegedeeld, dat de Oostduitse autoriteiten acht personen van Nederlandse nationaliteit gevangen hielden. Namen en adressen werden niet verstrekt. Wel waren in elk der gevallen de verwanten op de hoogte gesteld. De Nederlandse functionarissen vreesden, dat publicatie van namen

zou kunnen leiden tot vergeldingsmaatregelen tegen de arrestanten of hun verwanten in Oost Duitsland. De meeste Nederlanders waren arbeiders, die tijdens de oorlog naar Duitsland waren gegaan en daar gebleven zijn. De meeste gevangenen konden brieven sturen en bezoeken ontvangen tijdens hun verblijf in Oostduitse gevangenis-
sen.

De Nederlandse functionarissen te Berlijn kunnen hun landgenoten niet helpen omdat Nederland de Oostduitse regering niet erkent. Zij ontvangen geen enkele officiële mededeling van de Oostduitse autoriteiten. Wanneer men zich wendde tot de Russische bezettingsautoriteiten, werd door deze meestal terugverwezen naar de Oostduitse regering.

Berlin den 20 augusti 1952.
Personligt och strängt förtroligt.

dm
Bröder,

cc / lc
s.k.
I Wallenbergssaken har för generalkonsulatets
vidkommande intet nytt framkommit. Vid kontakt med tyska
röda korset har sålunda utrönts, att angående Erhard
Hille upplysningar utöver de redan lämnade, icke före-
ligga.

Vad så bröderna Akleros beträffar, vill jag säga,
att jag häromdagen av den grekiska militärmissionen er-
for, att den av bröderna, vilken ännu skulle vara i li-
vet alltjämt torde befinna sig i rysk fångenskap.

Din tillfrågans
Egvin Bratt
(Eyvind Bratt)

Kabinettssekreteraren.

10/9 Mr. Fahlman
Petri

P.M.

Under de sista fjorton dagarna har Rudolph Philipp vid upprepade telefonsamtal hotat med att sätta i gång ny publicitet i Wallenberg-affären. Anledningen vore det svåra psykiska tryck, under vilket Wallenbergs anhöriga och Philipp befinner sig. För Wallenberg-aktionen intresserade personer frågar ständigt varför Wallenberg-kampanjen avblåsts och familjen kan icke ge någon förklaring på grund av tystnaden kring vår noteväxling med ryssarna. Philipp själv anser sig diskrediterad på alla tidningsredaktioner, då den sak, som han ägnat flera års arbete, nu förefaller att ha runnit ut i sanden. Detta försvårar för honom att överhuvud taget placera artiklar. Han anser att det nuvarande läget kostar honom hans levebröd. Samtidigt framhåller han att han ingalunda tjänat mycket pengar på vad han skrivit i Wallenberg-affären. Det rör sig om sammanlagt 4 à 5.000 kronor under sju års tid. Det är emellertid nödvändigt - anser hr Philipp - att allmänheten får klart för sig att Wallenberg-aktionen och utrikesdepartementet numera inte är på krigsfot med varandra, varigenom Wallenberg-aktionen skulle bli rehabiliterad. Philipp lovade dock att hålla den skrivna överenskommelsen rörande vad som under inga omständigheter får publiceras.

Jag har vid dessa samtal utvecklat alla våra skäl mot publicitet och även framhållit att noteväxlingen enligt tryckfrihetsförordningen är av hemlig natur, om icke utrikesdepartementet själv finner det lämpligt att ge den publicitet.

Vid ett av samtalen meddelade Philipp att familjen och han gemen~~s~~amt beslutat att ta på sig ansvaret för publicering. Någon dag senare ringde han emellertid upp igen och förklarade att familjen beslutat tillsvidare uppskjuta publi-

citet. Emellertid hade vissa tjänstemän inom utrikesförvaltningen till kända vittnen uppgivit att Wallenberg gjort sig skyldig till tjänstefel som - om han återvände till Sverige - skulle medföra att han komme att åtalas. Dessa beskyllningar hade mycket upprört de anhöriga och vore även kända för tidningsmän, som kunde tänkas komma att använda dem för ett angrepp mot utrikesdepartementet.

Jag förklarade att jag givetvis, om jag finge veta vilka tjänstemän som spritt dessa uppgifter, skulle kunna uppmana dem att hålla tyst i fortsättningen..

Philipp ansåg att detta inte spelade någon roll. Ryktena vore ju redan i omlopp. Familjen och han hade nu enats om ett förslag att Raoul Wallenberg skulle tilldelas ett utmärkelsetecken. Härigenom skulle han komma att inför opinionen fritas från alla beskyllningar om straffbara handlingar utan att man behövde ta upp en presspolemik i denna fråga.

Jag hade idag bett Fredrik von Dardel och Rudolph Philipp komma upp för att diskutera läget. Jag framhöll att utrikesdepartementet för sin del ingenting hade att förlora på en publicering av noteväxlingen. Tvärtom skulle utrikesdepartementet genom en sådan publicering komma att stå starkare än vad det nu gör inför de medborgare, som äro intresserade för Wallenberg-affären. Ur utrikesdepartementets egoistiska synpunkt skulle sålunda publicitet vara lämplig. Jag förstod också att det för familjen och Philipp själv skulle innebära en lättnad, om noteväxlingen publicerades. Det skulle emellertid enligt min bestämda mening endast skada våra möjligheter att komma till tals med rysarna. Ur Raoul Wallenbergs synpunkt vore sålunda publicitet olämplig och denna synpunkt måste bli den avgörande.

Ifråga om utmärkelsen framhöll jag att den ju vore riktad till allmänheten och pressen som ett yttre tecken på Wallenbergs insats. För allmänheten skulle emellertid utmärkelsen framstå som en mystifikation. Man skulle fråga sig vad som nu inträffat - om regeringen därmed avsåge att avsluta affären, om regeringen fått visshet om att Wallenberg befunne sig i livet o.s.v. Vi skulle få över oss hela pressen med frågor och hur vi än besvarade dessa frågor skulle utdelandet av utmärkelsen ge anledning till tidningsskriverier, som låge helt utanför vår kontroll och som kunde skada saken.

Från Philipps och von Dardels sida framfördes följande skäl för att ett utmärkelsetecken skulle utdelas. Om Raoul Wallenberg å-

tervänt, skulle han ha fått en utmärkelse. Man behövde blott hänvisa till statsministerns uttalande i ett interpellations-svar att Raoul Wallenberg utfört berömliga gärningar i humanitetens intresse och i statens tjänst. Man kunde vidare hänvisa till att utrikesministern för länge sedan i ett interpellationssvar sagt att utrikesdepartementet måste utgå ifrån att Raoul Wallenberg kan befinna sig i livet. Medaljens utdelning skulle vidare vara den enda möjligheten att avliva de rykten, som spritts av vissa tjänstemän i utrikesförvaltningen. Dessa vore dels ambassadören Westman, förste sekreterare Petri och en person inom departementet som man inte ville namnge. Om utrikesdepartementet icke gick med på förslaget, skulle det bli nödvändigt att publicera ryktesspridningen med begäran om att de skyldiga skulle ställas till ansvar. Om utmärkelsen utdelas, skulle fru von Dardel - utan att gå in på närmare detaljer - förklara för de närmast intresserade att utrikesdepartementet numera är positivt inställd, vilket medfört att kampanjen i pressen mot utrikesdepartementet inställts. Philipp och von Dardel lovade att tillsvidare ingenting publicera i saken men begärde besked inom någon vecka.

Stockholm den 28 augusti 1952.

Hans S. Lundberg

2/9 Hbr. Dahlman-Bergström, Moskva.

P.M.

Jag hade bett ambassadör Rodionov komma upp idag.

Jag sade honom ungefär följande.

Då ambassadör Sohlman i Moskva framställde en begäran om ny efterforskning efter Raoul Wallenberg, svarade hr Zorin, att en sådan skulle äga rum. Eftersom lång tid förflutit sedan dess, ville jag påminna ambassadören om denna sak på nytt och understryka vilken vikt den svenska regeringen fäster vid densamma.

Wallenberg var en svensk diplomat åtnjutande diplomatisk immunitet. Det är fruktansvärt att han inte kunnat återfinnas och sändas tillbaka till Sverige. Dessutom har han gjort en modig och ärofull gärning genom sina ansträngningar att rädda ungerska judar från fascisternas förföljelser. Han har härigenom tjänat inte blott sitt land utan hela mänskligheten. Jag bad ambassadören framföra detta till sin regering.

Ambassadören antecknade vad jag sade och förklarade att han skulle relatera vad jag sagt till sin regering. Men han ville påpeka att enligt hans uppfattning den ryska noten av den 16 april, som hr Zorin överlämnat till ambassadör Sohlman, utgjorde ett svar. I denna note sades att ingenting var att tillägga till vad som tidigare sagts. Jag sade att jag uppfattat saken så att man på rysk sida skulle fullfölja sina efterforskningar och att vi hade att vänta svar om resultatet. Även hr Sohlman hade fattat läget så.

Stockholm den 30 augusti 1952.

Ju.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM

19

~~Stockholm den 30 augusti 1952.~~~~Strängt förtroligt.~~

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

Avdelningschefen.

HEMLIG.

Stockholm den 30.8.52.
 Överl. f. k-dom till Kom-
 missarie Danielsson, Stockholm.

Broder,

E.u.

Engfeldt.

1:e sekr.

Äberopande Lorentzons handbrev den 8 dennes till
 Carbonnier angående Magnus Stadler och Otto Steingass
 får jag bekräfta, att vi äro tacksamma, om den sistnämnde
 kontaktas genom beskickningens försorg. Beträffande Magnus
 Stadler i Memmingen kan jag nämna, att en Magnus Stadtler -
 likaledes bosatt i Memmingen - redan hörts i ärendet. Då
 man väl får utgå ifrån att Stadler och Stadtler äro ider-
 tiska, synes ingen anledning finnas att söka kontakt med
 denne.

Dahlman.

Envoyén Belfrage,
 Wien.

Lunen.

85
 9
 CMS

Röd lapp. 7-4. 1/9
319 P2 8a I
Wien den 27 augusti 1952.
2 bil.

Broder,

Härmed ber jag för vidare behandling få översända vicekonsul Kurt Kalhorns reseräkning avseende tjänsteresa den 4-6 innevarande månad, vilken företagits i enlighet med i särskild ordning erhållet uppdrag.

För Din kännedom närslutes avskrift av reseräkningen. Jag får tillägga, att Kalhorn började resan i Ötz (Tyrol), där han uppehållit sig på semester, och att han på grund därav ansåg tjänsteresan avslutad i Salzburg.

Din Tjänare
K.-A. Beldrage

Herr t.f. Avdelningschefen C.C. Carbonnier,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

R e s e r ä k n i n g.

Lönegrad: Ce 16:16

Resan verkställd: på grund av i särskild ordning erhållet uppdrag.

Restider:

1952 augusti 4	avresa Ötz, Tyrol, med bil.....	kl. 07:50	
	österrikisk-tyska gränsen passerad mellan Bregenz och Lindau.....	"	12:10
	ankomst Engen.....	"	15:30 samtal m. H. Gre,
	avresa Engen.....	"	19:30
	ankomst Konstanz.....	"	20:50
5	avresa Konstanz.....	"	11:15 samtal m. A.
	ankomst Memmingen.....	"	15:00 övertar
	avresa Memmingen.....	"	16:00 upprätt M. Stadler som var bortrest
	ankomst München.....	"	18:30 upprätt D. Steingass, som var bortrest.
	avresa München.....	"	20:00
	ankomst Rosenheim.....	"	21:30
6	avresa Rosenheim.....	"	9:50
	tysk-österrikiska gränsen passerad....	"	11:20
	ankomst Salzburg.....	"	11:40

Resekostnader:

	<u>Ver.n:r.</u>	<u>D.M.</u>	<u>sv.kr.</u>
I. Ersättning 729 km å 39 öre			284:31
Färja Konstanz-Meersburg	1	4:05	
IIa Kostnader för hotellrum i Konstanz	2	12:65	
Kostnader för hotellrum i Rosenheim	3	11:50	
Trspt.		28:20	284:31

	<u>D.M.</u>	<u>sv.kr.</u>
Trapt.	28:20	284:31

III. Traktamentsersättning:

1952 augusti 4	1/2 dagtraktamente å 35 kr.	17:50
" "	4 1/2 dagtraktamente å 30 kr.	15:-
" "	5 1 dagtraktamente å 30 kr.	30:-
" "	6 1/2 dagtraktamente å 30 kr.	15:-
		28:20 361:81

D.M. 28:20 (kurs 1 DM = 1:23 sv.kr.)
= kronor 34:68

34:68

mig tillgodo sv.kr. 396:49.

=====

Jag får anhålla, att den ersättning som må tillor-
kännas mig insättes på min checkräkning med Skandinaviska Banken A.B.
Stockholm.

Wien den 27 augusti 1952.

u/ Kurt Kalhorn.

EMBASSY OF SWEDEN
WASHINGTON 8, D. C.

Röd lapp.

333

P2 *ku*

Yuh. 1/9

Washington den 28 augusti 1952.

Strängt förtroligt.

Broder,

nm
aa
sh

Åberopande Ditt handbrev den 28 april 1952 till Boheman angående ett visst spår i Wallenbergsaffären, ber jag få meddel att den omskrivne Bigelow visat sig vara mycket svår att anträfa. Han är nämligen numera pensionerad och synes icke ha någo permanent uppehållsort. State Department uppgav för mig såsom hans adress 530 Grand Avenue, St. Paul, Minnesota men där tycks han, enligt vad Hellström i Minneapolis kunnat utröna, icke ha bott. Hellström har däremot lyckats få kontakt med några släktingar, som i dagarna uppgivit att Bigelow för närvarande skulle uppehålla sig i kurorten Gstaad i Schweiz. Släktingarna ha emellertid ingen närmare adressuppgift på honom där. Ha lär dock enligt dem komma att i början av oktober återvända till Förenta Staterna, varvid han förväntas besöka Minneapolis. Sådant läget nu är återstår det väl antagligen intet annat för oss att göra än att avvakta sagda tidpunkt och hoppas att Hellström och jag då skola kunna med förenade krafter få kontakt med Bigelow.

Jag skriver Dig detta brev endast för att låta Dig förstå, att vi ingalunda glömt bort ärendet.

Förste Sekreteraren Engfeldt,
Stockholm.

Härliga hälsningar
En tillgiven
N. Bagg

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Wallenberg-affären.

STOCKHOLM		
Stockholm den 2 september 1952		
<u>Personligt och strängt förtroligt.</u>		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. <i>P</i>	GR. <i>2</i>	MÅL. <i>Bur I</i>

Broder,

./.

Såsom framgår av närslutna avskrift av en promemoria den 30 augusti har Excellensen haft ett nytt samtal med Rodionov angående svenska regeringens framställning i ärendet Raoul Wallenberg. Då Sohlman ju för närvarande befinner sig på Balken har jag erhållit i uppdrag att översända promemorian till Dig, så att Du skall vara informerad för det fall att ryska utrikesministeriet skulle taga upp saken med Dig. Jag får be Dig överlämna promemorian till Sohlman vid hans återkomst till Moskva.

Dahlman.

t.f. Chargé d'Affaires Hichens Bergström,
Moskva.

Lurin
4/9
MS.

Stockholm den 2 september 1952

Personligt och strängt förtroligt.

Wallenberg-affären.

Broder,

./.

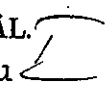
Såsom framgår av närslutna avskrift av en promemoria den 30 augusti har Excellensen haft ett nytt samtal med Rodionov angående svenska regeringens framställning i ärendet Raoul Wallenberg. Då Sohlman ju för närvarande befinner sig på Balkan har jag erhållit i uppdrag att översända promemorian till Dig, så att Du skall vara informerad för det fall att ryska utrikesministeriet skulle taga upp saken med Dig. Jag får be Dig överlämna promemorian till Sohlman vid hans återkomst till Moskva.

Dahlman.

Tonika u-tehnati av mig
SS

t.f. Chargé d'Affaires Hichens Bergström,
Moskva.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 6 september 1952.		
Personligt och strängt förtroligt.		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu

kontakt med G. Mandula.

HEMLIG
exp. 19/9-52
av Engfeldt.
Stockholm den 6.9.52.
Överl. f. k. till
Kommissarie Danielsson,
Stockholm.

E.U.
Engfeldt
l.Sekr.
Broder,

En person, som möjligen sitter inne med mycket värdefulla uppgifter om Raoul Wallenbergs öde efter försvinnandet 1945, är en ungrare vid namn Georg Mandula, född 1910, som på sin tid varit anställd vid radiofabriken "Orion" i Budapest. Firman har ett dotterbolag i Sverige. Mandula, som under en tid efter kriget var fånge i Ryssland, torde nu inneha någon statlig anställning i Budapest. Han uppges å ena sidan vara fanatisk kommunist, å andra sidan har en vän till honom, som numera "hoppat av", uppgivit, att han ingalunda vore kommunist.

Vi ha nu erfarit, att Mandula någon gång far till Österrike på affärsresor och jag undrar nu, om Du genom österrikiska kontakter på ett diskret sätt - så att varken vårt intresse röjes ^{utåt} eller Mandula utsättes för någon risk - kunde taga reda på när han nästa gång söker visering till Österrike. Om Du sedan får ett sådant meddelande, var god underrätta mig omgående, så att vi här få tillfälle överväga hur kontakten med Mandula lämpligast bör upprättas.

Dahlman.

Envoyén Belfrage,
Wien.

huv

8/9

ms

Engfeldt/MS.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM		10.9.52.		19
N:o	17✓	CHIFFER.	BUD.	BIL.
INK. D. N:o				
AVD.	GR.	MAL.		
P	2	Eu ^I		
		G.		

dm

Beskickningen i Bonn

ang. Rivt
Tacksamma telegramsvar handbrev 26 maj Engfeldt-
Rydbeck

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM	10.9.52.	19
N:o 171	CHIFFER	BUD MUD.
INK. D. N:o		BIL.
AVD.	GR.	MAL.
P	2	Eu ^I Cu

Beskickningen i Wien

Personligt handbrev Dahlman-Belfrage i
kurir 43 bör i Belfrages frånvaro öppnas
av Lorentzon.

Cabinet.

Exp. d. 10/9 kl. 14.30 HS.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Sjöborgsutredningen.

Stockholm den 10 september 1952.

Personligt Noch strängt förtroligt. BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu¹

Broder,

Kabinettssekreteraren har för kort tid sedan haft ett samtal med överdirektör Fredrik von Dardel (Raoul Wallenbergs styvfar) och Rudolph Philipp. Under samtalets gång framförde de båda herrarna häftiga anklagelser mot "vissa tjänstemän" inom utrikesförvaltningen, som gjort sig skyldiga till spridandet av falska rykten om Raoul Wallenberg. Tjänstemännen skulle ha antytt till tredje person - kända vittnen funnos - att Wallenberg under sin tjänstgöring i Budapest förfarit grovt egenmäktigt och att han t.o.m. skulle ha anledning att draga sig för att komma hem till Sverige av frukten för efterräkningar. Von Dardel och Philipp voro djupt upprörda över att tjänstemän inom vår förvaltning kunde tillåta sig dylikt tal och hotade med att gå till angrepp i pressen; härvid skul namnen uttryckligen angivas.

Sedan från kabinettssekreterarens sida argument mot en fömyad publicitet i Wallenberg-ärendet framförts, förklarade von Dardel och Philipp, att de under alla omständigheter fordrade någon form av upprättelse för Wallenberg, då nu förklenande uppgifter om honom satts i omlopp. Man kunde tänka sig en ordensförläning. Därigenom skulle statsmakternas uppskattning av Wallenbergs insatser i Budapest komma till ett o tvetydigt uttryck och hans namn rentvås inför offentligheten. Problemet diskuterades grundligt och man kom fram till att en kunglig medalj - exempelvis medaljen För Berömliga Gärningar

Förste Ambassadsekreterare Petri,
Paris.*Karin*11
9
CMS.

bäst skulle motsvara familjens syften. Frågan om att tilldela Wallenberg ett dylikt utmärkelsetecken överväges för närvarande.

Närmare ansatta av kabinettsssekreteraren med frågor vilka de tjänstemän voro, som spritt sådana uppseendeväckande uppgifter om Wallenberg, svarades, att Du skulle vara en av dem. Även Westmans namn nämndes.

Jag behöver väl icke säga, att detta nya irritationsmoment i vårt känsliga förhållande till familjen kommer synnerligen olägligt för oss ur mer än en synpunkt och att det under alla förhållanden vore av värde att få veta vad som ligger bakom herrar von Dardels och Philipps uppgifter till kabinettsssekreteraren. Jag vore därför tacksam om Du snarast sände mig några rader med Dina kommentarer till ovanstående.

Dahlman.

Löfberget utrikes

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Bonn (Köln)
Avsändt den 11/9 19 52 kl. 14.30
Inkom den " / " 19 " kl. "
Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 10:B		17
Avd. P	Gr. 2	Mål. I

ex. 2 till
» 3 »
» 4 »

*17/9 Frankfurt am Main
Ch. F. 17/9 Bonn*

11/9 17.

Riv

Edert chiffer 17. Vederbörande enligt myndigheternas upplysning veterligen ej utrest. Vistelseort kan ej utrönas utan efterlysning.

Damgren.

Coll.: *Ans*

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Röd lapp.

424 Msk. 17/9
Pa Lu^I

Paris den 16 september 1952.

Personligt och strängt förtroligt.

Broder,

Petri har visat mig Ditt brev av den 10 september angående Wallenbergs-affären. Eftersom mitt namn i det sammanhanget "omnämnts", vill jag säga följande.

Jag har icke utom tjänsten med någon människa berört affären Raoul Wallenberg - med ett undantag, och det undantaget är fru Mia Leche-Löfgren. Det kan förty rimligen icke vara någon annan än hon, som ansett lämpligt att "omnämna" mitt namn i samband med vissa rykten angående Raoul Wallenberg.

Mia Leche-Löfgren, som jag känner sedan Eliel Löfgrens dagar, var på middag på beskickningen annandag jul 1951. Då den senaste mot utrikesdepartementet riktade tidningskampanjen därvid kom på tal, gav jag uttryck åt den bestämda uppfattningen, att angreppen på utrikesdepartementet - därför att det icke bedrivit Raoul Wallenbergs-affären med tillbörlig kraft - vore oriktiga och orättvisa. Utrikesdepartementet hade enligt min uppfattning och mina erfarenheter under årens lopp lagt ned en utomordentlig möda på att få reda på Raoul Wallenbergs öde. Fullt medvetet aktade jag mig noga att uttala någon som helst mening, huruvida Raoul Wallenberg ännu vore i livet etc. Att Raoul Wallenberg skulle så förfarit i Budapest, att han skulle ha anledning att inte komma hem till Sverige av fruktan för efterräkningar, är en tanke, som jag icke hört framföras från något håll och som aldrig runnit upp i min egen hjärna.

Någon skymt av berättigande för en misstanke att ha spritt för Raoul Wallenberg oförmånliga rykten föreligger

Herr Utrikesrådet DAHLMAN,
Utrikesdepartementet.

alltså icke.

Man förstår ju väl, att Raoul Wallenbergs släktingar äro skakade av tanken, att han alltjämt skulle finnas i livet och kvarhållas i ryskt eller annat fängelse. Men jag tycker, att det börjar gå för långt med dessa misstänkliggöranden, som bedrivs år ut och år in mot utrikesdepartementet och dess tjänstemän, åtföljda av hot om presskampanjer etc. För min del är jag fullt beredd att ta en konfrontation med Mia Leche Löfgren, om så skulle anses lämpligt och jag därmed kan ge utrikesdepartementet ett handtag för rätta förhållandenas utredande.

K.I. Westman
K.I. Westman
(K.I. Westman)

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Röd lapp.

425- P2 Gen I

Ink. 17/9

Paris den 16 september 1952.

Personligt och strängt förtroligt.

Broder,

Ditt brev av den 10 september rörande Wallenbergs-
affären återopas.

Något bidrag av värde till vad som kan ligga bakom
hrr von Dardels och Philipps anförda uppgifter till kabinetts-
sekreteraren tror jag mig icke kunna lämna.

Att Raoul Wallenberg skulle underlåta att återvända
till Sverige, även om han hade möjlighet därtill, "av fruk-
tan för efterräkningar" verkar för mig helt absurt. - Där-
est påståendet om "grovt egenmäktigt" förfarande från Wal-
lenbergs sida i Budapest skulle avse t.ex. utdelning av
svenska skyddspass till ungerska nazister (pilkorsare) i
syfte att därigenom rädda grupper av judar, är källan förmod-
ligen att söka i någon av de böcker eller tidningsartiklar,
som skrivits om den svenska aktionen till förmån för judarna.
Jag har ingen av dessa till hands men vill vagt erinra mig,
att t.ex. Lars Berg i sin bok berättar därom såsom exempel
på Wallenbergs rådighet. I efterforskningsärendet har för-
farandet, såsom säkerligen är Dig välbekant, spelat viss roll
som grundval för hypotesen, att Wallenberg bragts om livet
av någon bristfälligt informerad jude såsom hämnd för att
pilkorsare - kanske hans familjs bödlar - tagits under svenskt
beskydd.

Min sista åtgärd i Wallenbergsaffären var att före-
dra ärendet inför konstitutionsutskottet, i början av 1948
vill jag minnas. Om vad sedermera förekommit vet jag intet
annat än vad Du någon gång på nyfiken fråga upplyst.

Det har icke så sällan under årens lopp förekommit,

Herr Utrikesrådet DAHLMAN,
Utrikesdepartementet.

att jag av journalister och andra privatpersoner tillfrågats, huruvida det var riktigt, såsom på sin tid anförts i pressen - särskilt i artiklar av hr Philipp - att utrikesdepartementet ej bedrivit efterforskningarna efter Raoul Wallenberg med erforderligt intresse. Jag har härvid alltid emfatiskt framhållit, att från departementets sida inga ansträngningar sparsats eller komme att sparas för att erfara Wallenbergs öde. Våra försök att vinna klarhet hade tyvärr, har jag ibland tillagt, icke fått något stöd - under det halvtannat år då jag följde ärendet - från hr Philipp, som trots upprepade, genom familjen von Dardel och på andra sätt gjorda hänvändelser konsekvent vägrat att lämna oss den minsta ledtråd eller hjälp.

Det enda mera ingående samtal i Wallenbergs-affären, som jag haft med någon person utom tjänsten, har varit med fru Mia Leche Löfgren, som bekant en av medlemmarna i Wallenberg-kommittén. När hon i julas gästade beskickningen begagnade jag tillfället, väl vetande hennes intresse för ärendet, att efter middagen berätta några exempel, härrörande från 1946-1947, på med vilken omsorg departementet gått till väga för att söka få fram upplysningar om Wallenbergs öde. Begripligt nog underströk jag i sammanhanget, att våra ansträngningar skulle ha väsentligt underlättats, om den kommitté, av vilken hon var medlem, ej enständigt vägrat att samarbeta med utrikesdepartementet. Fru Löfgren sade härtill, att hon sedan länge varit tveksam, om kommitténs hållning på denna punkt varit riktig, och att hennes förtroende till Philipp, som varit den bestämmande, vore skakat.

Det enda samtal jag efter 1948 i tjänsten haft i ärendet och vari berörts detaljer, som varit antingen bortglömda eller icke offentliggjorda, var med Dig, om jag minns rätt i Strasbourg i närvaro av Per Lind.

Westman har tagit del såväl av ovanstående som av Ditt brev den 10 september.

Eni Tillgren
Lennart Petri

(Lennart Petri)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM den 17.9 1952

N:o

BUD

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

P

2

Eu I

CHIFFER

dm

Beskickningen

Bonn

4/riov

Edert chiffer 17. För Kumlin från Dahlman. Då möjlighet föreligger att kontakt med vederbörande kan visa sig bli av mycket stort värde kvarstår angelägenheten erfara vistelseorten varefter vi avse nedsända samme expert som tidigare. Ifrågasätter därför nu om Du icke personligen ville kontakta vederbörande tyska myndighet och hemställa om snabb intern icke publik efterlysning av adressen. Telegrafera.

Cabinet

Exp d. 17/9 kl. 17.45/18.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Röd lapp. 423 *423* *Yeb* 18/9
P2 Lu I

Wien den 16 september 1952.

Personligt och Strängt förtroligt.

R 18.

1 bil. (i 3 ex.)

a 16
Engfeldt/DS Stockholm den 18.9.52.

Överl. för kännedom till

HENLIG. Kriminalkommissarie Danielsson.

Undert. Engfeldt.

exp. 19/9 - 52 as Engfeldt.

W/M Herr Utrikesråd,

SH

Åberopande Herr Utrikesrådets brev till min chef
av den 30 nästlidne augusti och i särskild ordning er-
hållet bemyndigande ber jag härmed i tre exemplar få över-
sända en promemoria angående samtal med Otto Steingass,
som vicekonsul Kalhorn haft den 13 innevarande månad.

Edvin Lillqvist
Gunnar Lorentz

Utrikesrådet S. D a h l m a n,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

HEMLIG

enligt 3 § sekretesslagen
den 16.9.1954.

Beskickningen i Wien

P.M.

Samtal med Otto Steingass, Äussere Wienerstrasse 123/0, München.

Källa: Överste Hermann Graf, Engen (P.M. av den 7.8.1952).

Datum: München den 13 september 1952.

Steingass, vilken först i krigets slutskede inkallades, tjänstgjorde såsom fältväbel vid flygvapnet och blev tillfångatagen den 8 maj 1945 i närheten av staden Brünn. Efter att ha passerat några genomgångsläger, bl.a. Focsani, kom han till lägret Krasnogorsk den 11 maj 1946, varifrån han frigavs först vid lägrets upplösning eller den 27 december 1949. Steingass befann sig i Krasnogorsk i zon I, men hade även tillfälle att komma i förbindelse med de i karantänen internerade och även med de som uppehållit sig i zon II. Steingass hade av ryssarna fått till uppgift att fotografera samtliga i lägret internerade personer, även de i karantänen, och föra något slags register, vid vilken verksamhet han hade tillfälle lära sig namnen på praktiskt taget alla internerade personer, då av honom på fotografierna varje namn fick textas 4 à 6 gånger, både på tyska och ryska. Steingass berättade, att han åt njutit ryssarnas förtroende och att han hade tillfälle att på sitt rum sammanträffa med åtskilliga personer, även från andra läger, då den största delen av frigivna fångar i allmänhet passerade Krasnogorsk, innan den definitiva frigivningen ägde rum. Även han har hört talas om åtskilliga utlännningar, vilka tidigare även av andra källor för oss äro kända och säger Steingass sig med bestämdhet veta att aldrig någon svensk under den tid han befunnit sig i Krasnogorsk, varit bland de internerade.

Närmare tillfrågad, om han möjligen kunde erinra sig några medfångar, som eventuellt kunna tänkas hava kännedom om utlännningar, vilka befunnit sig eller fortfarande befinner sig i ryska händer, svarade Steingass, att han såsom ett värdefullt vittne kunde beteckna en

holländsk medborgare vid namn Stamer, vilken tidigare varit verksam såsom borrhjör vid de rumänska oljefälten och vilken, enligt vad Steingass uppgav sig hava erfårit, haft kontakt med diplomater i Rumänien, Grekland och Ungern. Stamer skall vara frigiven och bosatt i en stad nära den tysk-holländska gränsen. Om denna stad ligger på den tyska eller holländska sidan, kunde Steingass emellertid icke uppgiva,

Steingass nämnde vidare en fysiker vid namn Thürzo, som före kriget varit assistent vid universitetet i Budapest och son till förutvaran de polispresidenten därstädes. Han lär hava återvänt till Budapest och enligt vad Steingass trodde sig hava hört lär Th. numera vara verksam vid något kemisk-tekniskt laboratorium. Steingass trodde, att Th. eller dennes fader torde kunna lämna vissa upplysningar, dock icke från tiden för Budapests erövring, då Th. vid detta tillfälle icke mera befunnit sig i staden.

Tillfrågad vilka som före hans tid kunna tänkas haft tillträde till karantänen, svarade Steingass, att detta varit diplomingenjören Magnus Stadler i Memmingen, vilken i läg-röt varit "Karteiführer" och vilken talade ryska. Sagde Stadler har tidigare omnämnts, men skulle från svensk sida redan hava kontaktats, varför han nu icke uppsökts.

Steingass nämnde ägen gynekologen dr. Kaufmann, som hade tillgång till karantänen före hans tid. Kaufmann har tidigare uppgivits såsom ett viktigt vittne.

Steingass ställde under samtalets gång frågan om man försökt komma i förbindelse med de interner, som befunnit sig i Lager (Objekt 20 B), Planernaja (järnvägsstation Chimki), i vilket läger lär hava befunnit sig diplomater och andra prominenta personer. Läget låg 15 km nordväst om Moskva. Steingass själv kunde dessvärre icke nämna någon som befunnit sig i detta läg-er, vilket, såvitt härstädes är bekant, aldrig tidigare blivit omnämnt.

Steingass tillfrågades om han möjligen någon gång hört talas om svenska diplomater från Budapest eller Bukarest, vilka råkat i rysk fångenskap. Han svarade nekande, men tog själv upp frågan, huruvida dessa personer möjligen

+ Internerna i karant.
men angävos aldrig me
namn, endast antal!

Kaufmann. Han døde 1945
men angävos aldrig me
namn, endast antal!

ШИМКЙ

talade ryska. I så fall torde man nämligen, enligt Steingass, kunna befara, att dessa blivit nedskjutna vid första kontakten med ryssarna, vilket han uppgav sig hava hört från ett flertal olika håll. Så lär, enligt Steingass, särskilt hava skett vid Budapests erövring, där ryssarna i varje människa, som tilltalade dem på ryska såg en rysk emigrant eller desertör.

Det må tilläggas, att Steingass gjorde ett mycket intelligent och sansat intryck och att hans uppgifter torde kunna anses vara vederhäftiga.

Wien den 16 september 1952.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Bonn (Köln)

Avsant den 19/9 19 52 kl.

Inkom den 19/9 19 52 kl. 1615

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Dnr 10: B 18	
Avd. P	Gr. 2
Mål. bu I	

*sa
Danielson informera 22/9
S.S.*

ang. Rist S.S.

18.

Edert chiffer 18. Jag igår framfört till chefen Verfassungsschutzamt förnyad begäran diskret efterlysning. Denne lovat göra sitt bästa och meddela mig personligen resultatet.

Kumlin.

H Ä N V I S N I N GBindesI n k o m m a n d e

387

INK. UTRIKES DEP:T		
D. Nr /		
Inkom den 20 sep.1952		
Avd.	Gr.	Mål
P	2	Eu ^I

Åtgärd se originalet å

HP 1 Eu

aa

Angående Wallenbergsstatyn.

daterad den 11 sept. 1952

skrivelse från

chiffertel. „

enclairtel. „

handbrev „ Tamm, Budapest.

till Dahlman, UD.

Det tillämpliga understrykes

DM

2/10

Överl. f. strängt förtrolig
kännedom till Ambassadören
Sohlman, Moskva.
u. Dahlman.

exp. 4/10-52.

53/

Strängt förtroligt.

P. H.

huden anberminder Rodionovs besök i
dag i ansett ärenden pågått på en hem
uppgift, hand. att uteställa i Wallenberg
sak. Hans svar blev bekant. Han
har rapporterat ut på, som tidigare
sagt honom och inte själva. Skriv.

Sthlm 1. 10. 1952.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Engfeldt/DS

2/10

a
Sohlman, Moskva
f.str.förtr.kännedom.
u.Dahlman.

exp. 2/10 52
DS.

STOCKHOLMligt.

19

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

P.M.

Under ambassadör Rodionovs besök i dag i annat ärende
frågade jag om han ingenting hade att meddela i Wallenbergs-
saken. Hans svar blev nekande. Han hade rapporterat vad
jag förra gången sagt honom och sitt eget svar därpå.

Stockholm den 1 oktober 1952.

Engfeldt/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm 17 Oktober 1952. 19

2 bil.

N:o

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL.

ej vid kapp.
Bäste Herr Philipp,

I den ungerska tidningen Nepzava för den 28 augusti i år finnes ett foto intaget av en ny fabrik i Debrecen, framför vilken synes en staty, som företer stor likhet med den staty över Raoul Wallenberg, som man på sin tid beslutade avtäcka i Budapest. Invigningen kom ju som bekant aldrig till stånd. Sockeln till statyn i Debrecen är uppenbarligen en annan än den ursprungligen avsedda, men mansfiguren på sockeln förefaller otvivelaktigt vara densamma.

Då jag antar att detta kan intressera Er för eventuell publicitet, får jag bifoga ett klipp ur tidningen Nepzava och ett fotografi av Wallenbergs-statyn till jämförelse. Jag är tacksam i sinom tid återfå dessa handlingar från Er.

u.Engfeldt

Författaren Rudolph Philipp,
Grev Turegatan 8,
Stockholm.

*Se p. 7/10
D.S.*

U-månden 9/10 52
1/ Sedan 1 1/2 år tillbaka att

det gamla materialit genomgått,
Vissa spår har blivit fullföljda,
delvis med negativt resultat,
delvis med resultat av indier
fr R.W:s nyckla fångenskap fram-
kommit.

2/ Väsentligare är, att under de
senaste par åren åtskilliga
personer, de flesta tyskar och
italienare, återvänt från Sovjet
och haft uppgifter att lämna,
som fr andra ställen, att R.W.
befunnit sig i nyckla fångenskap
troligen så sent som 1949 eller
cirka 4 år efter tillfångatagandet.

2/ På grund härav notie 11/2 52

3/ Rysk notie 16/4

4/ Ny notie 23/5 52

5/ Material och U.W:s satta ut

azara har godkänt av R. W.'s
männans anseende.

6/ Det har ansetts att publikitet
kring ~~att~~ motavdelningen
skulle försäkra de i och för
sig om utsläppen av för
R. W. utlämnad, varför från
U. D.'s sida den största
diskretion iakttagits.

Skulle den familjen försäkra
hålla tyst är förslagslöst.
Skulle den publicera något
om motavdelningen, kommer
U. D. ~~att~~ att fortsätta sin
sundvika publikitet ~~att~~
~~att~~ så långt möjligt är.
Dessa är nödvändigt beträffande
stora delar av materialet,
emedan ~~att~~ ~~att~~ många
nygiftslömmare och insamlare

och mental befinner sig i
symmetrisk ömslaget läge.

Pärmisnellen ut på ggr

§ 5.

Wallenbergssaken.

Utrikesministern: Genom bl.a. tyskar och italienare ha en rad uppgifter framkommit som ger oss skäl att tro att Wallenberg senast 1949 var i livet. Arbetet med att utreda alla spår och uppgifter i Wallenbergsaffären har varit omfattande, kostnadskrävande och grundligt. Vi har i våras tagit upp saken med Sovjetregeringen och begärt hans efterforskande i Sovjet och hans snara hemsändande. Vi fick på detta ett helt negativt svar. Sovjetregeringen sade sig sakna all kännedom om Wallenberg. Vi begärde därpå ånyo grundlig undersökning. Härpå har intet svar ingått, trots flera påminnelser från vår sida.

Jag har ansett det angeläget att hålla saken ytterst diskret. Många vittnen är för egen eller anhörigas del rädda för repressalier. Har också bedömt saken så att tystnad bäst främjar möjligheterna för ett eventuellt ryskt medgivande. Vi har i detta senaste skede arbetat i samförstånd med Wallenbergs familj som har godkänt våra åtgärder. Nu lär familjen ha blivit otålig och vill visst gå till offentligheten. Jag finner detta olyckligt med tanke på Wallenbergs död. UD ämnar därför ej låta eventuell presspolemik medföra publicitet kring nu vidtagna åtgärder och det material dessa bygga på.

von Friesen: Tackade för upplysningarna och bad få instämma i kravet på fortsatt diskretion.

(J. Ulriksson översätter)

- 1) Sedan 1½ år tillbaka allt det gamla materialet genomgången, Vissa spår har kunnat fullföljas, delvis med negativt resultat, delvis med resultat att indicier för R.W:s ryska fångenskap framkommit.
 - 2) Väsentligare är, att under de senaste par åren åtskilliga personer, de flesta tyskar och italienare, återvänt från Sovjet och haft uppgifter att lämna, som få anses styrka, att R.W. befunnit sig i rysk fångenskap troligen såsent som 1949 eller cirka 4 år efter tillfångatagandet.
 - 3) På grund härav note 11/2 52
 - 4) Ryskt svar 16/4
 - 5) Ny note 23/5 52
 - 6) Noterna och UD:s rätt att agera har godkänts av R.W:s närmaste anhöriga.
 - 7) Det har ansetts att publicitet kring noteväxlingen skulle försämra de i och för sig små utsikterna att få R.W. utlämnad, varför från U.D:s sida den största diskretion iakttagits.
- Huruvida familjen förmår hålla tyst är tvivelaktigt. Skulle den publicera något om noteväxlingen, kommer UD att fortsättningsvis undvika publicitet så långt möjligt är. Detta är nödvändigt beträffande stora delar av materialet, emedan många uppgiftslämnare och insamlare av material befinner sig i synnerligen ömtåligt läge.

Påminnelser ett par ggr

August 10/6 52 till Halmstad.

lång bort!

Halmstad i ord. den

UTKAST TILL NOTE NR 3

(Notens formulering förutsätter jakande ryskt svar å svenska noten
den 23 maj 1952)

22/10 52
Halmstad v. p. d. n. c.

I sin verbalnote den har Sovjetunionens Ambassad
på uppdrag av sin regering meddelat Kungl. Utrikesdepartemen-
tet, att Sovjetunionens regering, såsom Utrikesdepartementet
i sin verbalnote den 23 maj 1952 erbjudit ^{sagda regering,} ~~ambassaden~~ önskar
få del av de närmare uppgifter rörande Raoul Wallenbergs öde
efter 1945, som framkommit under de svenska myndigheternas
undersökningar.

Med anledning härav har Utrikesdepartementet äran med-
dela följande.

Under det utredningsarbete, som bedrivits av de svenska
myndigheterna efter Wallenbergs försvinnande i Budapest i
början av år 1945, ha ett stort antal personer lämnat upp-
gifter om hans öde. Ingaende undersökningar ^{ha} ~~verkställt~~ /s
dessa/
för prövning av uppgifters trovärdighet. I några fall ha
prövningengivit vid handen, att sagesmännen drivits av ekonomisk vin-
ningslystnad eller velat göra sig intressanta - i andra fall
ha uppgiftslämnare varit påverkade av tidningsartiklar. Alla
utsagor, som kunna tänkas vara avgivna av egoistiska motiv
förmodas vila på
eller/tidningsartiklar, ha givetvis lämnats obeaktade vid
svenska regeringens slutliga bedömning ~~av frågan om~~
~~hvar~~ Kvar stå en överväldigande mängd uppgifter, som
styrka svenska regeringens uppfattning, att Wallenberg om-

händertagits av sovjetiska vederbörande och från och med år 1945 befunnit sig i fängsligt förvar i Moskva-området, tidvis

i Lefortovskaja-fängelset. Dessa/ uppgifter, som återgivits här nedan under 25 olika punkter, härröra från personer, vilka som

x) måste tillmätas stor betydelse vid helhetsbedömningen av frågan om Wallenbergs öde.

regel äro helt okända för varandra, ett förhållande, som ^{x)} ~~äro helt okända för varandra, ett förhållande, som~~

~~äro helt okända för varandra, ett förhållande, som~~

~~Dessa uppgifter återgivits här nedan i samma ordning som de~~

~~äro helt okända för varandra, ett förhållande, som~~ Inga uppgifter

av personer, som lämnat i detaljer påvisbart oriktiga upplys-

ningar, ha i det följande medtagits. Ifråga om de flesta åter-

givna utsagorna har trovärdigheten kunnat styrkas, i vissa

fall på ett ovederläggligt sätt genom de detaljundersökningar

som verkställets.

Ugär!

Namnen på svenska regeringens sagesmän kunna i allmänhet icke yppas, på grund av de villkor, som vederbörande ställt för att delgiva de svenska myndigheterna sina upplysningar.

1. Vice utrikesministern Dekanosov meddelade i en skrivelse den 16 januari 1945 dåvarande svenske ministern i Moskva, Söderblom, följande:

"Enligt meddelande från Budapest har i den av sovjettrupperna erövrade delen av staden vid Benczurgatan påträffats svenske undersöten herr Raoul Wallenberg, som uppgav sig vara den sekreterare vid svenska beskickningen i Ungern, varom Ni

underrättat mig i Edert brev av den 31 december förra året. Enligt uppgift av herr R. Wallenberg befinna sig övriga medlemmar av svenska beskickningen i stadens västra del. Åtgärder till skydd av herr R. Wallenberg och dennes egendom hava vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna."

I en skrivelse den 18 augusti 1947 från dåvarande vice utrikesminister Vysjinskij till envoyén Sohlman kompletterades ovannämnda meddelande bl.a. med upplysningen, att "Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benczurgatan".

Uppgifterna om Wallenbergs omhändertagande av de sovjetiska militärmyndigheterna i Budapest styrkas av de undersökningar, som verkställts av de svenska myndigheterna. Genom dessa undersökningar har Wallenbergs verksamhet omkring mitten av januari 1945 kunnat i viss mån klarläggas. Det är sålunda utrett, att han den 11 eller 12 januari anlände i bil till Benczurgatan 16 i Pest, där en av den internationella röda kors-kommitténs i Budapest avdelningar hade sitt kvarter.

De första ryska soldaterna ankommo under framryckningen i riktning mot Donau, ~~till Benczurgatan 16 den 13 januari 1945~~. Hos en av de ryska militärpersonerna, som behärskade rumänska språket, enär han, såsom senare framkom, var bördig från Bessarabien, anhöll Wallenberg med en rumänktalande röda kors-man som tolk om skydd för röda kors-avdelningens lokaler. Något senare samma dag anlände en rysk officer till Benczurgatan 16, en major vid namn Demtschinkov. Wallenberg uppvisade då för honom sin på fyra språk, däribland ryska, utfärdade legitimationshandling och sade, att han ville taga kontakt med den sovjetiske marskalken Malinovski. Hos denne ämnade Wallenberg

av allt att döma inhämta tillstånd att sörja för vidare hjälp till de nödlidande judarna i Ungern. Demtschinkov lät utsätta två vakter framför Benczurgatan 16 och begav sig den 14 januari i sällskap med Wallenberg till ett sovjetiskt kommando i Budapest, förmodligen förlagt till stadsparken, för att bereda Wallenberg tillfälle att därifrån begiva sig till marskalk Malinovskis högkvarter, som då torde ha legat i Debrecen. Det synes ställt utom allt tvivel, att den sovjetiske majoren Demtschinkov till någon ^{sovjetisk} ~~nyck~~ instans i Budapest lämnat det meddelande om Wallenbergs påträffande på Benczurgatan, vilket kom Sovjetunionens utrikesministerium tillhanda den 14 januari.

2.

Ab. Gyöngyi

Den ungerske professorn och nobelpristagaren Szent omtalade vid ett besök i maj 1945 på svenska beskickningen i Moskva, att han påträffats av de sovjetiska trupperna i Ungern vid ungefär samma tid som Wallenberg. Han sammanträffade ej med denne bakom de sovjetiska linjerna men hörde nyheten om Wallenberg ~~påträffades~~ och förklarade, att man inom marskalk Malinovskis högkvarter glatt sig åt att den förste svensken påträffats.

3. (Portvakten)

A. har uppgivit, att ett antal fångar, bl.a. "en diplomat som räddat många judar", under loppet av januari månad 1945 förts till ett under 2-3 veckor använt provisoriskt fängelse i Budapest. För A. har uppvisats sju fotografier av Wallenberg och andra personer med mer eller mindre liknande utseende. A. utpekade just de två fotografier, som föreställde Wallenberg, såsom liknande en person han iakttagit i fängelselokalen.

Polisöversten

4. (Vertesch)

B. har uppgivit, att han den 21 januari 1945 såg Wallenberg tillsammans med några ryska officerare i närheten av en viss lokal i Budapest. ~~såsom liknande~~
~~existerar~~

5.

Lars Berg, chef för svenska beskickningens skyddsmaktsavdelning i Budapest, har i en av honom

i maj 1945 till utrikesdepartementet avgiven rapport uppgivit, att de sovjetiska myndigheterna efter Budapests intagande flera gånger kallat honom och andra tjänstemän vid svenska beskickningen till förhör och därvid sagt sig hysa misstankar om att beskickningen arbetat för tyskarna och bedrivit spioneri för deras räkning - beskyllningar som herr Berg givetvis kunde tillbakavisa såsom helt ogrundade. De ryska förhørsledarna hade i detta sammanhang särskilt utpekat Wallenberg och Berg själv.

6. (Prade)

C. som flera gånger efter Budapests fall varit i förhör hos de sovjetiska myndigheterna där, har uppgivit, att han under förhören utfrågats om Wallenbergs verksamhet i Budapest. Därvid hade förhørsledaren bl.a. frä^{angiva}gat om C. kunde ~~angiva~~ storleken av det belopp Wallenberg erhållit av den tyske SS-chefen Himmler för sin verksamhet. Vid något tillfälle hade den ^{sovjetiske} ~~ryske~~ förhørsledaren sagt, att man vidtagit åtgärder för att hindra Wallenberg att utställa flera skyddspass och att återse både Ungern och Sverige.

7. (Hodosi) D. har uppgivit, att han i slutet av mars månad 1945 varit i fängsligt förvar tillsammans med Wallenberg hos ett NKVD-förband.
8. (Takacsy) E. har i slutet av augusti 1945 uppgivit, att Wallenberg, enligt vad han visste, omhändertagits av sovjetiska vederbörande och att han då var vid liv.
9. (Madame Kollontay) Några månader efter Wallenbergs försvinnande inbjöd Sovjetunionens sändebud, Madame Kollontay, dåvarande utrikesminister Günthers maka till sitt hem och meddelade henne bl.a., att Wallenberg fanns i livet i Sovjetunionen och behandlades väl. En liknande försäkran har enligt uppgift redan i februari 1945 lämnats hans moder, fru Maj von Dardel av Madame Kollontay.
10. (Boom) F. träffade under sin verksamhet i Budapest 1946 en sovjetisk journalist, som uppgav, att han på sin tid passerat en plats i Sovjetunionen nära Moskva, där Wallenberg hölls internerad. F. har också träffat en medlem av den sovjetiska kontrollkommissionen i Budapest, som sagt att Wallenberg bortförts från staden i början av 1945.
11. (Nordström) G., som under ~~1944~~ år 1945 varit internerad i Krasnogorsk-lägre, som består av tre olika avdelningar benämnda zon I, zon II, och zon III och är beläget c:a 30 km utanför Moskva, har uppgivit, att en medfånge berättat för honom, att en ~~svensk~~ svensk vid namn Wallenberg

befann sig i sovjetisk fångenskap. G. utgick ifrån att Wallenberg befann sig i den i zon I befintliga baracken, som under år 1944 avspärrats från de övriga barackerna genom en palissad och där huvudsakligen och ~~andra~~ högt uppsatta civilpersoner/ höga officerare ~~men även ämbetsmän~~ befunno sig.

12. (Erlandsson)

H. har uppgivit, att två namngivna personer berättat för honom, att en lång mager svensk funnits i Krasnogorsk-lägret. Denne man tillhörde icke den från Tyskland anlända gruppen i vilken bl.a. svenske medborgaren redaktören Edvard af Sandeberg ingick och som den 21 juni 1945 anlönt till lägret.

13. (Deutschbein)

Överstelöjtnant Dietrich)

I. har uppgivit, att han år 1948 i Sovjetunionen sammanträffade med en person, som under år 1945 och en tid därefter befunnit sig i Krasnogorsk-lägret, där der sistnämnde varit tillsammans med höga ämbetsmän och diplomater bland vilka befann sig en svensk diplomat.

14. (Akleros)

slutet av år/
I ~~september~~ 1949 träffade ovannämnde I. i Sovjetunionen en annan person som berättade, att han under flera år fr.o.m. 1945 befunnit sig i Krasnogorsk-lägret där han varit tillsammans med en svensk diplomat, som senare flyttats från lägret.

15. (Dr. Chem. Glietenberg)

slutet av år
J., som fr. ~~1944~~ 1944 vistats i Krasnogorsk-lägret, zon I, har uppgivit, att Wallenberg, som han förklarat sig ~~av~~ känna igen på förelagda fotogra-

grafier, befunnit sig i den avskilda baracken i zon I. J. iakttog Wallenberg där för sista gången ~~med honom~~ ~~han~~ i maj 1945.

16. (Artur Schwartz)

K., som på sin tid förts till Krasnogorsk-lägreret, zon I, tillsammans med ett stort antal generaler och stabsofficerare och som vistades i zon I till mitten av år 1945, har uppgivit, att en svensk medborgare, vars namn K. icke ~~erfarit~~ ^{kände till,} men som K. med ledning av honom förelagda fotografier förklarat vara

x) befann sig i den avskilda baracken, där K. sist såg honom på sommaren 1945.

identisk med Wallenberg. ^{x)} Anmärkas må i detta sammanhang, att såväl den ovannämnde J. som/ K. även kände till den svenske redaktören af Sandeborgs och den svenske sjömannen Erlandssons tillfälliga vistelse i lägreret, varför en sammanblandning mellan dessa ^{båda/} och Wallenberg icke ~~kan~~ föreligger.

17. (f.d. Oberleutnant Jiru)

L., som under ~~hela~~ år 1945 vistades i Krasnogorsk-lägreret, zon I, har, då fotografier av Wallenberg visats för honom, uppgivit, det särskilt avspärrade om- rådet. att han sett denne i ~~hans~~ rådet.

(Han kunde emellertid icke erinra sig Wallenbergs namn.

18. (Ing. Gillessen)

M., som även vistats i Krasnogorsk-lägreret, zon I under år 1945 är av den bestämda uppfattningen, att Wallenberg befunnit sig i zon I i lägreret, ehuru han icke direkt kan erinra sig dennes namn. M. har uttryckligen förklarat sig känna igen Wallenberg på företedda fotografier och framhållit, att ifrågavarande person

karakteriserats av sin längd, som M. uppskattade till 180 cm och sin raka hållning. (Wallenbergs längd är 175 cm) M. har vidare uppgivit, att personen ifråga läspade obetydligt, vilket stämmer in på Wallenberg.

(f.d. officeren
19. Tesarek)

N., som ^{på hösten} ~~september~~ 1945 anlände till Krasnogorsk-

lägret, zon I, har uppgivit, att han under sitt uppehåll i Krasnogorsk hört omtalas, att även några svenskar befunno sig i lägret bl.a. en svensk diplomat från Bukarest eller Budapest.

20.

Den svenske redaktören ^{Edvard/} af Sandeberg anlände den

21 juni 1945 från Berlin till Krasnogorsk-lägret, zon I överfördes den 16 augusti till Butyrka-fängelset i Moskva, där han vistades t.o.m. den 24 november, då han återfördes till Krasnogorsk-lägret, som han fick lämna den 2 april 1946 för att under en veckas tid stanna i Moskva i en kasern i avvaktan på hemtransport. En person, som Sandeberg lärde känna under sin tid i Sovjetunionen, berättade för honom, att han en dag i Moskva samtalat med en man, som sade sig vara svensk och heta Wallenberg. Wallenberg kom från ett arbetsläger utanför staden och var åtföljd av vakter därifrån. Sandeberg vill på grundval av de uppgifter han erhållit förlägga tidpunkten för denne sagesmans sammanträffande med Wallenberg till början av 1946.

(Stefan Carl)

Udger

21. (Erhard Hille) En annan person, som Sandeberg lärde känna under sin vistelse i Sovjetunionen, berättade för honom, att han tidigare suttit i en cell i ett fängelse i Moskva tillsammans med en landsman till Sandeberg vid namn Raoul Wallenberg.

22. (v. Holzhausen) O. har uppgivit, att han under krigsfångenskap i (Martin Weiss) Sovjetunionen talat med en person, som tillfångatagits i Polen sommaren 1944 av de sovjetiska trupperna. Någon gång under år 1944 hade denne förts till ett fängelse i Moskva, där han stannat till omkring mitten av år 1945. Där hade han sammanträffat med en svensk diplomat.

23. P. har uppgivit, att Wallenberg suttit fången i Lefortovskaja-fängelset i Moskva.

P., som ~~här~~^{år} 1944 fördes till Lefortovskaja-fängelset i Moskva och kvarhölls där i flera år, erfor under vistelsen i fängelset namnen på de personer, som befunno sig i granncellerna. Vid en viss tidpunkt, som icke kunnat närmare fastställas, infördes nya fångar i en av dessa celler. En av fångarna var en bekant till en av P:s medfångar i cellen. Den andre var en herr Wallenberg, en svensk diplomat. P. hade blivit mycket förvånad över att en svensk diplomat hölls fånge av de sovjetiska myndigheterna och försökte taga reda på anledningen härtill. På grund av de svåra kommuni-

P. har vidare uppgivit, att Wallenberg efter en tid flyttades upp till fjärde våningen i Lefortovskaja-fängelset. ("Fjärde våningen" är enligt svenskt språkbruk lika med våningen tre trappor upp.)

Ifrågor om den översta våningen i Lefortovskaja-fängelset.

Betydligt senare flyttades P. till en annan cell där redan en fånge befann sig. Den sistnämnde berättade för P., att han tidigare suttit i en cell i fjärde våningen och under vistelsen där erfarit, att en svensk diplomat vid namn Wallenberg befunnit sig i en granncell.

Q., som också suttit i Lefortovskaja-fängelset, har kunnat i huvudsak bekräfta de av P. lämnade uppgifterna.

från och med 1944/
En tredje person, R, som under lång tid/förverats
i Lefortovskaja-fängelset, har uppgivit, att han under
en tid delade cell med en fånge, som omtalade för R.,
att, då han tidigare ^{suttit} ~~förvarats~~ i en annan cell i

fjärde våningen, en svensk befunnit sig i cellen bredvid. Denne svensk hade, enligt vad R:s medfånge kunnat inhämta, sänts i något officiellt uppdrag från Sverige till Budapest för att skydda judarna mot tyskarna. R. har av sin medfånges berättelse dragit slutsatsen, att den sista delen av den tid, som kan komma ifråga för svenskens vistelse i medfångens granncell, måste ha inträffat under första hälften av år 1949.

Av särskilt intresse är att den här nämnda uppgiften om Wallenberg i fjärde våningen sammanfaller med den även under punkt 23 lämnade upplysningen.

(Avslutningsvis synes svenska regeringens ståndpunkt i frågan åter^{böra}/angivas med några ord)

Kommentar till utkast till note nr. 3

Då flera av de i noten åberopade uppgifterna härröra från de första åren efter Wallenbergs försvinnande bör övervägas, om någonting skall sägas skriftligt eller muntligt, till förklaring, varför svenska regeringen först nu för Sovjetunionens regering preciserar vad som är känt - i interpellationssvaret 1946 redogjordes för vissa spår, som nu tagits med i note-utkastet (Szent, Hodosi, Takascy och Sandeberg). Kanske man ytterligare borde understryka vad som kort sades i vår note den 11 februari, nämligen att "materialet har under det senaste året avsevärt ökats" etc. Man borde, möjligen muntligen, framhålla, att ytterligare material om Wallenbergs omhändertagande i Sovjetunionen befinner sig under utredning hos de svenska myndigheterna och att svenska regeringen förbehåller sig rätten att senare delgiva Sovjetunionens regering utredningsresultatet liksom att eventuellt komplettera de redan lämnade uppgifterna. Samtidigt bör väl sägas, att de i noten meddelade upplysningarna rimligtvis måste anses tillräckliga för Wallenbergs återfinnande och hemsändande, varför svenska regeringen hoppas, att saken nu utan dröjsmål får en tillfredsställande lösning utan ytterligare skriftväxling. Nödvändigheten av att i motsatt fall inom viss tid publicera utredningsresultatet bör väl också framhållas i detta sammanhang.

Eventuellt kunde övervägas om tyskarna Schwartz' och von Cansteins uttalanden om den ryske "Oberleutnant Elperin" såsom förhørsledare i den avskilda baracken i Krasnogorsk-lägre, Zon I bör utnyttjas i noten eller i samband med notens överlämnande.

I utkastet ha uppgifter härrörande från Ujvary, Arfwedson ("fånglägre 1156"), Dickinson, Maasburg, Korody-Katona och Kon (jämför min sammanfattande p.m. den 30 januari 1952 angående Raoul Wallenberg) icke medtagits. Maasburg har utgått enligt beslut av kabinettssekreteraren; "fånglägre 1156" synes böra utgå, då vi icke kunnat erhålla bekräftelse på att något sådant lägre finns; Dickinsons uppgift om Wallenbergs på listan understrukna namn är av intresse för oss, men kan ej åberopas som indicium gentemot ryssarna. Spåren Korody-Katona och Kon (Wallenberg i lägre 100 km från Moskva, respektive i Lemberg) förrycka helt den övriga bilden av Wallenbergs förvaring först i Krasnogorsk nära Moskva, sedan i Lefortovskaja-fängelset i själva staden, ehuru

därmed icke vare sagt, att nämnda spår sakna grund. Mera diskutabelt är om Ujvarys uppgifter skola utelämnas. Erhålles bekräftelse från nytt håll rörande Wallenbergs arrestering i Buda den 7 februari 1945, bör spåret Ujvary medtagas, i annat fall ifrågasätter jag lämpligheten. Likaledes ifrågasättes huruvida icke Hodosis uppgifter (p.7) böra utgå ur den nya noten.

Bergs utsago (p.5) styrker ej direkt Wallenbergs omhändertagande men har på grund av sitt allmänna intresse medtagits. Med hänsyn härtill kunde eventuellt en mindre ändring göras i notens inledning, där vi förklara, att uppgifter, som styrka Wallenbergs omhändertagande etc., komma att redovisas.

Utsagorna från tyskar, som varit i Krasnogorsk - p.15-19 - torde kunna kompletteras, därest Danielsson får tillfälle resa till Tyskland för samtal med dem. Beslut härom synes böra fattas inom kort. Gillesens (p.18) påstående om Wallenbergs obetydliga läspning förklaras i note-utkastet vara riktigt. Anger bekräftar uppgiften, medan familjen vid en i förbigående riktad förfrågan förnekat läspningen; klarhet måste skapas på denna punkt.

Sandeborgs (p.20) uppskattning av tidpunkten för Stefan Carls sammanträffande med Wallenberg - "början av 1946" - har under intrycket av övriga uppgifter icke medtagits. (Klart står ju också att Sandeberg ingalunda är säker på tidpunkten.)

Sedan note-utkastet justerats, kunde det förslagsvis överlämnas till kommissarie Danielsson för yttrande och därefter, för tids vinnande, översättas till ryska. Ändringar, som föranledas av det väntade ryska svaret på vår note den 23 maj, kunna därefter snabbt göras.

Stockholm den 10 juni 1952.

(Stig Engfeldt)

Översändes till Hare i
Sällr. S. Buffelot Kungl.
Akademien för Känslor
Stockholm 5¹⁴/₁₀ 1982
O. Danielson

Avskrift.

röd lapp

223/3696

H e m l i g

22 Aug 1952

STATSPOLISEN.

D.nr. 507/52.

sl

sm

sg

st

ti

R e k.

Till

Herr Kriminalkommissarie Otto Danielsson,
Statspolisen,
Stockholm.

Åberopande Eder skrivelse den 26 september 1952 meddelas, att till ungerska medborgaren jur.dr. Geza Langsfeld, född den 2 december 1890 och alltjämt boende på ålderdomshemmet i Ystad, i dag överlämnats det till honom adresserade brevet. I anslutning därtill uppgav Langsfeld:

Efter sin första flykt från Budapest undan ryssarna vistades han från slutet av november månad 1944 till slutet av mars månad 1945 i staden Kőszeg. Där befann sig samtidigt med honom ett flertal andra tidigare medlemmar av de ungerska ministerierna. Sannolikt någon gång vid årsskiftet 1944 - 1945 (närmare tidpunkt kan Langsfeld ej angiva) fick han höra, att Wallenberg då befann sig i Sopron (Ödenburg), liksom Kőszeg en liten stad i de västra gränstrakterna av Ungern. Langsfeld hörde aldrig talas om när Wallenberg skulle ha anlänt till Sopron, hur länge hans vistelse där varade eller någonting annat om honom från just den tiden, och han beklagar, att han nu absolut ej kan erinra sig, vem som talade om att Wallenberg var i Sopron. Hans sagesman torde emellertid ha varit någon kollega från förutnämnda ministerier, av vilka kollegor de flesta numera äro antingen avrättade eller satta i fängelse. Enligt Langsfelds uppfattning hade Wallenberg flytt till Sopron av samma anledning som bl.a. Langsfeld flytt till Kőszeg, nämligen för att undkomma ryssarna, varför Wallenberg torde ha anlänt till Sopron någon gång i november månad 1944.

Helt nyligen har Langsfeld brevledes genom sina förbindelser i Columbia, Sydamerika, erfarit, att en av hans goda vänner, cirka 60-årige förutvarande ministerrådet, jur.dr. Tibor Bartheldy i ungerska utrikesministeriet (general Horthys) vistas som flykting i Portugal under adress Rue Ioaquim Antonio de Aguiar 45, 3° - D, Lissabon.

Langsfeld har icke sett eller varit i någon slags förbindelse med Bartheldy, sedan han i november månad 1944 lämnade Budapest, men då han från Columbia erhöll hans nyssnämnda adress, tillskrev han honom. Detta skedde för 8 å 10 dagar sedan, men Langsfeld har ännu ej fått något svar, vilket han dock absolut väntar sig, såvida Bartheldy bor kvar på samma plats och sålunda får brevet. Langsfeld menar, att det inte är uteslutet att Bartheldy på grund av sitt tidigare arbete i ungerska utrikesministeriet kan sitta inne med upplysningar ang. Wallenberg. Han vet ej, när eller vilken väg Bartheldy flydde från Ungern till Portugal, men han förmodar, att Bartheldy varit borta från hemlandet åtminstone ett par år.

Langsfeld har förklarat sig villig att i fråga om Wallenberg tillskriva sin vän Bartheldy, därest han kommer i brevförbindelse med denne. Han meddelar hit till avdelningen, så snart han får svar från Bartheldy, varvid Langsfeld också utlovats besked om huruvida han själv beträffande Wallenberg kan tillskriva Bartheldy eller om kontakten med denne skall upptagas på annat sätt. Sådant besked emottas sålunda.

Av Langsfeld har erhållits närslutna två nummer av tidningen Ungarischer Frontkämpfer (Hungarian Veteran), i vilka med rött förstruktits enligt honom särskilt läsvärda artiklar.

Malmö i statspolisens tredje rotel den 30 september 1952.

Namnteckning
Arvid Christiansson
Kriminalkommissarie.

/ Namnteckning
(Eric Björk).

Vidimeras:

Eric Björk
.....

Arvid Christiansson
.....

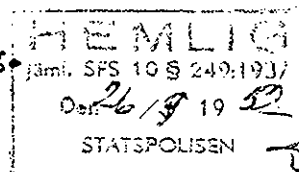
Herr Sells. S. Buffelst.
Kungl. Utredning.

Jag har sånt en fråga om
en tillgång af det för den
Stockh. 24/12

C. J. J. J.

Transumt ur

f.d. ugerske medb. och statssekreteraren
Geza Langsfelds berättelse ang. Wallenberg.

119.
Wallenberg.

Herrn Wallenberg kannte ich nicht persönlich, doch ist mir sein Name und seine Tätigkeit gut bekannt. Als nämlich die Verfolgung der Juden auch in Ungarn begann, sprachen die diesbezüglichen Gesetze dem Reichsverweser das Recht zu, einzelne Personen von den Konsequenzen dieser Gesetze zu befreien. Viele Tausende wurden auf diese Art und Weise von den Folgen der Judengesetze ent-
hoben. So brachte auch Herr Wallenberg eine ganze Anzahl von Juden in Antrag und wurden die von ihm vorgelegten Listen ausnahmslos in Betracht gezogen. Das letztmal hörte ich ueber ihn während unserer Flucht in Kőszeg (Westungarn) anfang 1945. Zu dieser Zeit soll er sich in Sopron (Ödenburg) aufgehalten haben.

Vidimeras:

F. Bergström
.....

L. Arjau
.....

Avskrift.

STATSPOLISEN.

D.nr. 507/52.

H e m l i g

R e k.

Till

Herr Kriminalkommissarie Otto Danielsson,

Statspolisen,

Stockholm.

Åberopande Eder skrivelse den 26 september 1952 meddelas, att till ungerska medborgaren jur. dr. Geza Langsfeld, född den 2 december 1890 och alltjämt boende på Ålderdomshemmet i Ystad, i dag överlämnats det till honom adresserade brevet. I anslutning därtill uppgav Langsfeld:

Efter sin första flykt från Budapest undan ryssarna vistades han från slutet av november månad 1944 till slutet av mars månad 1945 i staden Kőszeg. Där befann sig samtidigt med honom ett flertal andra tidigare medlemmar av de ungerska ministerierna. Sannolikt någon gång vid årsskiftet 1944 - 1945 (närmare tidpunkt kan Langsfeld ej angiva) fick han höra, att Wallenberg då befann sig i Sopron (Ödenburg), liksom Kőszeg en liten stad i de västra gränstrakterna av Ungern. Langsfeld hörde aldrig talas om när Wallenberg skulle ha anlänt till Sopron, hur länge hans vistelse där varade eller någonting annat om honom från just den tiden, och han beklagar, att han nu absolut ej kan erinra sig, vem som talade om att Wallenberg var i Sopron. Hans sagesman torde emellertid ha varit någon kollega från förutnämnda ministerier, av vilka kollegor de flesta numera äro antingen avrättade eller satta i fängelse. Enligt Langsfelds uppfattning hade Wallenberg flytt till Sopron av samma anledning som bl.a. Langsfeld flytt till Kőszeg, nämligen för att undkomma ryssarna, varför Wallenberg torde ha anlänt till Sopron någon gång i november månad 1944.

Helt nyligen har Langsfeld brevledes genom sina förbindelser i Columbia, Sydamerika, erfarit, att en av hans goda vänner, cirka 60-årige förutvarande ministerrådet, jur.dr. Tibor Bartheldy i ungerska utrikesministeriet (general Horthys) vistas som flykting i Portugal under adress Rue Ioaquim Antonio de Aguir 45, 3° - D, Lissabon. Langsfeld har icke sett eller varit i någon slags förbindelse

med Bartheldy, sedan han i november månad 1944 lämnade Budapest, men då han från Columbia erhöll hans nyssnämnda adress, tillskrev han honom. Detta skedde för 8 å 10 dagar sedan, men Langsfeld har ännu ej fått något svar, vilket han dock absolut väntar sig, såvida Bartheldy bor kvar på samma plats och sålunda får brevet. Langsfeld menar, att det inte är uteslutet att Bartheldy på grund av sitt tidigare arbete i ungerska utrikesministeriet kan sitta inne med upplysningar ang. Wallenberg. Han vet ej, när eller vilken väg Bartheldy flydde från Ungern till Portugal, men han förmodar, att Bartheldy varit borta från hemlandet åtminstone ett par år.

Langsfeld har förklarat sig villig att i fråga om Wallenberg tillskriva sin vän Bartheldy, därest han kommer i brevförbindelse med denne. Han meddelar hit till avdelningen, så snart han får svar från Bartheldy, varvid Langsfeld också utlovats besked om huruvida han själv beträffande Wallenberg kan tillskriva Bartheldy eller om kontakten med denne skall upptagas på annat sätt. Sådant besked emotses sålunda.

Av Langsfeld har erhållits närslutna två nummer av tidningen Ungarischer Frontkämpfer (Hungarian Veteran), i vilka med rött förstrukits enligt honom särskilt läsvärda artiklar.

Malmö i statspolisens tredje rotel den 30 september 1952.

Namnteckning

Arvid Christiansson
Kriminalkommissarie.

/Namnteckning
(Eric Björk)

Vidimeras:

Per... G...h...

Per... G...h...

Transumt ur

f.d. ungerske medb. och statssekreteraren

Geza Langsfelds berättelse ang. Wallenberg.

Jul. 29/9
KALLIG
1945 242193
16/8 1942
LUNDSTEN D

Wallenberg.

Herrn Wallenberg kannte ich nicht persönlich, doch ist mir sein Name und seine Tätigkeit gut bekannt. Als nämlich die Verfolgung der Juden auch in Ungarn begann, sprachen die diesbezüglichen Gesetze dem Reichsverweser das Recht zu, einzelne Personen von den Konsequenzen die er Gesetze zu befreien. Viele Tausende wurden auf diese Art und Weise von den Folgen der Judengesetze ent- hoben. So brachte auch Herr Wallenberg eine ganze Anzahl von Juden in Antrag und wurden die von ihm vorgelegten Listen ausnahmslos in Betracht gezogen. Das letztmal hörte ich ueber ihn während unserer Flucht in Kőszeg (Westungarn) anfang 1945. Zu dieser Zeit soll er sich in Sopron (Ödenburg) aufgehalten haben.

Vidimeras:

R. Bergström
.....

L. Arjau
.....

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

röd lapp 807

P2 2001

Wien den 14 oktober 1952.

1 bil.

ass
Dahlgren attesterat orig.
S.S.

Broder,

Härmed ber jag för vidare behandling få översända
vicekonsuln Kurt Kalhorns reseräkning avseende en tjänste-
resa den 12 - 14 september 1952.

För Din kännedom närslutes avskrift av reseräkningen.

Ann Tingsjö
K.-d. Belfrage

Förste sekreteraren Stig G.M. Engfeldt,
Kungl. Utrikesdepartementet,
Stockholm.

R e s e r ä k n i n g.

Lönegrad: Ce 16:16

Resan verkställd: enligt beskickningschefens order samt på framställning av chefen för politiska avdelningen.

Restider:

x)

1952 september 12 avresa Wien (med järnväg).....kl. 8:35

österrikisk-tyska gränsen passe-
rad..... " 14:40

samtal med { ankomst München..... " 16:23
Otto Steingarr { 14 avresa München..... " 12:55

tysk-österrikiska gränsen passe-
rad..... " 14:50

ankomst Wien..... " 20:50

Resekostnader: Ver.n:r schilling D.M. sv.kr.

I. Tågbiljett Wien-
München-Wien II kl. 417:-

platsbiljett 5:-

II. Utgifter för resgods:

Bärare 2 gånger Wien
2 gånger München
å 1:50 kr. 6:-

III. Hotellkostnader:

Tiden 12-13 och
13-14 september 1952 1 50:60

IV. Åkning i tjänsten:

Bil-och spårvagnsresor
i München 16:20

Trspt. 422:- 66:80 6:-

resan företagit med annat färdmedel

./.

röd lapp

Yuk. 28/10 638

Pr. 2u^I

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 23 oktober 1952.

Personligt och Strängt förtroligt.

R 18.

1 bil. (i 3 ex.)

Engfeldt/DS
30/10

a + b
Kommissarie Danielsson,
f.k.
u. Engfeldt.

exp. 30/10 - 52
75.

dm Broder,

§§

Åberopande Ditt handbrev av den 6 nästlidne september angående ungraren Georg Mandula ber jag härmed för Din kännedom få översända avskrift av en rapport av den 11 innevarande månad, vilken i dessa dagar efter vår förfrågan tillställts oss av inrikesministeriet. Av densamma framgår med all önskvärd tydlighet, att om Mandula/såsom uppgivits besökt Österrike efter kriget, dessa besök skett "svart", varav man kanske också vågar sluta att han reser med kommunistiska vederbörandes goda minne.

Inrikesministeriet, med vilket vi upprätthålla intim kontakt, har lovat underrätta oss för den händelse vederbörande mot förmodan skulle inlämna ansökan om passvisering vid österrikiska beskickningen i Budapest eller om på annat sätt något skulle framkomma om en eventuell vistelse här i landet.

Din Tjänare

K. A. Belfrage

Utrikesrådet S. D a h l m a n,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

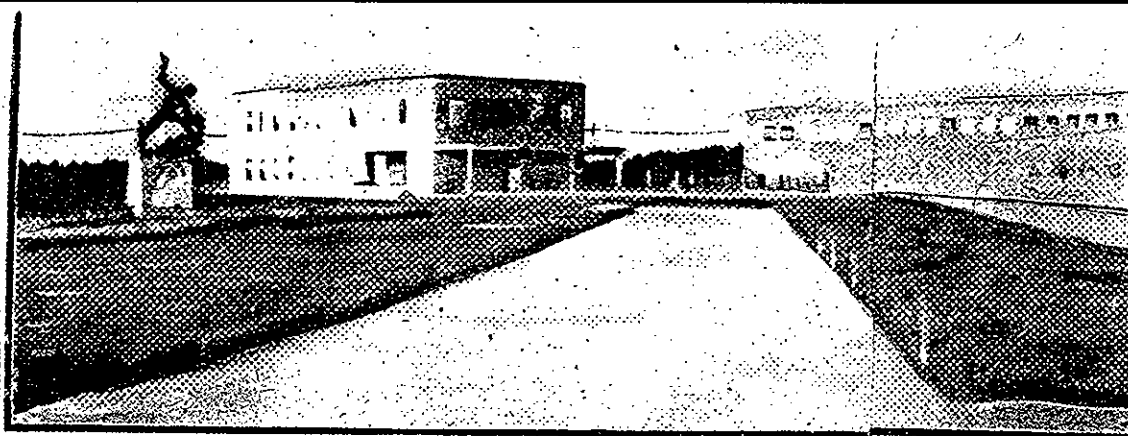
11. Oktober 1952.

B e r i c h t.

Ueber Georg MANDULAS Nationale konnte folgendes in Erfahrung gebracht werden: Diplom-Kaufmann, am 8.5.1910 in Ungarn geboren, ungarischer Staatsbürger, verheiratet, mos., Eltern unbekannt. Seine Gattin heisst Elisabeth MANDULA, geborene FREUND, und ist im Jahre 1912 geboren. MANDULA ist derzeit in Wien nicht polizeilich gemeldet.

Zuletzt war Georg MANDULA vom 30. Juli 1934 bis 7. August 1934 im Hotel BELLEVUE, in Wien., 9., Althanstrasse Nr. 5, polizeilich aufrecht gemeldet. In der Zwischenzeit und bis zum heutigen Tage ist eine Neuankündigung in Wien nicht erfolgt.

Laut Auskunft des Bundesministeriums für Inneres, Abtgl. 2, ist Mandula in den dortigen Unterlagen nicht enthalten und scheint auch in den Vormerkungen der staatspolizeilichen Evidenz nicht auf. Laut Auskunft des Strafregisteramtes ist er bisher unbescholten.

Alkotmányunk ünnepén avatták fel Debrecenben a Hadúsági Gyógyszer-
mas gyárat 14 hónap alatt építették fel. A gyár felépítésével Debrecen
fontosabb helyévé válik.

Monumentet över Raoul Wallenberg hade försvunnit från sin plats
i Budapest. Någon tid senare invigdes i staden Debrecen denna an-
läggning för medicinsk forskning. Där fanns ett monument till

förhållande av
kan se på denn
Wallenbergmonu

NU GÖMMES

WA

Historien om hur folkets hyllning till hjälten förvand-

lades till ett m

Så här såg det ut då det stod i
Budapest. I Debrecen har det fått
lägre sockel och reliefen av texten
om Wallenberg är givetvis borta.

Det första ungerska parlamen-
tet efter nationalsocialismens
sammanbrott — vars medlemmar
utvaldes under överinseende av
Kremls dåvarande representant i
Ungern marskalk Vorosjilov och
hans ungerske rådgivare Mathias
Rákosi — beslöt den 24 okt. 1945
att skicka en tacksamhetsadress
till Sveriges konung och det sven-
ska folket samt till den utrikes-
representation som Sverige hade
skickat till Ungern under dess
mest kritiska tid... Man fram-
förde här uttrycken för ungerska
folkets oförgångliga tacksamhet
för Raoul Wallenbergs »själv-
uppooffrande, hjältemodiga insat-
ser». En avdelning av det judiska
sjukhuset i Budapest fick samti-
digt namnet »Raoul Wallenberg-
paviljongen».

Vid den tidpunkten befann sig
bevisligen Raoul Wallenberg själv
redan i ett NKVD-fängelse i
Moskvaområdet.

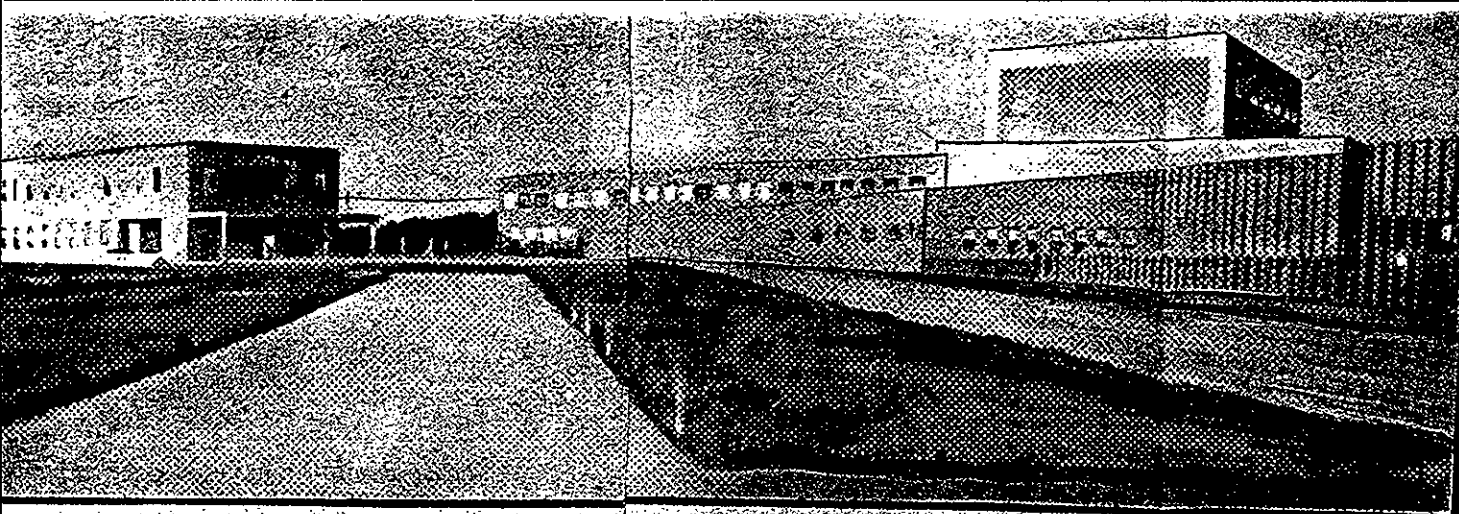
I Ungern bildade framstående
representanter för alla trossam-
fund och alla politiska partier en
kommitté för att skapa ett min-
nesmärke över Raoul Wallenbergs
och därmed Sveriges stora huma-
nitära insats. Penningmedel inflöt
från svenskens räddade skydds-
lingar, från aristokrater och fa-
briksarbetare, från troende, och
hedningar, från judar och katoli-
ker, från borgerliga, socialdemo-
krater och kommunister.

Uppdraget att i symbolisk ge-
stalt framställa Raoul Wallen-
bergs och hans medarbetares
kamp mot Hitlers och Himmlers
agenter i Ungern gavs åt Ungerns
störste skulptör Paul Pátzay. Det
färdiga verket visade Raoul Wal-
lenberg — en vår tids S:t Göran

i en naken yngling
där han med väns-
ler fast draken o-
med den högra knä-
tar ett förintande

Under tiden had-
na i Ungern steg fi-
lat sitt land till er-
ti». Men det lege-
mer som i de br-
medvetande öms-
Wallenbergs namn
ännu av de makt-
1948 inbjöd den
ringen och staden i
Wallenbergs mor
släktingar att so-
gäster närvara vid
berg-monumentets
S:t Stefanparken.

Just den platsen
resa minnesmärket
de ungerska nazist
pilkorsarna) i den
brukat fösa ihop
hade blivit uttagna
och gasas ihjäl — f-
transportera dem
och — på sista ti-
vägarna hade blivi-
på grund av de al-
mingar — till fots t
gränsen. Gång på g-
Wallenberg — när-
pare hade rapporter-
av människor i pa-
dande, och ena gån-
andra lyckades han
na att avstå ifrån
offer, i första hand
barn och gamla oc-
förde han då till s-
skyddskvarter vid
— den gata som är
slut av stadsfullmäk-
döpt till Raoul Wa-
När nazisterna en

nnepén. avatták fel Debrecenben a Hadúsági Gyógyszergyárt. Az építkezés dolgozó a hatá-
hónap alatt építették fel. A gyár felépítésével Debrecen hazánk gyógyszeriparának egyik leg-
fontosabb helyévé válik.

ul Wallenberg hade försvunnit från sin plats
senare invigdes i staden Debrecen denna an-
k forskning. Där fanns ett monument till

förhållande av socialismens framåtskridande, som efter vad man
kan se på denna utsmugglade bild måste vara identiskt med det
Wallenbergmonument, som ungerska folket i tacksamhet samlat till.

GÖMMES

WALLENBERG

folkets hyllning till hjälten förvand-

lades till ett monument till socialismens förhållande.

Det första ungerska parlamen-
tet efter nationalsocialismens
sammanbrott — vars medlemmar
utvaldes under överinseende av
Kremls dåvarande representant i
Ungern marskalk Vorosjilov och
hans ungerske rådgivare Mathias
Rákosi — beslöt den 24 okt. 1945
att skicka en tacksamhetsadress
till Sveriges konung och det svens-
ka folket samt till den utrikes-
representation som Sverige hade
skickat till Ungern under dess
mest kritiska tid... Man fram-
förde här »uttrycken för ungerska
folkets oförgångliga tacksamhet»
för Raoul Wallenbergs »själv-
upppoffrande, hjältemodiga insat-
ser». En avdelning av det judiska
sjukhuset i Budapest fick samti-
digt namnet »Raoul Wallenberg-
paviljongen».

Vid den tidpunkten befann sig
bevisligen Raoul Wallenberg själv
redan i ett NKVD-fängelse i
Moskvaområdet.

I Ungern bildade framstående
representanter för alla trossam-
fund och alla politiska partier en
kommitté för att skapa ett min-
nesmärke över Raoul Wallenbergs
och därmed Sveriges stora huma-
nitära insats. Penningmedel inflöt
från svenskens räddade skydds-
lingar, från aristokrater och fa-
brikarbetare, från troende, och
hedningar, från judar och katolli-
ker, från borgerliga, socialdemo-
krater och kommunister.

Uppdraget att i symbolisk ge-
stalt framställa Raoul Wallen-
bergs och hans medarbetares
kamp mot Hitlers och Himmlers
agenter i Ungern gavs åt Ungerns
störste skulptör Paul Pátzay. Det
färdiga verket visade Raoul Wal-
lenberg — en vår tids S:t Göran

i en naken ynglings skepnad —
där han med vänstra handen hål-
ler fast draken om strupen och
med den högra knutna näven rik-
tar ett förintande slag emot den.

Under tiden hade kommunisterna i Ungern steg för steg förvand-
lat sitt land till en »folkdemokra-
ti». Men det legendariska skim-
mer som i de breda massornas
medvetande omstrålade Raoul
Wallenbergs namn respekterades
ännu av de maktägande. Och år
1948 inbjöd den ungerska rege-
ringen och staden Budapest Raoul
Wallenbergs mor och närmaste
släktingar att som regeringens
gäster närvara vid Raoul Wallen-
bergmonumentets avtäckning i
S:t Stefanparken.

Just den platsen hade valts att
resa minnesmärket på, därför att
de ungerska nazisterna (de s. k.
pilkorsarna) i den parken hade
brukat fösa ihop de judar som
hade blivit uttagna att deporteras
och gasas ihjäl — för att därifrån
transportera dem med järnväg
och — på sista tiden, när järn-
vägarna hade blivit oanvändbara
på grund av de allierades bomb-
ningar — till fots till österrikiska
gränsen. Gång på gång kom Raoul
Wallenberg — när hans kunska-
pare hade rapporterat ansamlingar
av människor i parken — skyn-
dande, och ena gången efter den
andra lyckades han förmå bödlar-
na att avstå ifrån en del av sina
offer, i första hand mödrar med
barn och gamla och svaga. Dem
förde han då till sitt överfyllda
skyddskvarter vid Phönixgatan —
den gata som år 1945 efter be-
slut av stadsfullmäktige blev om-
döpt till Raoul Wallenberg-gatan.
När nazisterna en gång för att

hindra honom att företa sådana
ingripanden hade stulit hans bil,
lånade han en cykel och kom till
uppsamlingsplatsen på den — och
som en valhund kretsar kring
hjorden han driver hem under ett
åskväder, så kretsade Wallenberg
på sin cykel omkring sina skydds-
lingar och förde dem för en tid
tillbaka i säkerhet — till svensk-
husen i nuvarande Raoul Wallen-
berg-gatan.

Raoul Wallenbergs mor, fru
Maj von Dardel, tackade de unger-
ska myndigheterna för inbjudan,
men bad att de skulle låta anstå
med monumentets avtäckning,
tills hennes son hade kommit till-
baka hem till sitt land.

I en på den ungerska folkdemo-
kratiska regeringens initiativ ut-
given publikation av år 1948 fanns
återgiven en bild av modellen till
minnesmärket. Till bilden hade
fogats följande text:

»Detta monument i S:t Stefans-
parken ska för kommande genera-
tioner bära vittnesbörd om denne
den svenska nationens store son
och hans legendariska verk —
räddningen av hundratusentals
människoliv.

Monumentet vid Donaustranden
ska förkunna, att utan hans in-
sats skulle Donaus vågor ha sköljt
med sig ytterligare tiotusentals
stympade lik. I sekler ska föräld-
rar berätta för sina barn, och far-
och morföräldrar för sina barn,
hur denne sagolike hjälte
kom från Norden för att rädda
deras liv...

Raoul Wallenberg kan aldrig
bli glömd.

Ty inte bara med statyn, inte
bara i brons ska hans namn och

(Forts. s. sid. 39.)

et stod i
r det fått
av texten
vis borta.

ktor Rydberg

**SINGOALLA
APENSMEDEN
SISTE ATENAREN
(2 band)
ALDA DIKTER
FRIBYTAREN
Å ÖSTERSJÖN
(2 band)**

Rudolph Philipp
ha död i frihetens anda.
natverk som inspirerades av
aera ska hyllas med det-
as ut, Ungerns röda och blo-
effektivitet. Hjalten minne
titer, socialismens frammar-
satts att förhålliga helt andra
s monumment har socialiserats
hylla många ungrar räddare
re har funnit någon anledning
att Ungerns nya ledare inte
i måste man dra den slutsat-
is kvar på drakens huvud.
en urskillja, om hakkorset
ligt att på tidningsreproduk-
sparken. Och det är inte heller
e än på monummentet i S:t Ste-
Ty sockeln är ny, den är bre-
i nu står på monummentets soc-
se efter vad det är för inskript
lapest vägar resa till Debrece-
Raoul Wallenbergs vänner i
i det här återglänsa fotot. Ingen
miska partiet huvudorgan,
op ur Népszava, ungerska kom-
yvärt har jag endast fått ett
ken, symbolen för det ondat
den i segertik tveksam mot
s monumment: S:t Göran från
i Debrecece rests — Pauli på-
le nyinviäda forskningskvarte-
dena uppgrift och strävan har
kdomarna. Och som en symbol
nskligheten från dess fiender
na och medlen att beträ
det meningen att finna ut vä-
enskäpelig forskning invigt. Där
dapest — ett nytt centrum för
ägen omkring 200 km öster om
sedan i staden Debrecece —
ka förtämlingen, blev för kort
a ungerska s. k. förskolekora-
dagen för antagandet av den
pa - förtämlingsdagen, d. v. s.
n S:t Stefanparken.
minnesmärket hade förtämling
fick vi för en tid sedan
jlighet att fotografera det
oul Wallenberg skapades
Stefanparken, och en
ntet på den utsedda
smellertid rests alla
människor han räddad
Rättat svaren se sidan 44.

TelegramKUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM 30/10 1952

N:o 17 BUD
Chiffer. BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

Svensk Rom

Strängt förtroligt för Beck-Friis från kabinettssekreteraren. Mitt handbrev 26 maj åberopas. Våra efterforskningar i Tyskland ha ännu icke lett till resultat. Sök därför taga reda på om vederbörande återvänt till Rom och kontakta honom i jakande fall enligt vårt chiffer 7

Cabinet

Exp. d. 30/10 kl. 18.30 /HS.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Från Rom

Avsant den 3 /11 19 52 kl. 2108

Inkom den 3 /11 19 52 kl. 1130

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr	49: B	9
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	EU ^I

Ch. Fgr. Bonn 4/11

#17

N.2.

9.

S.4

Strängt förtroligt för kabinett-
sekreteraren från Beck-Friis. Vederböran-^{kw}
de varit här och bott hos en landsman
Kallay men reste nyligen. Återkommer san-
nolikt i januari. Nuvarande adress upp-
gives vara Hotell Carlton, Teresienstras-
se i München. Telegraferade därest jag bör
kontakta Kallay.

Beck-Friis.

Engfeldt

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. Sjöborgsutredningen

STOCKHOLM		4/11	19 52
N:o 20		Chiffer bud	BIL.
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MAL.	
P2	Zu 1		

22.

Beskickningen Bonn

För Kumlin från kabinettssekreteraren. Vårt 18. Vederbörandes
adress uppgives för närvarande vara Hotell Carlton Theresien-
strasse München. Sök diskret utröna om han alltjämt anträffbar
där och huru länge. Telegrafera

Cabinet

Exp. d. 4/11 kl. 1700 HS.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM, den 6/11 1952		
N:o	2-årsprotokollet.BIL	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL Eu ^I

ang. tilldelande av medaljen
"Illis Quorum Meruere Labores"
åt legationssekreteraren Raoul
Gustaf Wallenberg.

Bindes S.J.

orig. P 60 Ab

10)

Kungl. Maj:t finner gott

11/11 52
skr:t. Myntdir:

11/11 52
skr:t.
fru Maj v Dardel, Stlm

dels besluta, på framställning av Ministern för utrikes ärendena, att legationssekreteraren Raoul Gustaf Wallenberg skall tilldelas medaljen i guld av 8 storleken med inskrift "Illis Quorum Meruere Labores" såsom uttryck för Sitt Nådiga välbehag med den uppoftande och framgångsrika verksamhet, som han under synnerligen svåra förhållanden åren 1944 och början av 1945 utövat till förmån för förföljda judar i Ungern,

dels anbefalla Mynt- och Justeringsverket att prägla ifrågavarande medalj och anskaffa därtill hörande band, och att därefter till utrikesdepartementet överlämna medaljen,

dels ock föreskriva, att kostnaderna för medaljen med tillhörande band måtte bestridas från anslaget III C 13 extra utgifter.

Engfelt/ed avskrift BS
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

g. "Illis quorum meruere
bores" åt legationssek-
teraren R.G. Wallenberg

Föredraget
Sthlm.d.6.11.52.
2-årsprotokollet
Föredragande: Hammarskjöld
Protokollförare: S.J.

STOCKHOLM den 6/11			1952
N:o	<u>Tvåårsprotokollet.</u>	BIL.	
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MÅL.	Eu ^I
P	2		

orig. P 60 Ab

1:o)

Aff

11/11 52
skr.t.Myntdir.

11/11 52
skr.t.fru
Maj v Dardel,
Sthlm

Kungl. Maj:t finner gott
dels besluta, att legationssekreteraren Raoul
Gustaf Wallenberg skall tilldelas medaljen i guld av
8 storleken med inskrift "Illis quorum meruere labores"
såsom uttryck för Sitt Nådiga välbehag med den uppoff-
rande och framgångsrika verksamhet, som han under syn-
nerligen svåra förhållanden åren 1944 och början av
1945 utövat till förmån för förföljda judar i Ungern,
dels anbefalla mynt- och justeringsverket att
präglä ifrågavarande medalj och anskaffa därtill hörande
band, och att därefter till utrikesdepartementet över-
lämna medaljen,
dels ock föreskriva, att kostnaderna för medaljen
med tillhörande band skola bestridas av reservationsan-
slaget III C 13 Extra utgifter.

Engfeldt/DS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. Sjöborgsutredningen.

STOCKHOLM		6/11	1952
N:o	58	<i>Bnd.</i> Chiffer	BIL.
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MAL.	

A.L.

Swedeleg
New York

För Excellensen från kabinettsssekreteraren. Tacksam för med-
delande huruvida Du personligen efter återkomsten Stockholm
~~önskar~~^{vill} överlämna medaljen till modern
Cabinet

kl. 1415

Kp 6/11 1952

[Signature]

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från New York /FN/

Avsant den 7 / 11 19 52 kl. 1224

Inkom den 7 / 11 19 52 kl. 1945

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 61: B		56
Avd. P	Gr. 2	Mål. Cu I

Löbregentredningen

29.

56.

Edert chiffer 58. Om något vinnes därmed,
är jag beredd personligen överlämna den.

Thorsing

11/11 1952 a

Sohlman, p.t. New York
Bergström, Moskva.

u.

*Godkännt av Kabinets-
rådet övertänkt till Församlingen 6/11*

Svar på pressförfrågan 11/11 1952.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Utrikesdepartementets pressbyrå upplyser på förfrågan, att medaljen Illis Quorum tilldelats legationssekreteraren Raoul Wallenberg i anledning av under hand framfört förslag om en utmärkelse för hans humanitära insatser i Budapest 1944 och 1945. Övriga svenskar på den dåvarande Budapest-beskickningen, som deltog i räddningsaktionen för de förföljda judarna, ha vid olika tidpunkter tidigare tilldelats utmärkelser.

Redan den 27 november 1946 uttalade statsministern i ett interpellationssvar rörande Wallenberg "regeringens stora uppskattning av det uppoffrande och framgångsrika arbete i humanitetens tjänst, som en svensk man utfört under svåra och farliga förhållanden".

I ett ~~XXXX~~ interpellationssvar den 22 maj 1951 har utrikesministern funnit anledning uttala, att hittills inga bevis företetts för att Wallenberg skulle vara död och att utrikesdepartementet arbetar med hypotesen att Wallenberg kan vara i livet.

18/11 Hbr. Belfrage, Wien
Allard, Prag
Kumlin, Bonn

Sae på pressfrågning 11/11 1952

Belgiskt Sallman, FN-deleg.

Kichen, Ber, Thore, Moriva

Utrikesdepartementets pressbyrå upplyser på förfrågan, att medaljen Illis Quorum tilldelats legationssekreteraren Raoul Wallenberg i anledning av under hand framfört förslag om en utmärkelse för hans humanitära insatser i Budapest 1944 och 1945. Övriga svenskar på den dåvarande Budapest-beskickningen, som deltog i räddningsaktionen för de förföljda judarna, ha vid olika tidpunkter tidigare tilldelats utmärkelser.

Redan den 27 november 1946 uttalade statsministern i ett interpellationssvar rörande Wallenberg "regeringens stora uppskattning av det uppoffrande och framgångsrika arbete i humanitetens tjänst, som en svensk man utfört under svåra och farliga förhållanden".

I ett ~~nytt~~ interpellationssvar den 22 maj 1951 har utrikesministern funnit anledning uttala, att hittills inga bevis företetts för att Wallenberg skulle vara död och att utrikesdepartementet arbetar med hypotesen att Wallenberg kan vara i livet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Bonn

Avsant den 15/11 1952 kl. 1225

Inkom den 15/11 1952 kl. 1235

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 10: B		22
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	E 1

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

119.

22.

Delgivet Danielson
18/11

Edert chiffer 20. Diskret undersök-
ning bekräftat att vederbörande ^{Kvinn} bor i
München Theresienstrasse 17, 2 trappor
Bei Hanselmann (Hotell Carlton). Vistelsen
sens längd har ej kunnat utrönas.

Kumlin.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 13 november 1952.

Strängt förtroligt. 2 bil.

R 18.

18/11 hbr.Tit.

Allard, Prag

Kumlin, Bonn

A2.

Broder,

SM

./.

§.3

Av en Reutersnotis från Stockholm i dagens wien-tidningar, som härmed bifogas, ser jag, att Sverige skall ha uppmanat Sovjetunionen att utlämna Raoul Wallenberg. Till grund för denna svenska framställning skulle, enligt tidningsmeddelandet, ligga en i oktober i år erhållen bekräftelse på att Wallenberg vistades i ett ryskt arbetsläger.

Om detta tidningsmeddelande överensstämmer med fakta, vore det onekligen av intresse för oss som sysslat med efterforskningar^{-na} att få erfara vilket spår, som lett till slutledningen att Wallenberg verkligen skulle finnas i Sovjetunionen. Kunde det kanske tänkas, att vi här kunde få del av den svenska noten till Sovjet? Då jag vidare fortfarande har ett icke obetydligt antal personer att uppsöka i detta ärende, skulle jag slutligen även vara tacksam för ett meddelande, huruvida denna beskickning alltjämt skall fortsätta med sina undersökningar.

Min vänliga

K. A. Belfrage

Utrikesrådet S. D a h l m a n,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

DIE PRESSE

13.11.1952

**Schwedischer Diplomat seit 1945
in Sowjethaft**

Stockholm, 12. November (Reuter)

Die schwedische Regierung hat heute die Sowjetunion neuerlich aufgefordert, den 1945 von der Sowjetarmee in Budapest gefangengenommenen schwedischen Diplomaten Wallenberg in seine Heimat zurückkehren zu lassen. Wallenberg hatte als Sekretär der schwedischen Gesandtschaft DPs und anderen Kriegsoptionen in Budapest Hilfe geleistet und sie betreut.

Die Sowjetregierung hatte Schweden seinerzeit mitgeteilt, daß Wallenberg aus freien Stücken das Land verlassen habe. Ehemalige sowjetische politische Gefangene hatten demgegenüber mitgeteilt, daß sie mit Wallenberg in einem russischen Arbeitslager gesprochen hätten. Im Oktober hat die schwedische Regierung eine Bestätigung dafür erhalten, worauf sie in Moskau scharfen Protest erhob. Die Sowjetregierung hat bisher noch keine Antwort erteilt.

Bil. till handbrev Belfrage-
Dahlman 13.11.1952.

ARBEITER-ZEITUNG
13.11.52.

Ein schwedischer Diplomat im sibirischen KZ.

Stockholm. Die schwedische Regierung hat die Sowjetregierung neuerlich aufgefordert, den im Jahre 1945 von der russischen Armee in Budapest gefangengenommenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg freizugeben. Wallenberg hatte als Sekretär der schwedischen Gesandtschaft Flüchtlingen und anderen Kriegsopfern Hilfe geleistet. Die russische Regierung hatte Schweden seinerzeit mitgeteilt, daß Wallenberg unter den Schutz der russischen Armee genommen worden sei, später aber aus freien Stücken Rußland verlassen habe. Ehemalige russische politische Gefangene hatten aber mitgeteilt, daß sie mit Wallenberg in einem russischen Arbeitslager gesprochen haben. Im Oktober dieses Jahres erhielt die schwedische Regierung eine Bestätigung dafür, daß Wallenberg in der Sowjetunion festgehalten wird, worauf sie bei der russischen Regierung scharfen Protest erhob. Die russische Regierung hat bisher noch keine Antwort gegeben.

H Ä N V I S N I N GBindesI n k o m m a n d e

INK. UTRIKES DEP:T		
D. Nr 230 / 2485		
Inkom den 17 nov. 1952		
Avd. P	Gr. 2	Mål EuI

Åtgärd se originalet å

I 1 Cs
aa för Pol.

Angående

artikel i Basler National-Zeitung rör. Raoul Wallenberg.

daterad den

15 november 1952.

skrivelse från

Nordische Korrespondenz, Stockholm.

chiffertel. „

enclairtel. „

handbrev „

till

 Det tillämpliga understrykes

mk 18/11

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
I
LONDON

29 PORTLAND PLACE
W.1.

Pol.

London den 14 november 1952.

1 bil. i 2 ex.

Förtroligt.

1182

18/11	1952
P 2	Mai Eu I

Broder,

Frågan om Raoul Wallenberg har i viss mån fått förnyad aktualitet genom Illis quorum-utmärkelsen. I dag innehåller Manchester Guardian på sin mycket observerade Londonspalt en erinran om Wallenbergs insatser i Ungern. I samband därmed nämnes att en Wallenbergsstaty sattes upp i Budapest, vilken skulle högtidligen invigas, enligt tidningarna, men natten före ceremonien tog man ned statyn - tydligen sedan instruktioner erhållits. Manchester Guardians uppgiftslämnare säges vara "a former Hungarian correspondent".

Jag ber att få bifoga urklipp ur Manchester Guardian i två exemplar.

Din tillgivne
Sten-Louis Sundfeldt

Förste Sekreteraren Per Anger,
Frikesdepartementet.

P 2 bu 7

THE MANCHESTER GUARDIAN 14/11-52.

The Missing Diplomatist

Mr Raoul Wallenberg—the Swedish diplomatist who was honoured by King Gustaf VI Adolf on his seventieth birthday—is an almost legendary figure in Hungary even to this day. Mr Wallenberg was one of the few who kept his head during the weary months of chaos and slaughter when the Hungarian Nazi terrorists and the German S.S. ruled Budapest. He saved thousands of Jews and anti-Nazis from death by issuing them with Swedish protective documents and giving them asylum in the grounds of the Swedish Legation and Consulate.

His resourcefulness, writes a former Hungarian correspondent, won him the admiration of the people of Budapest, but in later years made him a dangerous man in the eyes of the Russian authorities. One spring day he was asked to meet a Russian officer in a township north of Budapest. He never returned from that trip. No explanation was ever given by the Russians, but it was hinted that he had been engaged in espionage—the usual excuse.

The Iconoclasts

Oddly enough, Hungarian newspapers and public bodies, even those directly controlled by the Communists, continued to praise Mr Wallenberg for well over three years. A street was named after him, and the Town Council erected a statue on the south bank of the Danube. The Budapest Mayor and many dignitaries were to attend the unveiling which had been duly announced in the papers. I saw the shrouded statue myself, and I happened to be present when a horse-drawn cart with three workmen turned up the night before the ceremony to break up the monument with crowbars and cart the remains away. Two days later even the plinth had gone. Mr Wallenberg's name was never mentioned in the press again. The Russians had finally caught up with his fame.

P 2 4 u 5

MANCHESTER GUARDIAN 14/11-52

The Missing Diplomatist

Mr Raoul Wallenberg—the Swedish diplomatist who was honoured by King Gustaf VI Adolf on his seventieth birthday—is an almost legendary figure in Hungary even to this day. Mr Wallenberg was one of the few who kept his head during the weary months of chaos and slaughter when the Hungarian Nazi terrorists and the German S.S. ruled Budapest. He saved thousands of Jews and anti-Nazis from death by issuing them with Swedish protective documents and giving them asylum in the grounds of the Swedish Legation and Consulate.

His resourcefulness, writes a former Hungarian correspondent, won him the admiration of the people of Budapest, but in later years made him a dangerous man in the eyes of the Russian authorities. One spring day he was asked to meet a Russian officer in a township north of Budapest. He never returned from that trip. No explanation was ever given by the Russians, but it was hinted that he had been engaged in espionage—the usual excuse.

The Iconoclasts

Oddly enough, Hungarian newspapers and public bodies, even those directly controlled by the Communists, continued to praise Mr Wallenberg for well over three years. A street was named after him, and the Town Council erected a statue on the south bank of the Danube. The Budapest Mayor and many dignitaries were to attend the unveiling which had been duly announced in the papers. I saw the shrouded statue myself, and I happened to be present when a horse-drawn cart with three workmen turned up the night before the ceremony to break up the monument with crowbars and cart the remains away. Two days later even the plinth had gone. Mr Wallenberg's name was never mentioned in the press again. The Russians had finally caught up with his fame.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Dahlman/AA.

ang. Raoul Wallenberg.

STOCKHOLM		19
Stockholm den 18 november 1952.		
N:o	5 bil.	
Personligt och strängt förtroligt.		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	2a I

Broder,

För Din personliga och strängt förtroliga kän-

- ./1. nedom ber jag härmed få översända avskrift av ett handbrev
./2,3. till mig av den 13 dennes, jämte två bilagor, från Belfrage
./4,5. i Wien ävensom genomslag av mitt svarsbrev idag jämte bilaga.

Din tillgivne

Sven Dahlman

ms. 115a
Envoyén Allard, Prag. exp. kurir 29/11-52
" Kumlin, Bonn. TB.
ms. 116 exp. kurir 19/11-52
TB.

DIE PRESSE 13.11.1952

Schwedischer Diplomat seit 1945 in Sowjethaft.

Stockholm, 12. November (Reuter)

Die schwedische Regierung hat heute die Sowjetunion neuerlich aufgefordert, den 1945 von der Sowjetarmee in Budapest gefangengenommenen schwedischen Diplomaten Wallenberg in seine Heimat zurückkehren zu lassen. Wallenberg hatte als Sekretär der schwedischen Gesandtschaft DPs und anderen Kriegsopfern in Budapest Hilfe geleistet und sie betreut.

Die Sowjetregierung hatte Schweden seinerzeit mitgeteilt, dass Wallenberg aus freien Stücken das Land verlassen habe. Ehemalige sowjetische politische Gefangene hatten demgegenüber mitgeteilt, dass sie mit Wallenberg in einem russischen Arbeitslager gesprochen hätten. Im Oktober hat die schwedische Regierung eine Bestätigung dafür erhalten, worauf sie in Moskau scharfen Protest erhob. Die Sowjetregierung hat bisher noch keine Antwort erteilt.

ARBEITER-ZEITUNG

13.11.52.

Ein schwedischer Diplomat im sibirischen KZ.

Stockholm. Die schwedische Regierung hat die Sowjetregierung neuerlich aufgefordert, den im Jahre 1945 von der russischen Armee in Budapest gefangengenommenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg freizugeben. Wallenberg hatte als Sekretär der schwedischen Gesandtschaft Flüchtlingen und anderen Kriegsoptionen Hilfe geleistet. Die russische Regierung hatte Schweden seinerzeit mitgeteilt, dass Wallenberg unter den Schutz der russischen Armee genommen worden sei, später aber aus freien Stücken Russland verlassen habe. Ehemalige russische politische Gefangene hatten aber mitgeteilt, dass sie mit Wallenberg in einem russischen Arbeitslager gesprochen haben. Im Oktober dieses Jahres erhielt die schwedische Regierung eine Bestätigung dafür, dass Wallenberg in der Sowjetunion festgehalten wird, worauf sie bei der russischen Regierung scharfen Protest erhob. Die russische Regierung hat bisher noch keine Antwort gegeben.

KUNGL. UTRIKES Dahlman/AA.
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM 19
Stockholm den 18 november 1952.

Strängt förtroligt.

1 bidr.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

2 I
en

ang. Raoul Wallenberg.

18/11 Hbr. env. Allard, Prag
Kumlin, Bonn

Broder,

Sedan Du skrev Ditt brev den 13 november med anledning av Reuter-notisen från Stockholm om Raoul Wallenberg, har Du säkert av de svenska tidningarna funnit bakgrunden till den För Dig, som jag förstår, något förbryllande Reuter-notisen. Sammanhanget är alltså det, att man med anledning av Konungens 70-årsdag beslöt att tilldela Wallenberg Illis Quorum. Alla andra svenskar, som i Budapest 1944-1945 medverkade i aktionen för de ungerska judarna, ha på sin tid fått vederbörliga uttryck för erkänsla i form av ordnar och medaljer. Vad Wallenberg beträffar har man hitintills på övligt sätt avvaktat hans återkomst. Nu uppkom emellertid under hand, och efter initiativ från Wallenberg närstående håll, den tanken, att man inte skulle låta åren gå utan att i en amplissima forma lämna honom - eller rättare sagt den svenska allmänheten - ett synligt bevis på högsta officiella svenska uppskattning. En ordensdekoration kunde enligt sedvanan inte komma i fråga, då en sådan endast tilldelas en person, som är i tillfälle att själv taga emot den. Men för den kanske ännu förnämligare utmärkelsen Illis Quorum mötte intet dylikt hinder.

Som vi givetvis hade väntat oss föranledde meddelandet om utmärkelsen omedelbart frågor från pressen, om det funnits någon särskild anledning till att Kungl. Maj:t nu beslutat att på detta sätt hedra Wallenberg och om några nya bevis för att han funnes i livet på sistone hade erhållits. - På detta ha vi, som Du kanske redan sett av tidningarna, svarat med i avskrift närslutna besked. Utrikesdepartementet erinrar i svaret till pressen om utrikesministerns interpellationssvar den 22 maj 1951, där denne uttalade, att "hittills inga bevis företetts för

Envoyén Belfrage, Wien.

Styp. 20/11 - 52 m. havis.
B.

att Wallenberg skulle vara död och att utrikesdepartementet arbetar med hypotesen, att Wallenberg kan vara i livet". Utöver detta sades ingenting: förnyade frågor om utrikesdepartementet på sista tiden genom diplomatisk aktion i Moskva sökt utröna Wallenbergs öde och framställt krav på hans hemsändande besvarades blott med att utrikesdepartementet icke hade några kommentarer att göra. Åtskilliga tidningar ansågo sig emellertid kunna draga den slutsatsen, att svenska regeringen varit i aktion, och en tidning, Aftonbladet, förklarade sig veta, att en kraftig diplomatisk démarche nyligen företagits i Moskva. Från utrikesdepartementets sida lämnades även detta utan varje kommentar.

För Din personliga och strängt förtroliga information har jag bemyndigats att meddela, att redan i våras en formlig framställning till sovjetregeringen gjordes om att Wallenberg måtte uppspåras och hemsändas. Framställningen, som gjordes av Sohlman i Moskva, stöddes med en hänvisning till att svenska regeringen på grundval av uppgifter och vittnesmål kommit till den övertygelsen, att Wallenberg ännu nyligen befunnit sig i livet i Sovjetunionen. Denna första démarche besvarades av ryssarna med en kortfattad hänvisning till Vysjinskis besked till Sohlman på hösten 1947 att Wallenberg, trots efterforskningar, icke kunnat påträffas inom Sovjetunionen och att sovjetregeringen saknade all kännedom om hans öde. En förnyad svensk démarche följde i början av juni, och såväl i Stockholm som senast för några dagar sedan i New York har utrikesministern själv upprepade gånger gjort kraftiga påminnelser och krävt svar.

Det är utrikesdepartementets bestämda uppfattning, att vi på detta stadium ingenting skulle vinna genom att skapa publicitet kring den svenska framställningen: vi bedöma läget så, att ett utnyttjande av den svenska opinionen som påtryckningsmedel blott skulle låsa ryssarna ännu hårdare fast i deras prestigekomplex. Vi föredraga alltså tills vidare att tyst och utan yttre åthävor bedriva saken, även om detta har sina olägenheter med tanke på den myckna kritiken mot departementet och mot många dess tjänstemän för slapphet, likgiltighet och passivitet.

Under tiden fortgår alltjämt oförtrutet arbete på att grundligt genomforska varje spår och varje uppgift, som framkommer eller kan framkomma om Wallenbergs öde. Det finns alltså ingen som helst

anledning för Dig att betrakta ärendet som avskrivet eller att avsluta de undersökningar, som Du och Din beskickning har i gång. Vårt bevismaterial är redan nu starkt, men varje nytt moment, som tillfogas, är viktigt och betydelsefullt.

Jag behöver väl inte tillägga, att Du inte med någon och allra minst med utomstående personer bör på något sätt yppa, vad jag i detta brev relaterat.

Din tillgivne

Sven Dahlman

Utrikesdepartementets pressbyrå upplyser på förfrågan, att medaljen Illis Quorum tilldelats legationssekreteraren Raoul Wallenberg i anledning av under hand framfört förslag om en utmärkelse för hans humanitära insatser i Budapest 1944 och 1945. Övriga svenskar på den dåvarande Budapest-beskickningen, som deltog i räddningsaktionen för de förföljda judarna, ha vid olika tidpunkter tidigare tilldelats utmärkelser.

Redan den 27 november 1946 uttalade statsministern i ett interpellationssvar rörande Wallenberg "regeringens stora uppskattning av det uppoftande och framgångsrika arbete i humanitetens tjänst, som en svensk man utfört under svåra och farliga förhållanden".

I ett interpellationssvar den 22 maj 1951 har utrikesministern funnit anledning uttala, att hittills inga bevis företetts för att Wallenberg skulle vara död och att utrikesdepartementet arbetar med hypotesen att Wallenberg kan vara i livet.

New York den 19 november 1952.

Strängt förtroligt. 2 bil.

Besk. Wash. erh. gmslag.

aa
Originalen hos Dr. enlig
Carbonier 12/12
S.S.

Broder,

./1-2.

J
Wg.
9.4.
Jag får härmed närluta två uppteckningar från ett samtal, som
Excellensen haft med utrikesminister Vysjinski. Den ena uppteckning-
en rör vårt eget förhållande till Sovjetunionen, vari särskilt frå-
gorna om flygplanmedskjutningarna, möjligheterna av ett opartiskt
förfarande i dylika fall och tolvallsgränsen samt även spionbefärrer-
na och Wallenbergssfallet diskuterades. I den andra uppteckningen
redogöres för vad som sades i Korea-frågan under nämnda samtal.

Oscar Thorsing

rikesrådet Dahlgren,
rikesdepartementet.

Strängt förtroligt.

P.M.

Jag hade bött om ett samtal med utrikesminister Vyajinski och blev mottagen i den ryska delegationens villa ute på Long Island, belägen mer än en timmes bilresa från New York. Under samtalet var en tolk närvarande och V. talade hela tiden på ryska och översattes till engelska av tolken. Självt höll jag mig huvudsakligen till franska, som jag vet, att V. förstår och även talar ganska bra. Tolken, som säkerligen var en diplomatisk tjänsteman, gjorde anteckningar. Kvellanät gjorde också V. anteckningar.

Jag började med att påpeka, att jag sedan 1945 eller mer än sju år i följd varit utrikesminister och att jag under denna tid alltid sökt verka för goda förbindelser mellan våra länder. De händelser, som inträffat under senaste tiden, hade skadat våra relationer, och jag hade sökt detta samtal för att bli i tillfälle personligen framlägga några synpunkter på dessa händelser.

Vad först flygplanshändelserna anginge ville jag understryka, att den svenska allmänheten blivit upprörd och indignerad och detta med fog. Jag hade också personligen blivit besviken över att Sovjet-regeringen inte hade vare sig accepterat eller själv föreslagit något opartiskt förfarande för undersökning av fakta. Det svenska folket håller hårt på en rättlig behandling av omstridda fakta i internationella mellanhavanden. Eftersom Sovjet-regeringen förklarat, att den icke bestred vår rätt att flyga över internationellt vatten i Östersjön, hade regeringen kunnat vidhålla ståndpunkten att behandla frågan på ett rättsligt plan och att undvika att politisera den. Vi hade sålunda inte anhängiggjort saken

inför säkerhetsrådet såsom en politisk tvist utan stannat vid att framlägga fakta inför allmänheten och i församlingen på det sätt som skett. Jag oroade mig emellertid för risken av liknande händelser i framtiden och ställde den frågan, om Sovjet-regeringen inte kunde acceptera något på förhand överenskommet förfarande i och för undersökning av liknande händelser.

V. svarade med motfrågor. Menade jag något förfarande, som skulle tillämpas även för de nämnda flygplanshändelserna? Vilket slags förfarande syftade jag på? Jag sade, att jag nu talade om framtiden, ifall liknande incidenter skulle framdeles uppstå. Förfarandet kunde bestå t.ex. i att en gemensam kommission med en opartisk ordförande finge undersöka fall av den art jag nämnt. V. sade, att han inte visste, vilka frågor jag tänkt mig såsom föremål för behandling. Jag hade talat rent abstrakt. Jag nämnde på nytt sådana incidenter som flygplanshändelserna och vidare de fall, som tidigare inträffat med kvarhållande av fiskebåtar. V. sade, att han inte kände till dessa sistnämnda fall. Beträffande flygplansaffären var försvinnandet av det första planet en händelse, som inte vidkanns Sovjetunionen. Catalinaplanet åter hade kränkt Sovjetunionens gräns. Jag insköt, att detta var Sovjet-regeringens version men inte vår. Sovjet-regeringen ansåge sig alltid ha rätt. Men när tvist rådde om inträffade fakta, borde ett undersökningsförfarande användas. V. bestred mina ord, att Sovjet-regeringen alltid ansåge sig ha rätt, men väl hade den rätt i detta fall. Ville jag emellertid ta upp denna sak på nytt, så borde han förse sig med erforderlig dokumentation. Jag återförde meningsskiftet till utgångspunkten genom att framhålla, att jag nu talat om möjligheten av en procedur att anlita i möjligen uppkommande framtida fall. Jag begärde inte något omedelbart besked men hade velat ställa frågan, huruvida Sovjet-regeringen är emot varje slags avtalad procedur för behandling av sådana incidenter, som kan inträffa mellan grannländer. V. sade då, att

Sovjet-regeringen underskrivit Förenta Nationernas stadga och sålunda accepterat därav följande förpliktelser.

V. hade under detta resonemang berört vår ställning till den av Sovjet-regeringen fastställda 12-milsgränsen i Östersjön. I anledning härav framhöll jag, att svenska regeringen givit sina flygplan direktiv att inte överskrida 12-milsgränsen. Detta betydde emellertid inte, att vi erkänt denna. Jag påminde om att frågan om sjöterritoriet finns på dagordningen för Förenta Nationernas Law Commission och att vi vid behandlingen av lagkommissionens rapport skulle hävda våra meningar.

Därefter tog jag upp spioneriäffärerna. Jag ville understryka, sade jag, att dessa också hade djupt upprört svenska opinionen. Sverige ämnade stå fast vid sin utrikespolitik och sålunda stå utanför Atlantpakten, men Sovjet-regeringen skapade svårigheter för svenska regeringens i stället för att underlätta vår politik. V. frågade, vilka spionerifall jag hade åsyftat. Jag hänvisade till det Andersonska spionaget och Embassaffären, vilka vore de stora spionaffärerna, men det fanns också en rad mindre spionaffärer, där tjänstemän vid ambassaden varit invecklade. V. sade, att Sovjet-regeringen svarat på våra framställningar i dessa fall, och han hade ingenting att tillägga. Jag framhöll, att jag inte väntat mig, att han nu skulle desavouera vad som sagts i de sovjetryska noterna, men jag hade velat betona de ogynnsamma verkningarna som sådana händelser har på de svensk-ryska förbindelserna.

V. förklarade nu, att Sovjetunionen inte hade annat intresse av informationer om Sverige än att vi fortfarande hölle oss utanför Atlantpakten och inte upplåte baser åt amerikanerna. Men härmed kunde underrättelser fås genom pressen, och det behövdes inget spionage. Då han gjorde någon antydning om provokation i syfte att skada förhållandet mellan Sve-

rige och Sovjetunionen, avvisade jag detta och underströk, att vi hade fullständigt bevis på ambassadtjänstemäns delaktighet i spionaget. Sovjetunionen hade sin Secret service, för vars handlingar utrikesministeriet kanske inte vore ansvarigt. Härpå gav V. intet svar.

Därefter nämnde jag Wallenbergsaffären. Jag visste inte, hur mycket V. personligen kände till denna. Det gällde här en svensk diplomats kvarhållande hos Sovjet. Han hade räddats av sovjetrysk militär under striderna om Budapest och hade sedan kvarhållits och befunne sig i ryskt fångelse. Det vore för oss ett mysterium, varför de sovjetryska myndigheterna kvarhållit honom. Vi hade gjort upprepade démarcher och fått undvikande svar. Det hade sagts, att Sovjet-regeringen inte kunnat återfinna honom, men jag kunde inte tro på ett sådant påstående. På grund av våra egna undersökningar, särskilt förhör med krigsfångar, som återvänt de senare åren från Sovjetunionen, hade vi bevis för att W. ännu vid en ganska sen tidpunkt funnits i rysk fångenskap. Dessa bevis härrörde från flera olika källor och var sammanstämmande. Det gällde här ett neutralt lands diplomatiska tjänsteman, och jag begärde att Sovjet-regeringen ville ta reda på W. och återvända honom till Sverige. Slutligen sade jag, att W:s återsändande skulle vara en gest i de svensk-ryska förbindelsernas intresse, som skulle mycket uppskattas i Sverige.

V. sade, att han ganska väl kände till saken. Det hade gjorts ingående undersökningar, och han kunde säga, att W. inte anträffats och inte finns i Sovjetunionen. Jag undrade, om nya undersökningar gjorts i anledning av våra démarcher innevarande år. Han svarade, att varje gång svenska regeringen gjort en framställning, hade en undersökning skett. Vilket intresse skulle Sovjet-regeringen ha att kvarhålla W.? Tusentals fångar hade ju befriats och sänds hem från Sovjetunionen. Jag

sade, att jag sagt mig just detta, att Sovjet-regeringen inte kunde ha något intresse av W:s kvarhållande, och därför hoppats på hans återsändande. Jag hade erbjudit mig att ställa visst kompletterande bevismaterial till Sovjet-regeringens förfogande men inte fått något svar på detta erbjudande. Kunde ett överlämnande av nytt material vara till nytta för W:s identifierande? V. sade sig tvivla på att något nytt skulle komma ut av en ny undersökning. /

Samtalet fördes hela tiden i artiga former, även när rätt skarpa repliker växlades.

New York den 17 november 1952.

Östen Undén

Strängt förtroligt.

P.M.

Under mitt samtal den 17 november 1952 med utrikesminister Vysjinski -
varöver en uppteckning gjorts - ställde jag även den frågan till honom,
hurvida han ansåg några utsikter finnas för en lösning av Korea-frågan
vid detta möte.

Hans svar blev, att han inte trodde på chanserna för ett vapenstille-
stånd för närvarande, ty amerikanerna ville inte ha slut på kriget. Där-
efter gav han en lång utläggning av U.S.A.:s politik och illvilliga avsik-
ter. Amerikanerna önskade tränga in i Kina, och Korea vore inkörsporten.
Det ryska folket hade lidit oerhört under två världskrig, och dess mål vore
ett fredligt uppbyggande av landet. Amerikanerna hade inte förlorat nämn-
värt i människoliv under de bägge krigen och fruktade inte ett nytt världs-
krig, som de tänkte sig utkämpat på andra folks bekostnad o.s.v. Jag in-
vände, att det amerikanska folket önskade bevara freden. Hade inte V. lagt
märke till att general Eisenhower i valstriden spelat på folkets ovilja
mot att skicka sina söner till Korea? Detta hade kanske varit den avgöran-
de faktorn för presidentvalets utgång. Jag påpekade vidare, att många
trodde, att Sovjet-regeringen inte önskade stillestånd utan ansåge sig ha
fördel av Korea-krigets fortsättande, då härigenom U.S.A. vore utsatt för
stor kraftförlust.

V. underströk då kraftigt, att detta vore fel. Sovjetunionen önskade
fred och hade visat det. Han medgav, att det amerikanska folket nog också
önskade fred men det hade inget inflytande på de ledande kretsarna. Han

sade beträffande krigsfängefrågan, att denna blott användes såsom för-
vändning. Jag insköt frågan, om detta också gällde Sovjet-regeringens
ståndpunkt i krigsfängefrågan. Han log och sade, att han menat amerika-
narna.

Jag sade, att jag också hade till hypotes, att Sovjetunionen önskade
behålla freden och ägna sig åt landets ekonomiska utveckling. Men Sovjet-
regeringen förde en hård politik och vare alltför misstänksam mot västmak-
terna. Det gjordes aldrig några koncessioner från Sovjetunionens sida.

V. sade, att Sovjet-regeringen erbjudit ett fredsavtal, men det hade man
inte lyssnat på. Den vare inte misstänksam men å andra sidan inte heller
blind. Sovjetunionen hade fått så hårda smällar under två föregående
krig, att man inte kunde kosta på sig att vara blind.

New York den 17 november 1952.

Östen Undén

v

cabinet sthlm

svensk - bonn

cabinet sthlm

C. u.

Originaltelegram

*Dahlman
delgiven*

svensk - bonn

22.11 52 kl. 13.00

*delgiven vederbrande 24/11
Su*

INK. UTRIKES DEP.		
D. No 10: A 59		
22 NOV. 1952		
AVD. P	GR. 1	MAL. Dahlman

59 foer dahlman peder hammarskjoeld moeter med bil muenchen
klocken e e klockan 16 tjugofemte

kumlin

*PA
S. 12/12*

??+?

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
I
LONDON

29 PORTLAND PLACE
W.1.

London den 22 november 1952.
1 bil.

1279

Ink.	24/11 1952	
Avd.	Gr.	Mål
P	2	En

I

AG

Q. A.

Broder,

För ordningen skull ber jag få översända en artikel om Wallenberg, publicerad i emigranttidskriften "East Europe and Soviet Russia" i dess novembernummer. En del av sakuppgifterna i artikeln stammar från oss eller rättare sagt Excellensens senaste interpellationssvar i ärendet, ehuru någon enstaka uppgift blivit missuppfattad.

*Min tillfrågade
Sten-Arne Sandfeldt*

Förste Sekreteraren P. Anger,
rikesdepartementet.

NOVEMBER 20, 1952 EAST EUROPE

pg 10, I

and resettle millions of Poles to suit Moscow's convenience.

Today revisionism is called warmongering—tomorrow this opprobrium may be reserved for the opponents of revisionism. J.K.

Diplomats Behind Bars

By JUDITH LISTOWEL

SWEDEN has not been at war since the days of Napoleon. But 135 years of neutrality have not rendered her people neutral in the great ideological war of the 20th century. Count Folke Bernadotte, murdered while on a U.N. mission in Palestine, was the best known of the Swedes who devoted their lives to aid the victims of physical or spiritual oppression; Raoul Wallenberg, who in January 1945 vanished in Budapest, the most gallant.

Raoul Wallenberg was born on August 4th 1912, into the richest family of Sweden. He had everything the world could offer—position, name, wealth, looks and ability. He became interested in trade; this took him to Hungary. During the war he frequently visited Budapest, became an expert on Hungarian affairs and learnt the language. In June 1944 he was appointed first Secretary of the Swedish Legation in Budapest and threw himself into the work nearest to his heart—the protection of Jews and Gentiles, Social Democrats and Royalists—all people persecuted by the Gestapo. He provided thousands of Hungarians with Swedish Red Cross passes, which the pro-Nazi authorities respected. (Later, the Soviet authorities would laugh at them or tear them up, Ed.)

When in 1944, after Hungary's occupation by the Germans, the Gestapo took Jews in droves to a brick factory outside Budapest, and from there shipped them in cattletrucks to extermination camps in Germany or Poland, Raoul Wallenberg rescued some of them at pistol point. His most famous exploit was when —

again with pistol in hand — he forced the crew of a train to disgorge all its inmates and shepherded them to one of the houses under Swedish protection. There they survived the Nazi terror.

Wallenberg's last report from Budapest was dated December 23rd 1944. Next day the siege began. On January 16th 1945, the Soviet Vice-Foreign Minister, Dekanozov, informed the Swedish Minister in Moscow by letter that the Soviet Military Authorities had found Wallenberg in a house in the Benczur utca and "took the necessary measures to protect him". At a later date it was admitted that Wallenberg had left Budapest on January 17th "accompanied by three military persons", allegedly to see some military commander. After that all trace of Wallenberg was lost. The Swedish Government got in touch with its legation in Budapest only two months later; on March 17th the Minister, Danielson, informed Stockholm through the Swedish Legation in Moscow that Wallenberg had been missing since January 17th. But significantly, on March 8th the communist Kossuth Radio (operated in the U.S.S.R.) had reported, "Raoul Wallenberg was murdered by Gestapo agents".

From March 1945 to this day the Swedish Government has never ceased to demand information about Raoul Wallenberg, both from the Soviet Foreign Ministry in Moscow, and from the Soviet Ambassador, Madame Kollontay, in Stockholm. It has sent at least twenty Notes, Aide Memoirs and made as many oral representations.

On January 15th 1946 the Swedish Minister in Moscow, Söderblom, had a special interview with Stalin about Wallenberg. The Generalissimo promised to do what he could to have him found. On August 18th 1947 in a Note to the Swedish Government, Foreign Minister Vyshinsky said that he had made investigations, but: "Wallenberg is not in the U.S.S.R. and is not known to the Soviet authorities. The previous statement* had been based on indirect information. It is impossible to

*The letter by Dekanozov, dated January 16th 1945.

There are only two possible answers. Either Wallenberg knows things which Moscow does not want the world to find out; or he knows things which the M.G.B. want to extract from him. The latter is the more plausible theory, as it also explains why in Hungary alone 45 British agents—who after the arrival of the Soviet troops had revealed themselves to the nearest command—have equally vanished.

Raoul Wallenberg has been awarded the highest decoration of his own country. But he is also a knight of that world order of brave men who fight for their principles far away from their native land. Whether or not the gates of his Soviet prison will ever open before him, Raoul Wallenberg's name will live, for he is one of the heroes of the great ideological war of the twentieth century.

East German Radio

By HANS JAEGER

EAST German editors and commentators are trembling in their shoes. In the People's Chamber Fritz Lange, Head of the State Control Commission, has launched a violent attack against them, which was the signal for a new purge. Next day the Press published a crop of "Letters from Listeners", accusing them of all possible crimes; then the official *Neues Deutschland* handed down its "judgment" on editors and commentators, who were: too serious and devoid of a sense of humour; had no grammar and did not know German properly; their diction was monotonous; they wrote dull scripts; they produced unrealistic plays; they organised unimaginative musical programmes — for instance, on one day they had played Shostakovitch's *Peace Song* fourteen times, and so on.

After this, a State Radio Committee was set up with the task of centralising all means of propaganda, including films. This is the last step in the series of "reorganisations". Instead of the former system of three main stations—*Deutschlandsender*, *Berliner Rundfunk* and

trace the Soviet officer who was reported to have escorted him. Wallenberg was arrested or killed by the followers of Szállasi.

The first unimpeachable evidence about Wallenberg reached Sweden last December, when the "Italian Diplomats" imprisoned in Moscow were repatriated. These were chancellery and consular officials (and one or two career diplomats), who in 1943 had not taken the oath to Marshal Badoglio, but remained in Budapest, Bucharest and Sofia as representatives of Mussolini's Republic and appointed themselves as chargé d'affaires, counsellors, secretaries and so on. The Russians sent them to Moscow and held them in prison until December 1951.

One of the Italians was incarcerated in the cell next to Wallenberg's, saw him and talked to him. As they had been fellow members of the diplomatic corps in Budapest, "mistaken identity" was out of the question. Last month—October 1952—the Swedish Government came into possession of fresh evidence that Wallenberg is alive, hence on November 12th, on King Gustav's 70th birthday, the highest Swedish decoration was conferred on him, *Illis quorum meruere labores*. The Swedish authorities are taking further steps to secure Raoul Wallenberg's release from Soviet captivity.

Wallenberg is not the only foreign diplomat to be held by the Russians—in Seoul in 1950, the Communists imprisoned the British Minister to North Korea, Captain Vyvian Holt. He is still held by them—"on Moscow's intervention" he has been allowed to write two letters to his family.

It may be said that the "North Koreans" imprisoned the British Minister because, being at war with the United Nations of whom Britain is one, it gained them "face" to humiliate an "enemy". But Sweden was neutral in the second World War, and Raoul Wallenberg had done all in his power to aid persons persecuted by the Nazis, who were then the enemies of the Soviets. Why then was he kidnapped? Why has he been held incommunicado for nearly eight years?

†Ferenc Szállasi was the pro-Nazi "Leader" of Hungary, his followers were known as Arrow Cross men from their emblem.

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

Bryssel den 20 november 1952.

P 95.

Strängt förtroligt.bil.

172.

Broder,

NM

I närslutna promemoria den 17 november 1952 har Åkerrén sammanfattat ett samtal med en här vistande ungerskflykting, vilken uppgav sig hava träffat Raoul Wallenberg i ett fångläger i Rumänien i augusti månad 1945. Enär det första samtalet blev avbrutet, utan att alla detaljer hunnit genomgås, har Åkerrén haft ett nytt samtal med honom i går. Resultatet därav kommer att redovisas i en ny promemoria snarast möjligt. Som Du därav kommer att finna, äro vissa av Adams uppgifter icke fullt hållbara vid närmare utfrågning. Detta gäller särskilt intensiteten i hans samarbete med Wallenberg. Rörande kärnpunkten, sammanträffandet med Wallenberg, anser sig vår sagesman alldeles säker. Som orsak till att han icke tidigare meddelat sina iakttagelser, uppgav han, att han, så länge han vistades bakom järnridån, i stort sett icke vågat diskutera desamma, så länge saken föreföll honom aktuell. Han har därefter hållit för sannolikt, att Wallenberg redan återkommit till hemlandet. Sagesmannen har spontant erbjudit sig att genom den fria ungerska pressen söka få kontakt med personer, som känt Wallenberg i Budapest eller i Foksanyi, vilket vi tills vidare avböjt. Jag vill fästa uppmärksamheten på att uppgiften om att Wallenberg skulle ha vistats i Foksanyi vid angiven tidpunkt, endast förekommer i Rudolf Philipps bok, sid. 163.

Slutligen bör kanske nämnas, att vår sagesman icke synes ana, att frågan är ytterst aktuell i Sverige. Han förefaller anse vårt intresse för en försvunnen kollega helt naturligt och utan särskilt nyhetsvärde.

Din tillfrågare

R. Andersson

err Utrikesrådet S. Dahlman,
ungl. Utrikesdepartementet.

P. M.

./.
Fredagen den 14 november uppringdes beskickningen av en person, som sade sig i den belgiska pressen ha sett bifogade Reuter-telegram från Stockholm angående Raoul Wallenberg. Han meddelade, att han år 1945 i ett koncentrationsläger sammanträffat med Wallenberg. På mitt förslag kom han strax efteråt till beskickningen.

./.
Som bevis rörande sin identitet uppvisade han ett odaterat presskort nr 10, utfärdat för Etienne Adam av utländska pressföreningen i Bukarest, giltigt till och med december 1946. Det var undertecknat av Frank O'Brian och A. Langes-Lezer samt försedd med ett innehavaren liknande fotografi och rumänska informationsministeriets stämpel. Kortet var utfärdat för Adam i egenskap av korrespondent för nyhetsbyrån Europariport samt tidningen Kis Ujsäg. Den sistnämnda var enligt Adams uppgift vid ifrågavarande tid ungerskt regeringsorgan och utgavs av småbrukarpartiet. Om sig själv uppgav Adam vidare, att han vore född i Eperjes år 1903 samt ungersk medborgare, intill dess han som flykting lämnade sitt hemland. Numera betraktade han sig som statslös. Till yrket vore han journalist och vistades i Belgien sedan år 1949. Han uppgav som sin adress Rue Maurice Wilmotte, 49, Bryssel. Hans nuvarande verksamhet vore att redigera ett var fjortonde dag utkommande informationsblad vid namn Témoignages; han vore även korrespondent till Milanpress. Ett exemplar av Témoignages närslutes.

Om sin bekantskap med Wallenberg berättade Adam, att han under senare delen av år 1944 under tjänstgöring i ungerska armén som reservlöjtnant varit adjutant hos den ungerske generalen Kis, vilken sedermera arkebuserats av tyskarna. General Kis hade beordrat honom till tjänstgöring hos Wallenberg. Adam träffade

Wallenberg för första gången en av de sista dagarna i november 1944 i dennes kontor på Masargatan, vilket kontor enligt Adams uppfattning tillhörde svenska legationen. Adam hade under december månad träffat Wallenberg i regel två gånger i veckan. Ibland hade sammanträffandena ägt rum på Wallenbergs kontor på Pastygatan. Adam trodde sig veta, att Wallenberg haft kontor även i kreditbankens lokaler, men han hade aldrig träffat Wallenberg där. Deras samtal hade ägt rum på tyska. Sista gången de i tjänsten sammanträffat, hade varit den 2 eller 3 januari 1945. Denna gång hade Wallenberg varit iförd kakifärgad uniform med rödakorsmärken på vapenräckens slag. På Adams fråga, varför Wallenberg bar uniform, hade denne sagt, att krigstillstånd ju rådde i Budapest. Sammanträffandet hade ägt rum i kontoret vid Masargatan. Adam hade därvid fått 20 färdiga skyddspass av Wallenberg för vidare distribution. På grund av krigshändelserna - det ryska bombardemanget - hade Adam därefter icke längre kunnat uppsöka Wallenberg. Han hade under hela december månad och ända fram till stadens erövring burit sin löjtnantsuniform för att kunna röra sig lättare i staden, men för att icke tvingas till aktiv tjänst hade han försett sig med falskt sjukintyg i antaget namn. Den 2-3 januari hade han tillfälligt bott hos en farbror på Thököly-gatan. I dennes bostad blev han strax efter sista sammanträffandet med Wallenberg av en tysk SS-trupp tvingad delta i försvarsstriden mot de anryckande allierade trupperna. Han kämpade tillsammans med denna tyska trupp i källare vid Thököly-gatan till den 13 januari. Sagda dag blev han gripen av de avancerande motståndarna i källaren till hans farbrors hus. Den inträngande truppen var rumänsk och stod under befäl av en ungersktalande person från Transsylvanien, vilken sagt till honom: "Herr löjtnant, göm uniformen". Adam hade försett sig med civila kläder bland farbroderns tillhörigheter och undgick därför att tagas som krigsfånge. Han begav sig därefter till sin egentliga bostad, Vag-gatan 13. Striderna omöjliggjorde fortsärande kontakttagande med Wallenberg eller hans organisation. Med hjälp av ett tackbrev från ryska legationen i Budapest, skrivet före

repatrieringsorganisation, vilken fick tillstånd att taga hand om förrymda ungerska krigsfångar, som anlände till Bukarest. Vissa av dessa voro från Foksanyi. Efter enträgen begäran från Adams sida fick han på sommaren 1945, sannolikt i augusti månad. tillstånd att besöka detta läger. Han reste dit med tåg. I lägreets sjukstuga hade han återsett Wallenberg, vilken syntes arbeta som biträde åt en rysk kvinnlig läkare. Adam hade lyckats växla några ord med Wallenberg, vilken varit iklädd samma rödakorsuniform som vid deras sista sammanträffande. Wallenberg hade sista tiden i Budapest haft mustasch, men i Foksanyi hade han haft skägg och varit mycket mager. Adam hade trots detta omedelbart och utan tvekan igenkännt Wallenberg och även blivit igenkänd av denne. Sammanträffandet hade ägt rum i ett stort mottagningsrum, där läkare, de flesta kvinnliga, och patienter vistades. Patienterna hade överlag kunnat gå själva, men tycktes lida av bristsjukdomar. Adam var redan i rummet, när en kvinnlig rysk läkare trädde in, åtföljd av Wallenberg, som bar några böcker och papper under armen. Wallenberg hade på huvudet en liten fältmössa av på kontinenten icke förekommande typ. Adam hade gett Wallenberg (och åtskilliga andra krigsfångar i rummet) cigarettpaket. Wallenberg hade på tyska sagt, att han icke rökte, men att han kunde köpa bröd för cigaretterna. Han hade även hunnit säga, att han ansågs vara tysk krigsfånge, varefter en rysk kapten, som eskorterade Adam, förbjudit samtalets fortsättande.

När Adam återvänt till Bukarest, uppsökte han minister Vladesco Racuasa och berättade för honom, att han träffat Wallenberg. Han hade framhållit, att det måste vara ett missförstånd, att Wallenberg hölls i krigsfångeläger, då han vare sig var tysk eller militärperson, utan svensk och diplomat. Han hade beretts tillfälle att samma dag framlägga saken även för general Susaikov, vilken lovat att undersöka densamma. Nästa dag hade Adam kallats till ryska kontrollkommissionens pressektion, där en major Balan, medarbetare i Isvestija, sagt honom, att om han icke ville dela Wallenbergs öde, borde han låta denna sak falla. Eftersom Adam tjänat vid fronten i Ryssland i 18 månader, önskade han icke taga

kriget med anledning av välvilliga recensioner av en rysk utställningspaviljong samt på basis av sina kunskaper i ryska hade han erhållit arbete hos ryska armén som tolk. En laissez-passer hade utfärdats för honom av majoren Nefetov. Han arbetade därefter som tolk en månads tid, varunder han icke gjorde något försök att kontakta Wallenberg eller dennes organisation.

I början av februari månad hade den kommunistiska tidningen Szabadsag (vilket enligt uppgift betyder "frihet") sammankallat alla Budapest-journalister till ett möte i pressföreningen. Vid detta möte hade Adam träffat chefredaktören för Kis Ujsäg från före kriget, greve Desseffy, för vilken Adam tidigare arbetat. Desseffy upplyste Adam, att han numera vistades som flykting i München, där han vore direktör för de ungerska utsändningarna i Radio Free Europe. Greve Desseffy hade återanställt Adam vid tidningen. Adam utsågs snart till Kis Ujsäg's korrespondent i Balkan-länderna. Den 1 maj 1945 hade Adam begivit sig i hästkär-ra från Budapest till Belgrad för att på sin tidnings uppdrag intervjua marskalk Tito. Den 4 maj hade han anlänt till Belgrad, och en eller två dagar senare hade han i en landsortsstad fått företräde för marskalken, vilken förrättade en inspektionsresa. Han hade därefter begivit sig till Bukarest, dit han anlände den 8 maj. I Bukarest skulle Adam ha sitt huvudkvarter som korrespondent, och han vistades där till slutet av 1946. Han tog in på Athenée Palace, där han sedan bodde under hela sin tid i Bukarest.

När Adam anlände till Bukarest, hade han haft att anmäla sig dels hos ryska kontrollkommissionen och dels hos vissa rumänska myndigheter. Från besök i Genève före kriget kände han en rumänsk radikal vid namn Vladescu Racuasa, vilken år 1945 var minister för nationalitetsfrågor och för närvarande enligt Adams förmodan vore ambassadör i Moskva. Denne minister var god vän med en rysk general vid namn Susaikov, vilken Adam även lärt känna. Genom dessa förbindelser erfor han, att åtskilliga ungerska krigsfångar funnes i ett läger i Foksanyi i Transsylvanien. Efter som någon ungersk beskickning icke fanns i Bukarest, ansåg sig Adam böra taga sig an krigsfångarnas sak och skapade en mindre

några risker och hade sålunda även avhållit sig från att söka underrätta svenska beskickningen, vilken han visste fanns i Bukarest. En kvinnlig representant för Adams repatrieringsorganisation hade något senare besökt lägret i Foksanyi och då lyckats inhämta, att Wallenberg icke längre vistades där. Han hade strax efter Adams besök blivit förd med ångbåt till Odessa. Frukten för repressalier hade avhållit Adam från att söka lämna meddelanden om Wallenberg.

Efter samtalet har Adam emellertid i brev meddelat mig följande:

"Je dois demander pardon à vous, mais j'ai oublié faire mention de quelque chose.

A Bucarest, dans la capitale roumaine, se trouvait, en même temps où je travaillais là, un individu nommé Monsieur Eduard Ellenberg, journaliste juif-roumain; prétendument, il a été chargé de représenter le journal intitulé "Stockholm Tidningen" en Roumanie au courant de l'année 1945. Je lui racontais la triste histoire de M. Wallenberg. Mais M. Eduard Ellenberg seulement m'a fait des promesses et n'a fait rien pour cette affaire. Peut-être dans la rédaction du journal "Stockholm Tidningen", on le connaît; car quoi on peut encore prendre des renseignements."

Rörande sina vidare öden uppgav Adam följande. Vid månads-skiftet november-december 1946 arresterades han av rumänsk polis och utvisades. Anledningen härtill hade varit samröre med en amerikansk journalist och expert på Balkan-förhållanden vid namn Markheim. Denne hade samtidigt fått söka sin tillflykt hos den amerikanska avdelningen av den allierade kontrollkommissionen. Enligt Adams uppfattning hade arresteringen varit beordrad av ryska vederbörande, men dessa hade icke själva velat företaga detta ingripande. Han hade berövats sitt pass, vilket varit försett med turkiskt inresevisum. Han hade hållits i fängelse i tre veckor, varefter han transporterats till Bukarest^{Bukarest?}. Julen 1946 hade han tillbringat hos sin mor, som då var och fortfarande vore bosatt i Balaton-Akaratty (Modern hade varit omgift och heter icke längre Adam). Efter julen hade han försökt få återinträda i tjänst vid sin tidning, vilket icke lyckats. Chefredaktören

greve Desseffy hade då med utnyttjande av sin ställning som parlamentsledamot flytt från Ungern. Vid Adams återkomst var Kovacz Bela chefredaktör, men denne arresterades av ryssarna några dagar senare. Han efterträddes först av en person vid namn Balo, vilken senare blev minister i ungerska regeringen. Denne efterträddes i sin tur av en kommunist vid namn Antalffy, vilken gav Adam definitivt avslag på hans begäran om återanställning.

Efter sin återkomst från Bukarest hade Adam varje vecka varit kallad till den ungerska polisen för förhör med anledning av misstankar om att han levererat material till utländska pressartiklar om ungerska frågor. Efter omkring sex månaders förhör hade Adam arresterats på polishögkvarteret Andrassy-gatan 67. Han frigavs emellertid snart till följd av intervention från en yrkeskollega, som var tidningen Vilagoczag's reporter vid folksdomstolen. Kamraten, som var kommunist och jude, hade Adam under kriget räddat från deportation genom att göra honom till sin ordonnans och föra upp honom i sin trupps rulla under falskt namn. Dennes verkliga namn var Czorna Bela. Efter frigivningen hade Adam haft skyldighet att anmäla sig för politiska polisen varje tisdag. I november 1947 flydde han från Ungern. Han kom till Graz i Österrike, där han anmälde sig hos en engelsk organisation vid namn FSS. Han försörjde sig där på att tillsammans med en kamrat framställa nyhetsmeddelanden falskligen dagtecknade i Bukarest och likaledes falskligen angivna såsom emanerande från nyhetsbyrån Europariport, om vilken han för övrigt nämnde, att den övertagits av Kominforms organisation. Dylika meddelanden hade bl.a. tillställts Stockholms-tidningen, och Adam trodde, att densamma publicerat några av dem. Efter fyra månader hade denna verksamhet avslöjats, och Adam hade då begivit sig till Schweiz, där han förgäves försökt träffa kamrater från besök därstädes under 1930-talet, då Adam refererat förhandlingar i NF och internationella arbetsorganisationen. Då detta misslyckades, begav han sig illegalt till Frankrike, där han en tid arbetade som grovarbetare i Grenoble. På grund av den låga lönen och de höga levnadskostnaderna hade han icke kunnat stanna utan låtit enrollera sig som gruvarbetare i Belgien. Han hade under sex

månader arbetat i en kolgruva i närheten av Charleroi. Efter framställning till M. Spaak hade han lyckats få belgiskt uppehållstillstånd och möjlighet att utgiva sitt informationsblad.

Redan i början av samtalet framhöll Adam, och han upprepade återigen, att han, ända till dess han sett ovan återopade tidningsnotis, trott, att Wallenberg för länge sedan återkommit till Sverige. Han förklarade sig beredd beediga sina uppgifter och stode gärna till mitt förfogande för att lämna ytterligare detaljupplysningar.

Bryssel den 17 november 1952.

Sten Åhner

Le Matin 13 nov. 1952.

ad 24/11-52

au journal.

La Suède demande la libération d'un diplomate détenu en U.R.S.S.

STOCKHOLM, 12 — (Reuter). — On apprend de source bien informée que le gouvernement suédois a demandé au gouvernement soviétique de libérer un diplomate suédois arrêté par les Forces russes lors de leur entrée à Budapest en 1945.

Il s'agit de M. Raoul Wallenberg, secrétaire à la légation suédoise, qui s'occupait à Budapest de l'aide aux personnes déplacées et à d'autres victimes de la guerre.

Le gouvernement soviétique avait informé la Suède que l'armée rouge avait assuré la protection de M. Wallenberg au cours de la période de confusion qui suivit l'occupation de Budapest, après quoi le diplomate était parti de la capitale hongroise par ses propres moyens.

Les Russes ont affirmé qu'il résulte des enquêtes entreprises par M. Wallenberg ne se trouvait pas en territoire soviétique, mais d'anciens prisonniers politiques ont déclaré qu'ils ont parlé avec le diplomate dans un camp de travail russe.

Témoignages

Rédaction et administration :

49, rue Maurice Wilmotte, Brux. - Tél. 37.11.84

Paiement : Pour la Belgique au C.C.P. n° 3407.28
de M. E. Adam ou au C.C. Kredietbank de
M. Mester à Bruxelles.

Pour l'Etranger : par mandat international.

ABONNEMENT PAR AN :

Allemagne : 42 D Marks - Belgique : Fr.B. 500,—

Grande-Bretagne : 3,5 £ - Italie : 6.000 Lires

France : Fr.Fr. 4.000.— - Suisse : Fr. Ss. 50.—

CONCENTRATION MILITAIRE

AUCUN PEUPLE NE PEUT PLUS SE SAUVER SEUL

par M. VAN ZEELAND,

Ministre des Affaires étrangères de Belgique

Comme si les horreurs de la dernière guerre étaient déjà oubliées, de nouveaux foyers d'incendie s'allument à travers le monde. Les camps de concentration se referment sur des hommes qu'il faut compter par centaines de milliers. Les gouvernements des peuples libres voient leurs efforts vers la paix et l'ordre international entravés sans répit.

Certains trahissent la notion du droit, se rattachent à une théorie de force et de violence, source des plus grands maux de toutes les époques. Le droit du plus fort devient une menace de plus en plus lourde pour la paix, pour la liberté, pour la civilisation. C'est pourquoi la lutte que vous avez entreprise me paraît une manifestation réconfortante du nécessaire du redressement des esprits.

J'en suis persuadé, une contribution essentielle à l'établissement d'une paix sincère entre les peuples. La tâche que vous affrontez sera longue et pénible, peut-être, mais n'oubliez pas que les victoires les plus durables sont celles que l'humanité remporte sur l'injustice, la misère et l'ignorance. Aucun peuple ne peut plus se sauver seul. L'union des peuples libres est la condition du salut commun. Voici pour nous l'heure de l'action : il faut lutter ou disparaître. Puissent les hommes de bonne volonté comprendre et vous aider.

SOVIETIQUE EN SIBERIE

Reportage de notre correspondant
au Proche-Orient :

En direction de l'Amérique
du Nord...

(Quelque part en Orient-Central.)

Un employé de chemin de fer russe, ayant choisi la liberté, est arrivé de Hong-Kong à bord d'un paquebot et m'a fait part de ce qui suit : renseignements concernant la situation militaire soviétique en Sibérie. Cet homme, a été employé des chemins de fer russes pendant 22 ans, au chemin de fer "Transsibérien".

« La 7e Division de Moscou a été transférée en Sibérie... », dit-il. « Pensez-vous que la prochaine guerre éclaterait sur le territoire de l'Europe? Non, Monsieur, c'est en Sibérie que, visiblement, se concentre le principal de l'Armée Rouge! »

Par le Japon ou par l'Alaska?

« Les armes fournies aux troupes sibériennes sont des armes ultra-modernes et par excellence offensives. Sont-elles dirigées vers le Japon ou l'Alaska? je ne sais, ce n'est d'ailleurs pas mon affaire.

Il est à remarquer que selon des experts militaires japonais, les Russes auraient groupés 40 Divisions au Nord de Vladivostok. »

« Dans les eaux japonaises, au nord de Tetyukhe, une base navale gigantesque a été construite; il y séjourne actuellement, 600 avions. Pour la construction de cette base, c'est moi, c'est-à-dire le "Transsibérien" qui a transporté les matériaux. Ici sont cantonnées la 5e et 7e division navales des Russes ».

Pouvez-vous me dire de quoi se composent ces deux divisions?

« En Russie, chaque écolier le sait : ces flottes sont la fierté de l'Union Soviétique; elles sont composées de 2 croiseurs de 8.500 tonnes, 25 contre-torpilleurs et 165 sous-marins. »

Le reporter s'étonne mais ne dit rien. Mais son interlocuteur s'échauffe et poursuit :

« Khabarsk est la garnison permanente des 14 divisions, dont 10 divisions aériennes avec 420 avions stationnent dans cette région, sur 6 aérodromes. L'établissement de Konsomolsk a été transformé pour le raffinage du pétrole pour fournir l'essence aux avions... »

Division d'anciens prisonniers japonais.

« Sur les îles Kirili, dans la région polaire du Nord, on mettait sur pied une division d'anciens prisonniers japonais, elle est commandée par le général Ryuji Seymin. En fait, sur le territoire de l'île Shumoshu se trouvent 450 avions soviétiques; à Camchatka il y avait 15 divisions : 2 corps d'armée de fantassins, 1 division de marins, 3 divisions de parachutistes et 3 divisions aériennes. »

« En même temps, on poursuit en Sibérie la construction de 6 lignes de chemins de fer, reliant Jakutsk à Anadir, Nikolajevsk à Camchatka et la mer à Chocki; d'autre part, 4 lignes ont été construites en direction de l'Amérique du Nord. »

« Quant à la 6e Armée Rouge, elle se trouve à Mandsourie et son quartier général dans la ville de Kirin. »

« **Personne ne me croit** » dit finalement l'employé de chemin de fer russe, « comment pourrais-je témoigner que je dis la vérité? J'ai personnellement vu la 7e Division de Moscou s'embarquer pour ces régions. »

Notre homme est un fervent admirateur de l'Europe qu'il trouve une merveille. Il compte s'y rendre bientôt. Il a en elle pleine confiance... Pauvre Homme!

Ladislav GAAL.

Entrevue avec Ana PAUKER chez son coiffeur.

(Etienne Adam, ancien rédacteur pour les Balkans du quotidien "Kis Ujsag" a écrit un ouvrage intitulé : « Artisan d'Isis » dont nous extrayons ce chapitre.)

Une femme sexagénaire, corpulente, de taille de 1,5 m environ, cheveux bien coiffés, yeux gris-brun; le front serein.

Un sourire permanent est fixé sur les lèvres. Le sourire d'une idole, mais, c'est ici une idole vivante, qui fume toujours la cigarette. Cette idole est habillée d'une robe de soie; au doigt, une bague en or, sertie d'un diamant taillé; sac et chaussures de cuir en crocodile. Enfin, ses jambes sont gainées de bas nylon. L'ensemble, une idole de nos jours qui s'appelle : Madame Ana Pauker.

Tranquillement assise, chez son coiffeur, sous le casque à sécher, fumant la cigarette et lisant une revue illustrée... américaine. Je prends une chaise et... mon courage et m'assois près d'elle.

Le bon patron coiffeur est devenu pâle.

— Mais Monsieur, s'écrie-t-il, vous êtes complètement fou, laissez donc Tovarichi Ana Pauker tranquille! »

La "Tovarichi" lève la main gauche.

— Laissez-le parler » dit-elle, et elle se tourne vers moi, « que puis-je pour vous, jeune homme? »

GENERAL NYSENS :

La politique des Etats-Unis en Extrême-Orient

Si les conceptions de Mac Arthur avaient été adoptées, la Russie serait peut-être intervenue en Corée et je ne pense pas que la guerre aurait été circonscrite à l'Extrême-Orient. Je crois au contraire qu'elle se serait étendue à l'Europe.

Le ministre de la Défense n'envisagea les événements de Corée qu'au point de vue politique. Il n'en fut pas de même des chefs d'état-major, qui furent amenés par les questions des sénateurs à critiquer certaines décisions d'ordre militaire prises par le commandant en chef des forces des Nations-Unies.

Tout en reconnaissant l'avantage de prestige que l'application des mesures préconisées par le général Mac Arthur aurait eu pour la position des Nations-Unies en Corée et pour celle des Etats-Unis en Extrême-Orient, le général Bradley, président du Comité des chefs d'état-major, déclara que les membres de ce comité sont mieux placés que le général Mac Arthur pour apprécier l'importance de l'affaire de Corée dans le cadre de la situation stratégique mondiale. A son avis la seule voie à suivre pour s'opposer à l'extension du communisme — pendant la période où la puissance militaire des Etats-Unis et de leurs alliés est en pleine croissance — est d'employer **tous les moyens possibles hormis la guerre**. Cette idée il l'a exprimée par une formule lapidaire, qui doit avoir fait grande impression sur les membres des comités et sur l'opinion publique américaine. Suivre la stratégie du général Mac Arthur, a-t-il déclaré, nous entraînerait « *in the wrong war, at the wrong place, at the wrong time and with the wrong enemy.* »

In the wrong war, parce que dans une guerre étendue à la Chine, les Etats-Unis dépenseraient en vain des vies humaines, des moyens matériels, et seraient abandonnés de la plupart de leurs alliés **at the wrong place**, parce qu'il est beaucoup plus important de défendre l'Europe occidentale que la Corée; **at the wrong time**, parce que les forces des Etats-Unis et des nations du Pacte de l'Atlantique sont encore loin d'être suffisantes à l'heure actuelle et que le temps tra-

vaille en leur faveur; **with the wrong enemy**, parce que si l'on ne pouvait pas éviter la guerre, ce n'est pas la Chine, objectif secondaire qu'il faudrait combattre, mais l'U.R.S.S., objectif principal.

Au sujet de la contre-offensive que les Chinois déclenchèrent le 25 novembre et qui provoqua la désastreuse retraite des forces des Nations-Unies jusqu'au sud du 38° parallèle, Bradley déclara que Mac Arthur n'avait pas été averti par son propre service de renseignements de l'imminence de l'attaque chinoise, que cependant des soldats chinois faits prisonniers en octobre l'avaient annoncée et que le 6 novembre Mac Arthur lui-même avait signalé que des Chinois traversaient le Yalu.

Le général Bradley dit également qu'au mois de novembre le comité des chefs d'état-major avait averti Mac Arthur à deux reprises du danger qu'il y avait à maintenir le Xe Corps isolé de la 8e armée dans le Nord de la Corée et à laisser ainsi le flanc droit de cette armée découvert. Le calcul des probabilités nous enseigne, pourrait-on ajouter, que lorsqu'un événement s'est produit dans des circonstances déterminées, il existe un certain pourcentage de chances qu'il se reproduise dans les mêmes circonstances. Or, le 31 octobre une première contre-offensive exécutée par des divisions de « volontaires » chinois débouchant de la Mandchourie, avait fait reculer la 8e armée jusqu'au fleuve Chongchon, à hauteur de Sinanju. Le commandant en chef des forces des Nations-Unies aurait dû en conclure que l'éventualité d'une deuxième contre-offensive ne pouvait être exclue.

Le général Collyns, chef d'état-major de l'armée, succédant au général Bradley, témoigna que le comité des chefs d'état-major, fit savoir au général Mac Arthur le 27 septembre que, pour des raisons politiques, aucune force de terre sous son commandement, **à l'exception des unités sud-coréennes**, ne pourrait être utilisée dans les provinces septentrionales de la Corée touchant au territoire de l'U.R.S.S. ou à la Mandchourie.

Néanmoins, le 24 octobre, Mac Arthur donna à ses subordonnés des instructions les autorisant à utiliser **toutes leurs forces terrestres**, si c'était nécessaire, pour s'emparer de la Corée du Nord entière. De plus, déclara Collins, il envoya des divisions américaines vers la frontière mandchoue sans prévenir à temps les chefs d'état-major et il répondit aux demandes d'explications qu'il l'avait fait pour des nécessités militaires. Après le désastre des mois de novembre et de décembre 1950, dit enfin le chef d'état-major de l'armée, le général Mac Arthur se montra très pessimiste et les chefs d'état-major eurent l'impression qu'il voulait évacuer la Corée. Pour s'en rendre compte sur place, les généraux Collins et Vandenberg se rendirent en Corée en janvier 1951 et constatèrent que la situation n'était pas aussi mauvaise qu'ils l'auraient cru.

D'après la presse américaine, les généraux Bradley et Collins montrèrent quelques hésitations à critiquer les décisions militaires de Mac Arthur. En loyaux soldats, il leur répugnait d'attaquer un général de rang élevé, à qui la nation devait beaucoup et à l'égard duquel ils éprouvaient le plus grand respect pour ses éminents services du passé, y compris la manœuvre géniale d'enveloppement stratégique d'Inchon exécutée sur la côte occidentale de la Corée le 15 septembre 1950.

Le général Vandenberg, chef d'état-major de la force aérienne, témoignant à son tour, se montra résolument opposé à la politique de Mac Arthur préconisant le bombardement de la Mandchourie. Il déclara que l'aviation américaine était à même de dévaster la Mandchourie, mais que cette opération entraînerait de grandes pertes et ne pourrait être efficace que si toute la puissance aérienne actuelle des Etats-Unis était employée, ce qui pourrait être néfaste pour la paix du monde, l'aviation américaine étant le seul facteur qui jusqu'à présent ait pu empêcher l'U.R.S.S. de déclencher une guerre.

Au point de vue maritime, l'amiral Sherman, chef d'état-major de la marine, exprima l'avis qu'un blocus naval des côtes chinoises diminuerait la puissance combative de la Chine communiste, mais que si les Etats-Unis devaient l'entreprendre sans le concours des autres nations participant à la guerre de Corée, il serait possible

que l'U.R.S.S. s'y oppose par la force. De l'ensemble de leurs dépositions, il résulte que les chefs d'état-major américains n'étaient pas d'accord avec Mac Arthur sur la politique à suivre dans la guerre de Corée et qu'ils estiment qu'il y aurait eu lieu de relever le général Mac Arthur de son commandement même en ne se plaçant qu'au point de vue purement militaire.

Devant les comités des services armés et des Affaires étrangères du Sénat, le secrétaire d'Etat Dean Acheson, défendit la politique pratiquée par les Etats-Unis en Extrême-Orient. Il déclara que le département d'Etat était opposé au bombardement aérien de la Mandchourie parce que cela augmenterait sans profit les risques de guerre généralisée et mettrait en danger les alliés de l'Amérique. Il ajouta qu'un projet de blocus naval des côtes chinoises était à l'étude, mais que les nations, qui n'ont pas encore imposé des restrictions complètes à leur commerce avec la Chine, n'accepteraient certainement pas d'y participer. Il insista d'autre part sur l'importance du maintien de Hong-Kong, centre d'observation important pour les Etats-Unis et pour l'O.N.U. En ce qui concerne l'admission de la Chine communiste aux Nations-Unies et le sort de Formose, il tranquillisa les sénateurs républicains en déclarant que ces questions ne figureraient pas parmi les conditions d'un règlement de paix en Corée. Un sénateur américain lui ayant posé la question suivante : « Si les hostilités étaient arrêtées là où elles ont commencé, c'est-à-dire, au 38° parallèle, ne serait-il pas difficile de justifier les pertes subies ? » M. Acheson répondit : « Nous avons commencé les hostilités dans le double but de repousser l'agression et de restaurer la paix en Corée. Si nous réalisons ces deux choses, je pense que nous aurons réussi. »

Dans un article paru dans le "Newsweek" du 11 juin, Ernest Lindley, directeur du bureau de ce magazine à Washington, écrit que l'enquête sénatoriale a projeté de la lumière bien au delà de l'affaire Mac Arthur et de la politique relative à la Corée. La lecture de cette enquête a permis à M. Lindley de faire les constatations suivantes au sujet de la manière dont les membres du comité des chefs d'état-major comprennent leur mission et apprécient la situation mondiale. Les plus hautes autorités militaires des Etats-Unis, écrit-il — en l'espèce les chefs d'état-

major du Pentagone — comprennent la politique internationale et l'importance de la diplomatie. Ils ont su tirer profit de l'expérience de la deuxième guerre mondiale, laquelle a montré la nécessité d'une coordination étroite, aussi bien en temps de guerre qu'en temps de paix, entre l'action des diplomates et celle des militaires. Ce besoin de coordination fut à l'origine de la création du "National Security Council" et du "National War College". Dans ce collège les questions de stratégie mondiale sont étudiées en commun par des officiers des trois services armés et par des fonctionnaires du département d'Etat (1). Les quatre membres du comité des chefs d'état-major sont d'accord sur les grandes lignes d'une stratégie mondiale et rejettent unanimement l'idée d'une guerre préventive. Si une guerre de-

venait inévitable, ils croient cependant que les Etats-Unis la gagnerait. Ils ont compris que dans un conflit à objectif limité, où l'on ne peut engager que des effectifs limités, il ne faut pas appliquer de façon rigide la doctrine de guerre usuelle, suivant laquelle l'obtention de la victoire exige la conquête complète du territoire, l'anéantissement ou la reddition sans condition de l'adversaire.

Ces constatations sont très encourageantes pour les nations alliées aux Etats-Unis.

Général NYSSENS.

(1) En Grande-Bretagne, il existait déjà avant la guerre, pour l'ensemble du "British Commonwealth" deux institutions analogues : l'"Imperial Defense Committee" et l'"Imperial Defense College".

La Défense de l'Europe Occidentale

par Cyril FALLS,

Professeur d'Histoire de la guerre
à l'Université d'Oxford.

L'agression communiste en Corée a constitué un stimulant plus sévère en faveur de la défense de l'Europe Occidentale que toutes les autres menaces qui l'ont précédée. Le progrès souhaitable et urgent pour 1951 serait de transformer en des réalités tangibles les projets qui n'existent que sur papier, en d'autres termes, que l'on renforce les paroles par des actes. Les présages sont plus favorables que dans le passé. La désignation du général Eisenhower en qualité de Commandant suprême des forces alliées en Europe prouve que les Etats-Unis ont l'intention de soutenir leurs alliés européens avec plus d'efficacité, et au moyen de l'élément primordial que constituent les forces de terre, aussi bien sur mer que dans les airs.

Antérieurement, une des difficultés les plus sérieuses à surmonter était que l'on ignorait à quel point les Etats-Unis étaient décidés à s'engager en Europe. Aux Etats-Unis, on a reproché à l'Europe un manque de décision et d'énergie, et même son défaitisme. Mais il ne fait aucun doute que ces reproches, là où ils étaient justifiés, étaient dus en partie à la crainte qu'en cas de guerre les Etats-Unis se tiendraient à part et

mèneraient une guerre à longue distance. Pour beaucoup d'observateurs américains, il semblait que si l'aide américaine et leurs forces ne faisaient pas partie intégrante de la défense, celle-ci serait vouée dès le début à la défaite. La récente assurance à ce sujet a été réconfortante.

A l'heure actuelle, les forces américaines engagées en Corée atteignent des proportions inquiétantes. Le point crucial étant en Europe, cette situation peut être considérée comme un succès pour l'astucieuse stratégie des communistes dans le monde.

Cependant, aux Etats-Unis, de nouvelles armées sont en voie de formation. Le programme d'armement est non seulement décidé ou au stade d'expérimentation de prototypes, comme c'est souvent le cas en Europe, mais il a été sérieusement pris en mains.

Le renforcement de l'Europe n'attend plus que le rapport du général Eisenhower.

De grandes quantités d'armes et de matériel ont déjà traversé l'Atlantique et atteint leurs destinataires européens, et de plus grandes quantités suivront prochainement. Il n'est pas nécessaire de s'étendre sur les immenses ressources du potentiel de guerre américain. La

production de masse de l'industrie américaine est pratiquement égale à celle du reste du monde.

En Europe, la France compte porter ses effectifs de cinq à six divisions cette année et à vingt-cinq divisions en 1953. La Grande-Bretagne est en voie de créer trois divisions supplémentaires, l'une d'elles étant destinée à résider en Allemagne dès sa formation. Alors qu'en France le service militaire a été porté à dix-huit mois seulement, en Grande-Bretagne il a été porté à deux ans, ce qui peut être considéré comme une grande augmentation d'efficacité. De plus, elle dispose d'un personnel spécialisé plus nombreux, ce qui est une nécessité vitale pour les guerres modernes, qui sont mécanisées. La Grande-Bretagne aura encore à supporter une large part de la défense de routes atlantiques, vitales pour l'entretien de la puissance militaire de l'Europe occidentale.

Il a été estimé qu'il faudrait environ 50 divisions pour la défense des territoires européens situés à l'ouest du Rhin, et cela en supposant réalisées les deux conditions suivantes : tout d'abord pouvoir disposer d'une grande supériorité aérienne, et ensuite que ces forces terrestres aient la possibilité de recevoir des renforts dans un délai relativement bref en cas de guerre. Il y a une présomption de supériorité aérienne, mais non une certitude. Moyennant cette supériorité, les renforts pourraient être acheminés et à ce propos on peut noter que les divisions territoriales britanniques, après quelques mois d'entraînement en cas de mobilisation, en valeur combattive ne le céderaient pas de beaucoup aux divisions équipées par les puissances continentales. Cependant, il reste deux graves objections quant au plan de défense basé sur de pareilles hypothèses. Tout d'abord, on ne voit pas très bien comment arriver au chiffre de 50 divisions au début de la guerre, étant donné les ressources actuelles. Ensuite, le Rhin est une frontière trop à l'Ouest, ce qui pose un problème d'espace.

En vérité, un pareil plan de défense impliquerait l'abandon de l'Allemagne de l'Ouest et avec elle, non seulement un terrain précieux, mais, ce qui est plus précieux encore, des ressources en hommes et en industries et, notamment l'énorme potentiel industriel et militaire de la Rhur qui constituerait pour la Russie le plus beau butin de guerre dont elle pourrait s'emparer en

Europe. Les puissances du Traité Atlantique à elles seules ne sont pas en mesure de défendre l'Allemagne Occidentale, sans laquelle leur propre défense se trouve affaiblie, peut-être irrémédiablement. Si, par contre, l'Allemagne Occidentale pouvait apporter une contribution efficace à sa propre défense, la situation stratégique dans son ensemble s'en trouverait modifiée favorablement.

Quels sont les obstacles qui s'opposent à la participation de l'Allemagne Occidentale à sa propre défense?

Il y a tout d'abord l'hésitation générale que l'on éprouve à réarmer un ennemi — un ennemi d'il y a moins de six ans — et à recréer l'une des plus puissantes machines militaires que le monde moderne ait connue. Ensuite, il y a la crainte sans doute partagée par toutes les parties contractantes du Traité de Bruxelles, notamment exprimée par la France, de se trouver côte à côte avec une Allemagne réarmée et peut-être douée d'une mentalité arriérée. Certains Français disent que la situation en s'améliorant — il n'y a aucun symptôme en ce sens à l'heure actuelle — amènerait les Etats-Unis à abandonner l'Europe, laissant la France en face d'un nouveau danger : le danger allemand, et qui, cette fois, serait à leur porte, au lieu du danger russe.

Finalement, ce qui peut paraître surprenant, les Allemands eux-mêmes envisagent leur réarmement avec une certaine répugnance, particulièrement forte parmi les éléments jeunes et les plus cultivés.

Quant à la première objection, celle que l'on pourrait appeler l'objection de principe, elle a pour ainsi dire disparu. Aux Etats-Unis, étant donné l'urgence de la situation, elle est devenue un élément mineur. La Grande-Bretagne et la France sont arrivées à admettre qu'un certain réarmement de l'Allemagne était nécessaire. L'objection particulière à la France se ramène donc à une question de mesure, de détails.

Quelle que soit la valeur des arguments français, ils ont pesé dans les discussions qui ont eu lieu, parce qu'ils ont montré à l'opinion publique l'aspect du réarmement allemand, alors que sans cela peut-être le peuple ne l'aurait pas réalisé. L'objection allemande semble actuellement per-

dre de son importance, au fur et à mesure que l'Allemagne se rend compte qu'elle n'est pas mise en face d'un fait accompli, et qu'on ne fait pas appel à elle pour une mission servile.

Chacun est d'accord pour dire qu'il ne faut pas recréer l'ancien état-major général ni l'armée allemande d'après son ancienne formule. Quant à l'état-major, certains avis exprimés ne sont pas allés jusqu'au fond de la question. Les états-majors sont constitués d'après des méthodes diverses propres à chaque pays, mais ils doivent partout comporter quatre branches générales : Opération, Renseignements, Matériel, Enrôlement et Discipline. A moins que le recrutement des soldats allemands ne se fasse, comme pour les mercenaires étrangers, à un dépôt tel celui de Sidi-bel-Abbès, ce que ne supporterait jamais l'orgueil allemand, les deux dernières branches sont indispensables. Se passer de la seconde serait diminuer délibérément les chances de réussite dans la défense de l'Europe Occidentale. Pour ce qui est de la première branche, celle qui constitue le caractère essentiel de tout état-major, on pourrait se passer d'un état-major central des opérations, mais les unités allemandes devraient avoir un service ou un bureau des opérations, et l'Allemagne devrait être représentée dans les états-majors supérieurs. Il y a peut-être un risque à cela, mais il faut le prendre.

Deux avis extrêmes quant aux modalités de la contribution terrestre de l'Allemagne Occidentale sont basés, le premier sur une notion d'efficacité, le second sur une notion de prudence. Ils peuvent être spécifiés comme étant l'avis américain et l'avis français. Le premier estime que la contribution unitaire allemande idéale devrait être la division. La division peut se définir comme étant la plus petite unité militaire capable d'agir seule, qui se suffit à elle-même et qui peut être aisément administrée.

Les Français, au début, proposèrent comme plus forte unité allemande le bataillon : un certain nombre de bataillons étant dispersés parmi l'armée européenne. Ceci constituerait un gaspillage d'hommes et d'efforts, mises à part les objections d'ordre politique et militaire. Il a été annoncé qu'un compromis avait été pris en considération sous la forme de groupes de combat composés de toutes armes et comprenant environ six mille hommes. Ceux-ci échapperaient au

moins au principal défaut de la première proposition française. La décision finale doit encore être prise, après consultation du gouvernement du docteur Adenauer.

L'importance du contingent allemand serait déterminée par la quantité de matériel disponible et la nature de son armement comporterait en tout cas une artillerie de campagne anti-tank et anti-aérienne. Si les groupes de combat dont il a été question ci-dessus constituaient les unités de base, il serait souhaitable que chacun d'eux comprenne un bataillon de chars. Il faudrait également une petite force aérienne tactique. Nous dépasserions le cadre de cet article en examinant en ses détails la composition et l'ordre de bataille du contingent allemand. C'est un sujet de haute technique, n'offrant cependant guère de difficultés, si ce n'est sur le plan politique, car sur le plan militaire, il est un de ceux auxquels les états-majors entraînés et doués d'expérience sont accoutumés.

Il faut espérer, cette fois, qu'il n'y aura plus de temps perdu en palabres et en disputes vaines et inutiles comme celles auxquelles nous nous sommes finalement accoutumés. Les hommes d'Etat qui s'y sont livrés ont déjà placé leur pays en danger de mort à cause de leur temporisation. Il n'y a plus une seconde à perdre maintenant.

Un nouveau danger, indirect cette fois, est venu s'ajouter au danger direct et immédiat d'une attaque.

Aux Etats-Unis, un courant d'opinion ayant trait aux engagements pris par le gouvernement actuel quant à l'aide à l'Europe semble se dégager. Il prétend que l'Europe est un roseau brisé, que les gouvernements d'Europe ne sont pas capables d'agir ou de se décider à agir, et que les forces américaines qui seraient envoyées se battre en Europe seraient sacrifiées. En raison de ces motifs, il estime prudent de revenir à une tactique de défense des côtes du nouveau monde et des deux grands océans, en limitant l'aide au continent européen aux fournitures d'armes et à une aide par air et par mer. **Ce courant d'opinion constitue encore une petite minorité, mais de nouvelles faiblesses ou une nouvelle inertie de la part de l'Europe ne feraient que renforcer ces arguments.** De toute façon, il est plus nécessaire que jamais de ne plus perdre de temps.

DEUX TEMOIGNAGES

par Arpád Szélpál.

M. Arpád Szélpál, le célèbre journaliste et écrivain, a écrit un ouvrage intitulé, "Budapest-Destin d'une Université" (Collection de la Revue "Preuves", Paris) dont nous extrayons ce chapitre.

« Je n'en pouvais plus, me dit ce jeune étudiant en lettres. Cela m'est venu subitement. Auparavant, je n'avais jamais pensé à quitter mon pays. Je ne sais que le hongrois et un peu de russe. Je ne suis malheureusement pas doué pour les langues. Ce fut la cause principale de mes misères.

« Mon nom a paru deux fois sur le journal mural affiché dans l'Université. La première fois, j'étais inscrit sur la liste de "ceux qui n'avaient pas encore compris la grandeur de la situation privilégiée de l'étudiant". Nous étions accusés de ne pas montrer assez de reconnaissance envers le peuple, qui avait fait tant de sacrifices pour notre éducation et envers notre libératrice, la grande Union Soviétique.

« Puis ce fut une caricature qui me désignait parmi les pires éléments coupables de négliger l'étude du russe, "cette langue sans laquelle on ne peut comprendre le sens véritable de la littérature et de la philosophie ni suivre les progrès de la science moderne".

« Là-dessus le responsable de l'organisation étudiante de la Jeunesse communiste (D.I.S.Z.) me prit à part. Il me dit qu'il était tout prêt à m'aider à surmonter mes difficultés un camarade assez fort en russe était déjà désigné pour me faire travailler; nous formerions ainsi "un attelage à deux". J'acceptai cette proposition avec reconnaissance; j'espérais ainsi faire des progrès plus rapides, d'autant que je n'avais aucune aversion pour la langue ni pour la littérature russes. Je n'étais pas mauvais élève, je passais mes "colles" avec succès, même celle de "marxisme-léninisme"; seule l'étude des langues me paraissait ardue; je n'étais pas membre du Parti, mais j'avais l'intention de m'y faire inscrire après avoir terminé mes études. Mon père était

artisan et j'avais trop connu la misère dans mon enfance pour regretter l'ancien régime.

« Mon camarade d'attelage, un gros lourdaud, parlait couramment le russe; ne sachant comment m'expliquer la grammaire, il me répétait ce que j'avais déjà lu mille fois dans les livres; il me donnait des textes à apprendre par cœur et si je ne les récitais pas sans faute, se mettait en colère et me traitait d'ennemi de l'U.R.S.S. Il finit par m'exaspérer.

« J'étais surchargé de travail. Le soir, vers onze heures ou minuit, je me laissais tomber sur mon lit, complètement épuisé. Le lendemain, à six heures, j'étais déjà en train de piocher.

« Un matin, je me sentis si fatigué que je n'eus pas le courage de me lever. Je n'étais pas malade, mais je sentais que j'avais absolument besoin de me reposer au moins vingt-quatre heures. Je lus dans mon lit et, le lendemain, un peu plus dispos, je décidai de rester encore vingt-quatre heures chez moi. Ce n'était pas de la paresse. J'avais besoin de réparer mes forces. Déjà, après ce bref repos, mon cerveau semblait fonctionner plus facilement qu'auparavant.

« J'étais donc au lit, entouré de mes livres, lorsque mon mentor fit irruption, accompagné du responsable du D.I.S.Z. Ils me dirent que j'étais un saboteur, un absentéiste, un ennemi du peuple, un traître à la démocratie et à notre grand chef Rakosi: mes mauvaises notes en russe et mon absence injustifiée aux cours allaient empêcher notre groupe d'études de réaliser "la norme" — le niveau qu'il s'était imposé. C'était là une honte qui aurait des conséquences fâcheuses pour tous. Enfin, ils me menacèrent de faire paraître mon nom et de stigmatiser mon attitude dans "Szabad Ifjúság" (organe officiel de la Jeunesse Communiste) et dans le "Szabad Nép" (organe central du Parti communiste).

« Après leur départ, je restai tranquillement dans mon lit. Je me sentais fort et reposé et je me mis à réfléchir. C'est alors que, pour la première fois, l'idée me vint de quitter le pays, de

faire n'importe quoi, n'importe où, mais de fuir à tout prix.

« Deux semaines plus tard, une nuit, je coupais des barbelés sur la frontière austro-hongroise... »

**

« Je n'en pouvais plus », me dit cet étudiant en droit, récemment arrivé en France.

Il n'avait, m'assure-t-il, aucune raison précise de quitter son pays. Il n'était pas inquiet; au contraire, on le cajolait pour qu'il se fit inscrire au Parti. Elève excellent, premier de son groupe d'études en "marxisme-léninisme", très sportif, il avait toute chance de faire son chemin dans la démocratie populaire.

« J'ai une prédilection pour la littérature. J'ai essayé de traduire des poèmes russes. On en déduisit que je serais à ma place parmi les membres du Parti. Et ce fut plutôt par modestie que je répondis :

— Attendez que je me perfectionne encore en "marxisme-léninisme".

« Par la suite, j'ai décliné cette offre pour d'autres raisons : je trouvais l'atmosphère de l'Université de plus en plus insupportable; j'étouffais.

« Notre Université était devenue une usine pratiquant le stakhanovisme. On exigeait d'un homme trois fois plus qu'il ne pouvait normalement donner. Si quelqu'un, grâce à des dons exceptionnels ou à un travail acharné arrivait à se maintenir à flot, il était aussitôt accablé de corvées supplémentaires : faire travailler un étudiant plus faible, donner des conférences sur un sujet exigeant plusieurs jours de recherches; tous les prétextes étaient bons pour le priver de tout loisir et de toute liberté d'esprit.

« Les études, les lectures obligatoires, les travaux dans les groupes d'études, les réunions du D.I.S.Z., les cours de "marxisme-léninisme", les cours de russe, il y a là de quoi noyer complètement les étudiants d'origine ouvrière et paysanne, dont la plupart arrivent à l'Université sans être suffisamment préparés. Ces pauvres garçons

et filles — car 46 % de la jeunesse universitaire hongroise appartiennent au sexe féminin — bûchent jusqu'à l'épuisement et ils ne demandent qu'à fuir dans les usines où ils pourront se perdre dans la masse.

« L'étudiant hongrois est continuellement surveillé, forcé de faire ce que le Parti lui prescrit.

S'il n'en peut plus, s'il cherche à alléger un peu son fardeau, il sera rapidement déclaré « traître à la démocratie ». Les lycéens connaissent le même sort.

« En dehors de ces études, j'étais obligé, comme tous les membres de mon groupe d'études, de participer deux fois par semaine à une réunion dont le seul but était de discuter des articles parus dans « Szabad Nép » et dans « Szabad Ifusag ». Prendre part aux débats était obligatoire. Il fallait expliquer ce que nous trouvions bon ou mauvais dans ces deux quotidiens, ce qui nous obligeait à les lire — et permettait de contrôler nos opinions.

« On nous prescrivait même les films et les pièces de théâtre à voir. Mon groupe d'études, considéré par le responsable du D.I.S.Z. comme ignare en « marxisme-léninisme », fut obligé d'aller voir trois fois le même film russe : « Stalingrad ».

« Au cours des deux premières semaines qui ont suivi mon arrivée en France, je suis allé voir chaque soir un film différent. Je ne pouvais pas me rassasier de films français, italiens ou américains. J'en ai vu des bons et des mauvais; peu m'importe, j'étais ravi de penser que, sans aucun ordre, conseil ou pression, je pouvais choisir par moi-même.

« Le camarade avec qui je me suis sauvé de Hongrie, garçon sérieux qui ne s'intéresse qu'aux études et à la littérature, a passé son premier après-midi à la foire, dans un manège de « scooters ». Après avoir fait quinze tours, il m'a dit :

« Je comprends enfin ce que c'est que la liberté! »

« Jamais auparavant il ne s'était intéressé à des jeux semblables.

« En Hongrie, je n'avais jamais l'impression d'avoir complètement satisfait à mes obligations. Mes condisciples, en général moins doués que moi pour les études, avaient encore plus mauvaise conscience. Accablés de travail, nous étions devenus résignés, obéissants, peureux, terriblement superficiels aussi, car il est impossible, en pareilles circonstances, de se cultiver réellement.

« La culture générale d'un étudiant hongrois est aujourd'hui dix fois plus faible que ce ne fut le cas naguère encore, à l'Université de Pazmany. Mais on ne demande pas aux étudiants de la démocratie populaire d'avoir une culture générale. Les professeurs eux-mêmes en sont souvent dépourvus. Le jeune diplômé hongrois n'est plus qu'un simple spécialiste dont les connaissances ne dépassent pas le cadre de son métier. Et encore...

« Auparavant, les étudiants représentaient l'élite libre de la nation. Le régime soviétique, lui, n'a pas besoin d'une élite de ce genre. Il met

tout en œuvre au contraire, pour que les Universités ne forment que des sujets obéissants.

« Les futurs membres de l'« Intelligentsia » de la démocratie populaire doivent être matés dès le début de leurs études, afin qu'ils ne deviennent plus tard des rebelles et des gêneurs.

« A l'époque de mon père, les études universitaires étaient la grande ambition des jeunes. Malheureusement c'était alors un privilège réservé aux classes possédantes. Aujourd'hui, l'étudiant hongrois soupire :

« — Ah! si j'étais conducteur de tramway!

« Le professeur dit :

« — Ah! si j'étais ouvrier!

« Et l'ouvrier, lui, gémit :

« — Si seulement j'étais ouvrier et non esclave! »

Calendrier des Foires et Expositions de l'année 1952

Voici une liste des foires et exposition qui se tiendront pendant l'année 1952. Comme cette liste ne renferme que les manifestations les plus importantes, nous signalons à nos lecteurs qu'ils peuvent consulter également la nomenclature complète des foires et expositions pour 1952, paraissant régulièrement dans le bulletin qu'édite "Coblexfo", 15, rue des Drapiers, à Bruxelles.

Allemagne

Stuttgart — Exposition spécialisée de l'industrie de boulangerie avec participation étrangère, 26 juillet au 6 août.

Offenbach s/M — Foire d'automne de la maroquinerie, du 30 août au 4 septembre.

Leipzig — Foire internationale d'automne, du 7 au 17 septembre.

Hanovre — 2me Exposition européenne de la machine-outil, du 14 au 23 septembre.

Munich — Exposition de l'électromécanique, du 20 septembre au 5 octobre.

Francfort s/M — Exposition internationale — Vélo et moto, du 26 octobre au 2 novembre.

Autriche

Vienne — Foire internationale d'automne, du 7 au 14 septembre.

Belgique

Namur — Exposition officielle « Industrie, Commerce », du 12 au 27 juillet.

Bruxelles — Exposition de la radio, septembre.

Gand — Foire internationale des Flandres, du 13 au 28 septembre.

HEAVY MACHINERY EXPORT & Co

55 West 42nd Street
NEW YORK 36. N.Y.

Bruxelles — Salon de l'alimentation et des arts ménagers, du 4 au 19 octobre.

Bruxelles — Salon de l'emballage, du 4 au 19 octobre.

Bruxelles — Salon de l'ameublement, du 4 au 19 octobre.

Bulgarie

Plovdiv — Foire internationale, du 31 août au 14 septembre.

France

Lille — Foire internationale, du 14 au 29 juin.

Bordeaux — Foire internationale, 15 au 20 juin.

Strasbourg — Foire internationale, 6 au 21 sept.

Marseille — Foire internationale, 13 au 29 sept.

Paris — Exposition du chauffage industriel, 27 septembre au 12 octobre.

Paris — Salon de la radio et de la télévision, 28 septembre au 10 octobre.

Paris — Salon nautique, 29 sept. au 14 octobre.

Paris — Salon de l'automobile et du cycle, 4 au 14 octobre.

Paris — Salon de l'emballage, de l'embouteillage et techniques papetières, 4 au 14 octobre.

Paris — Salon des industries et du commerce de bureau, 6 au 18 octobre.

Paris — Salon de la chimie, 22 nov. au 2 déc.

Grand-Duché de Luxembourg

Luxembourg — Foire internationale, 12 au 27 juillet.

Grèce

Salonique — Foire internationale, 7 au 28 sept.

Italie

Bari — Foire internationale, septembre.

Turin — Exposition du cycle et de la motocyclette, 29 nov. au 8 déc.

Royaume-Uni

Londres — Exposition chimique, 29 septembre au 2 octobre.

Suède

Stockholm — Foire internationale, 29 juin au 13 juillet.

Turquie

Smyrne (Ismir) — Foire internationale, 20 août au 20 septembre.

Yougoslavie

Zagreb — Foire internationale, 13 au 28 sept.

EXPORT/IMPORT - REPRESENTANTS

AGENCE COMMERCIALE P I R O S

SAO PAULO - BRASIL - C.P. 8718

offre représentants pour tous pays

Export - Import

Nous mentionnons sous cette rubrique les produits de l'industrie belge que des firmes belges ou étrangères sont désireuses d'acheter ou de représenter.

Sur demande, et moyennant mention de la référence, nous pouvons adresser des renseignements complémentaires, sans toutefois que notre entremise, à quelque titre que ce soit, puisse engager notre responsabilité.

Allemagne

KALMAN KURANYI Import-Export-Grosshandel. Stuttgart - S. Filderstrasse 1 - désirerait acheter et/ou obtenir la représentation des articles ci-après : cacao, grain de café, thé, chocolat.

Proposition d'affaires reçues directement par notre revue internationale.

Brésil

Une maison de représentation de Sao Paolo serait désireuse d'entrer en rapport avec des fabricants belges de : linen yarn, raw flax.

Inventions allemandes

Appareil liliput pour ondulation permanente.
- Dispositif pour se servir de la machine à écrire étant allongé. - Box électrique pour parquer les autos. - Papier pour recouvrir les murs dans des pièces humides. - Chaussure électrique. - Bougie-contrôle pour les moteurs d'explosion, etc.

Turquie

Une maison de représentation d'Istanbul cherche l'agence de producteurs belges de fils et tissus de coton.

DIETNES IMPORT - EXPORT

MUNCHEN 2 BS
92, Schliessfach, 92

Pour entrer en relations d'affaires avec l'Allemagne. Expédition de TOUTES marchandises. Commerciales ou privées.

- REPRESENTANTS SONT DEMANDES -

FAITS DIVERS

— "Témoignages" à Milano.

Mme Magda Misenta, journaliste, est chargée de représenter notre revue à Milano. Adresse : Via Solferino 14. Milano.

— La Distillerie "Wladimir Arko" est à nouveau en activité.

Zagreb (Yougoslavie). - M. Wladimir Arko a été, par un décret du gouvernement, replacé dans ses biens qui avaient été confisqués. En même temps, il a été autorisé à reprendre les activités de sa distillerie et fabrique de liqueurs nommée "Distillerie W. Arko S.A.". Cette usine avait été étatisé par le planisme. Elle recommence donc

son activité sous la direction de son ancien propriétaire.

— Sans la marque "Made in Germany"

150.000 cycles ont été commandés au Congo.

Bonn. - On mande de la capitale occidentale allemande : au cours de l'année 1951, un million deux cent mille cycles (production allemande) ont été exportés d'Allemagne vers les pays étrangers. Les principaux acheteurs sont les Etats coloniaux; ces commandes furent passées avec la réserve de ne marquer les cycles avec la mention "made in Germany". 150.000 cycles ont été commandés, dans les mêmes conditions par le Congo.

**

— Brasserie Belge en Yougoslavie.

Beograd (Té). - Le gouvernement a l'intention de favoriser par un monopole l'établissement en Yougoslavie de brasseries belges. Il est à noter que pendant la guerre et aussi par suite du planisme, beaucoup de brasseries avaient disparus dans le pays, et dans tout le bassin danubien. On croit savoir qu'à la suite de cette intention gouvernementale, un homme d'affaires serait envoyé à Bruxelles.

**

Arrestation de la secrétaire d'un journaliste américain, M. Markhaim, à Bucarest

Mme Sari Juhasz, ancienne secrétaire de M. Markhaim, célèbre journaliste a été arrêtée par la N.K.V.D., dans la capitale roumaine.

Par l'arrestation de Mme Sari Juhasz, les russes mirent fin à une curieuse carrière de journaliste, secrétaire d'un journaliste américain, expert politique pour les Balkans de la Presse Chrétienne des Etats-Unis.

Mme Sari Juhasz, fut la femme du célèbre poète hongrois, Andor Juhasz, avec qui elle travaillait avant la guerre, en qualité de correspondante pour l'Italie, envoyée par la Presse quotidienne de Budapest, pendant le régime fasciste.

Au début de 1944, M. Juhasz a été déporté par les nazis et trouva la mort au camp de concentration de Auschwitz. Sa femme ainsi que sa petite fille avaient réussi à se cacher dans la capitale hongroise. Après la libération, au début de 1945, Mme Sari Juhasz a été chargée de représenter le journal quotidien "Vilag" pour la Roumanie.

A Bucarest, elle fit la connaissance de M. Markhaim qui avait besoin d'une secrétaire parlant plusieurs langues. Visiblement, cette femme a répondu à son attente comme secrétaire, bien que, selon certains bruits, elle travaillait aussi au profit des russes, ceci selon la Presse Etrangère en Roumanie. C'est, prétend-on, elle même qui trahit le journaliste hongrois E. T. Adam; mais on ne peut le certifier. Un fait est certain, c'est qu'après l'expulsion de MM. Markhaim et Adam, fin 1946, Mme S. Juhasz s'attachait publiquement aux russes. Ces derniers l'ont logé au Foyer des femmes militaires russes, lequel était installé dans un hôtel réquisitionné. Elle a

été arrêté depuis et il est impossible de connaître le lieu où elle a été transférée. (Té.)

**

Ecole secondaire pour les élèves d'origine coréenne

On a établi à Buda, à Szabadsa'ghegy, une école destinée aux coréens, nommée Kim-Ir-Sen; école secondaire qui a déjà 200 écolières d'origine coréenne. Ces dernières se sont enfuies de Corée du Sud pour trouver asile dans la capitale hongroise. Mais, le directeur de l'école n'est pas, lui, d'origine coréenne, il s'appelle Michel Spitzer. Sa collaboratrice, est une jeune coréenne du nom de Kim-Vol-Ok, qui enseigne la langue coréenne.

Au cours d'une interview, M. Spitzer a déclaré : « Nos élèves ont fait de grands progrès déjà, ils peuvent déjà montrer sur la carte l'emplacement de la Hongrie. »

REVOLUTION SYSTEMATIQUE

(SOVHOZ et KOLHOZ)

Selon la propagande des communistes, c'est l'agriculture soviétique qui est préférable au monde entier parce qu'elle se compose de Sovhoz et Kolhoz dans lesquels on peut obtenir l'intensification de la production agricole, c'est pourquoi que seulement dans les Sovhoz et les Kolhoz se trouve bien le laboureur. (Ce sont les Paradis des Communistes.)

Qu'est-ce que c'est le Sovhoz ?

Ce sont les centres agricoles, en se composant de plusieurs mille hectares, qui n'ont pas de propriétaire qu'un, c'est l'Etat. Ses laboureurs ne peuvent toucher d'argent (mais oui) parce que le salaire, dans les Sovhoz, n'existe pas... mais par les cartes de consommation délivrées par les autorités, ses laboureurs sont pourvus de "pension complète". Tout le monde a droit, par exemple, d'acheter une paire de godillots, aussi une pièce de costume dans toute troisième année, mais pour

avoir un costume en état neuf, on doit remettre ce qui est déjà usé à la communauté. En même temps, le laboureur n'a pas droit de quitter le Sovhoz ni pour une affaire privée, ni pour changer la place du travail, sans permission.

Qu'est-ce que c'est le Kolhoz ?

Les Kolhoz sont les sociétés coopératives de production, dirigées par l'Etat omnipotent, dans lesquels le laboureur est responsable individuellement pour sa production; le membre est obligé à fournir en grande partie ses produits à la communauté, c'est-à-dire, aux magasins d'Etat. Seulement les membres de Kolhoz sont plus indépendants que les laboureurs de Sovhoz dans quelque nuance, mais à vrai dire il n'a plus de droit de l'Homme, de circuler au delà de la frontière de Kolhoz, sans permission.

Comment les Sovhoz et les Kolhoz ont-ils été créés dans les pays occupés par les Russes.

Nous devons commencer à parler avant tout sur la situation de la Hongrie parce que le niveau de son agriculture a été autrefois la meilleure dans le bassin du Danube.

En automne 1948, en Hongrie, la presse communiste accusait les petits cultivateurs hongrois de sabotage, en disant que la situation du ravitaillement public est grave à cause de l'ancien système de la production qui existe encore dans l'agriculture en Hongrie. « C'est pourquoi que nous devons créer les Sovhoz et Kolhoz en Hongrie, ce sont les systèmes les plus modernes », écrivit la presse communiste, en même temps le secrétaire général du parti communiste, M. Mathias Rakosi, remplaçant du premier ministre, a déclaré :

« Seulement par le système de Sovhoz et de Kolhoz pouvons-nous triompher des difficultés de ravitaillement de la Hongrie », en ajoutant qu'il faut faire disparaître les "Kulaks" (propriétaires de 50-100 arpents) parce qu'ils sont responsables pour les difficultés, « ces "kulaks" font donc du sabotage, ils sont des ennemis du peuple ».

Il était très facile de créer les Sovhoz, au commencement, par les grands domaines lesquels ont déjà été étatisés, des domaines de l'Eglise, etc., ce qui n'ont été répartis parmi des paysans de rien dans le courant de l'année 1945, laissés à la disposition du gouvernement. Voici un exemple employé en pratique. — (A suivre.)

Béla MESTER.

Propagez « Témoignages »

ARTISAN d'ISIS

par Etienne ADAM

Madame Genèveise
Genève (Suisse)

Madame,

Quand vous recevrez cette lettre, je serai plus loin de vous que pendant la guerre.

Le cadavre de la liberté est enterré, là on le mettait, l'ordre des dictateurs — ou à la crainte des peuples qui ont peur de vivre en liberté.

Madame, la liberté n'existe plus — peut-être n'a-t-elle jamais existé. Je commence à croire que la liberté n'est qu'une idôle, entourée de Pharisiens.

Hélas, l'ardeur de mes désirs ne pouvait atteindre le but, l'harmonie de la vie il semble que la vie est mal conduite, et je suis arrivé dans une rue sans issue, à l'impasse des idéologies modernes.

Parce que nous traversons une heure critique, Madame; un mouvement d'origine orientale s'est mis en route pour reformer, non seulement notre

esprit, mais notre vie la plus quotidienne, basée sur le christianisme depuis la naissance de Jésus-Christ.

Il semble que le visage de notre monde va changer par cette action terrible et que nous allons perdre notre position (la matérielle et l'autre). C'est pourquoi nous avons peur des Russes, qui sont les sectaires du culture nouveau. (Mais oui, Madame, c'est un culte nouveau !)

Et nous, les intellectuels, les prêtres, les écrivains, les artisans, les soldats d'ancien régime, nous sommes dans la même situation qu'étaient les artisans d'Isis.

Vous trouvez dans les Saintes Ecritures qu'au temps de Saint Paul, dans Athènes, les artisans, surtout les sculpteurs qui gagnaient leur vie avec l'image d'argent, d'Isis, déesse des Egyptiens, ont honnis Saint Paul et son idée. L'Apôtre menaçait leur état, donc leur vie la plus quotidienne. Car le culte nouveau ne reconnaît les images et que de jour en jour, moins d'hommes achetaient des figures d'Isis.

Sur l'ordre de mon rédacteur en chef j'ai quitté la Hongrie et me voici à Bucarest. C'est un caravansérail, une métropole curieuse; elle bat comme un cœur énorme au carrefour des courants balkaniques. J'occupe à l'Athénée Palace, la chambre 331 où j'écris ces lignes.

Par la fenêtre ouverte m'arrive sur les ondes printanières l'aile blanche du parfum des acacias, les accords nostalgiques d'un orchestre vibrant dans l'air du soir.

J'aimerais vous voir aux beaux rivages du Lac Léman, où la vie s'écoule si paisiblement; c'est là que je voudrais vivre, chez vous, Madame...

Pour vous rencontrer, hélas, c'est maintenant impossible. Le rideau de fer est déjà tombé et je suis dans la même situation qu'en Hongrie pendant la guerre. Mais on ne peut enchaîner ma plume qui écrit "L'Europe entre deux moustaches".

Ma plume a eu le courage d'écrire au sujet des moustaches de Hitler et de ses amis, et ne craindra pas non plus de critiquer les idoles rouges.

J'ai l'intention d'écrire, Madame, sur l'atmosphère qui règne ici : des chefs d'état, des belles femmes, de tous ceux qui jouent un grand rôle ou qui font triste figure, des idoles vivantes qui changent toujours leurs masques et dansent autour du Veau d'Or.

Et pourtant, je dois l'avouer, j'ai peur d'une chose : c'est de notre faiblesse. Car si nous sommes les artisans d'Isis ou les partisans de Sartre, ne sommes-nous pas perdus pour "Demain" ?

Et si la Liberté existe quand même, sa Déesse, dans mon esprit, c'est vous-même, Madame. Une femme diaphane et indispensable, quelque part aux rives du Lac Léman.

Et l'Auteur ému se penche pour lui baiser la main.

Bucarest, Athénée Palace.

Avril 1946.

DEPART POUR LES BALKANS

(Juifs au seuil des magasins vides)

1945. — Budapest — jadis la reine du Danube — est une vieille femme, nue, malade et malpropre. Elle a perdu sa beauté au cours de la

guerre et elle est pourtant forcée de tolérer l'amour des Russes.

Sa robe est déchirée par les bombardements, beaucoup de bâtiments sont détruits. Il n'y a pas longtemps, on a combattu dans les rues, de maison à maison.

Il n'y a pas de lumière, pas d'eau, il n'y a rien à manger.

La circulation publique est arrêtée, on ne voit ni automobiles, ni vélos, seuls les voitures et les camions de l'Armée Rouge. Aucun train ne circule.

Les autorités civiles ont fui, l'agent de police a disparu de la rue. L'anarchie règne dans le pays. On pille les maisons et les magasins. Personne ose sortir. Des cadavres gisent aux coins des rues.

A la tombée de la nuit, les lumières de boîtes de nuit s'allument comme des feux phosphorescents d'un cadavre, bazars de volupté pour les Russes. Moscou est très loin d'ici, avec les disciplines du Kremlin. Ils peuvent donc s'adonner au plaisir, qui sait, peut-être demain iront-ils à la mort.

En même temps, à Bucarest, la capitale roumaine, la vie n'a pas changé. Il semble que la vie s'écoule comme avant guerre.

Le Roi n'a pas encore quitté le trône, les autorités occupent encore leur place. Le changement politique intervenu depuis la venue des Russes est invisible au premier regard des arrivants.

Le Premier Ministre roumain est un avocat de province bien connu, riche, homme politique de l'ancien régime : le Dr Petru Groza.

A Bucarest, des femmes élégantes se promènent dans la rue Cales Victoriei, des femmes élégantes magnifiquement habillées à la dernière mode de Paris.

Les étalages des magasins sont achalandés comme auparavant et l'on peut tout y acheter. Le peuple roumain vit sans crainte et à foi en son avenir. (A suivre.)

Directeur : Bela MESTER (Tél. 12.84.85).

Editeur responsable : Etienne T. ADAM, 49, rue Maurice Wilmotte, Bruxelles - Tél. 37.11.84.

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
ang. Raoul Wallenbergs
försvinnande.

K. H. Wallenberg 129.

Oslo den 24 november 1952.

Nr. 899

P 2

2 bil. 1 3 ex.

INK. UTRIKES DEP.		
D. No 41 1899		
26 NOV. 1952		
AVE	GR	MÅL
P	9	24

dm
Till t.f. Chefen för utrikesdepartementet,

Herr Statsrådet H a m m a r s k j ö l d.

./.
SS
Härmed har jag äran översända avskrift av skrivelse
den 21 november 1952 till ambassaden från en person vid namn
Sigmund Dub, vilken i december 1944 befann sig i fängelse
i Budapest och därvid kommit i kontakt med en grupp fångar
av vilka några skulle vara svenskar och i vilken, enligt hans
förmodan, även Wallenberg befunnit sig.

./.
Kanslisten von Mezey har med anledning av Dubs uppgifter
uppsatt närslutna promemoria enligt vilken dessa sakna värde
för efterforskningarna efter Wallenberg, då denne ännu i
1945
mitten av januari/befann sig på fri fot i Budapest.

Jag har emellertid icke ansett mig böra underlåta att
till utrikesdepartementet inberätta vad som förekommit.

Jens W. Ahlmann

Avskrift.

BOLKESJÖ TURISTHOTEL
TELEMARK

Inneh. Jöron og Tjodvor Bolkesjö

21/11

Til Svenske legasjon.

I Tönsbergs blad 18/11 ble jeg oppmerksom på artikkel om savnede svenske diplomat Raoul Wallenberg, som tjeneste gjorde i Budapest.

Som artikkel skriver Raoul Wallenberg forsvant i januar 1945 da han gjorde tjeneste ved det svenske gesanskap i Budapest hvor han helliget seg, arbeidet med å redde jødene. Det er i ørenes løp foretatt store undersøkelser for å få klarhet over hans skjebne og der er foretatt mange henvendelser til Russerne men de er aldri blitt besvart o.s.v.

Jeg ville gjerne hjelpe å få lit klarhet om Raoul Wallenbergs sjebne; og jeg kan gi følgende opplysning.

Jeg var i fangeskap på Buda fra slutén av oktober til 24/12 1944 i Radztrky-kasserne Palffyter (plass) med andre niogtretti jøder og vi holdt på vedlikeholdarbe. innenfor kasserne omrode snekker elektriker skredder å sv.

Vi hadde fri bevegelse fra kl 6 til kl 17 innenfor kasserne. I 24/12 1944 kl 12 jeg hentet min middag fra kjøkkenet og ble jeg oppmerksom på ett gruppe i kasserne hjørnen, omtrent 6-7 menner 3-4 Damer 1-2 barna med bevopnet vakt. Efter spisning omtrent kl ett vi ble kommandert ned på kasserne gården med alt utstur som vi hadde, om de hadde vi kombinert at vi skall flyttes, hvor har vi ventet omtrent to timer, vi fikk lov å gå på v. c uten bevoktning hvor møtet jeg med en av de andere gruppe. Han fortalte att Han er jøder og gjort tjeneste for svenske legasjon som sofför og övrige også legasjons personaler. Formiddan en fasciste gruppe foretatt rassia i legasjon og alle sammen er framstilt i kasserne. Han gikk ikke tilbake til svenske gruppen. Han var med oss, og någon minutter seinere vi ble fört i ghetto. I vegen til ghetto fortalte att finnes flere jøder i

den gruppen som var igjen i kasserne og en del er svenske. Blant denne gruppen motte vere Raoul Wallenberg. Dato om januar 1945 stemmer ikke de var 24/12 1944 som jeg husker var søndag og julaften. Jeg ble fritatt av Russerne 19/1 1945 i mellomtiden jeg har sett soffören i ghetto og han var blant overlevende. Jeg foreslo å annonsere i Budapest etter den jødiske soffören likadan annonsere etter gruppe medlemmer hvem ble igjen i kasserne 24/12 1944 kl 3 (hvis finnes nogen overlevende) og annonserende etter de den jødiske gruppe medlemmer (skredder elektriker rørlegger) for lösning om Wallenbergs sjebe finnes utelukket her. Den som ble forhört i Radetzky Kasserne, med hjelp av grusommeste mishandling var overfört til Gestapo.

For orientering skul, i Radetzky Kasserne hadde Szállari sturmbattalion oppholdsted med spesiell oppgave og var uavhengig fra tyske militär myndighet.

Jeg ville gjerne hjelpe så godt som jeg kann og jeg stor på Deres disposition og jeg skall omigjen overtenke alt som foregott omkring svenske gruppe. For tiden jeg er i syke permission som følge mishandling av fascistene. Til 28/11 min oppholdsted Bolkesjö fra 29/11 er jeg i min fast bosted Gimsöy Skien Ulefosvei.

Erbödigt
u/ Sigmund Dub

P2 En I

P.M.

angående Sigmund Dubs skrivelse den 21.11.52 rörande Raoul Wallenberg.

Tidigt på morgonen den 24 december 1944 överföllo det ungerska pilkorspartiets hejdukar svenska beskickningen i Budapest och förde fröknarna Asta Nilsson (från Rädda Barnen) och Margareta Bauer (skrivbiträde) - tillsammans med några judiska kvinnor och barn (möjligen även män) - till Radetzky-kasernen på Pálffy-tér på Budas sida. Därifrån fördes de vidare till det på Pest-sidan inrättade ghattot. Genom Raoul Wallenbergs energiska ingripande ställdes de emellertid på fri fot samma dag, och undertecknad sammanträffade med dem på kvällen den 24 december på schweiziska beskickningen (i furst Esterházy's palats i "Burg").

Raoul Wallenberg var således icke bland den grupp, om vilken Dub talar och till vilken de båda svenska damerna hörde. Raoul Wallenberg hade sin fulla rörelsefrihet; det var ju han som befriade de båda svenska damerna.

Undertecknad kan vittna om att Raoul Wallenberg icke var häktad eller försvunnen förrän efter den 14 januari 1945. Den- na dag har undertecknad, c:a kl. 22,30, talat med honom på svenska beskickningen, då Wallenberg begav sig till Pest-sidan, innan de 5 broarna över Donau blivit sprängda i luften.

Oslo den 24 november 1952.

A. v. Mercy
Kanstl. F.